

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Disputatio II. De iuramenti promissorii obligatione, & firmitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

debet solvere perituras, & actionem, omnemque conventionis commodum amittere. Sic alius relatis Couarr. *supra*. Et probatur ex d. *lege si quis maior, Codice de transactionibus*. Si vero perituras fuerit asseritorum, puniri debet pena criminis felonatus; eaque de causa perituras ad tempus exulat. Vt constat ex lege *vltima ff. de crimine felonatus*.

4 Dico quarto, testis falsum testimonium in iudicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximo damnum prouenit, falsi reus efficitur, vt eleganter probat Couarruias de *partu illa l. p. s. 7. num. 5.* & multis relatis tradit Farinacius *praxi 2. parte quest. 67. num. 20.* Augult. Barbosa *3. parte de potestate Episcopi allegat. 51. num. 24.* Puniri debent constituta contra eum accusatione, vt clericus sit, de positione & reclusionione in monasterium, vt ibi penitentiam agat iuxta *cap. si Episcopus 50. distinctione*. Et de pena depositionis habetur expressè, *cap. Presbyter 81. distinctione*, & in capite cum non ab homine, de iudiciis. Quod vero hæc depositio possit esse perpetua, probat *supradictum caput si Episcopus, & cap. peruenit de falsis iuribus*. Vt autem à iudice depositio perpetua imponatur, grauissimum debet esse perituras, & satis proximo nocuum, vt rectè affirmat Suarez *como 2. de Religione tractatu 4. lib. 3. cap. 20. num. 20.* Si vero perituras testis faculatus sit, & liber, puniri debet pena deportationis, & omnia eius bona publicari, si feruus morti est tradendus, habetur, *lege 1. s. vlt. ff. de falsis. & lege 13. titul. 8. lib. 2. fori*. Quod si in causa capitali falsum dixerit aduersus reum, puniendus est eadem pena, qua reus puniretur, si criminis conuictus foret. Ita expressè multis citatis Couarruias de *falsis 1. parte §. 7. num. 6.* probatque eleganter *lex 81. Tauri*. Verum si iudex circa accusationem teitem de falsitate conuincat, non ordinaria pena, sed arbitraria puniri debet. Probaturque *lex vltima tit. 16. partia 3. conlente Couarruias supra*. Præterea in *lege 3. tit. de falsis lib. 4. fori*, caueatur. Vt testi falsum dicenti testimonium in quacumque causa, siue criminali, siue civili extrahatur quinta pars denarium quam legem, ait Couarr. *num. 6.* in praxi esse admittam, siue iud. x ex officio procedat; siue ad accusationem alicuius. Qui vero ad dicendum falsum testimonium, alium induerit, vel dono, numerum, vel corruptum eadem pena falsi testis puniri debet. Vt habetur *leg. 1. titul. de falsitate. & lege 1. regia titul. 7. partia 7.* Quod tamen intelligo, si effectus sit subleuatus. Hoc est, si de facto factum iuratur inductus. Non tamen obinde causam amittere. Siquidem i. tantum ius litis, & causæ perdit, qui factum committit circa acta causæ, non qui circa testes ipsos, aliave instrumenta, quæ ad causæ acta non pertinent. Sic Couarr. de *partu, l. parte §. 7. num. 6.* circa finem cum Barolo, Alexandro. Iafon. Decio & aliis, probatque ex *lege in fraudem §. quartus ff. de iure fidei*.

5 Dico quinto, Vltra dictas penas, potissima periturius pena est reputa à testificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicumque 6. quest. 1. ibi*. Forum testimonium infirmetur & *cap. non potest 2. quest. 7. & in capite testimonium de resibus*. Dicitur ille repellendum, etiam emendatus sit: Ratio est. Quia ex quo semel quis peccauit, præsumitur semper peccatorus. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 3. de Iuramento cap. 3. num. 5. & omnes*. Non tamen ipse perituras tenetur se abstinere. Quia nulli est cautum. Nam licet in *cap. paruulus 22. q. 5.* Dicitur, qui semel peccatorus fuerit, nec testis sit post hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in sua causa, vel alterius iurator existat, non inde inferatur esse ipso iure repulsum; sed debere repelli. Vt tradit Suarez *loco allegato*. Vnde si de facto admittatur, eius testimonium non est irritum, quouique per sententiam repellatur, & inhabilis ad testificandum declaretur.

6 Sed inquires quale perituras debet esse, ob quod perituras repelli potest à testificando in iudicio? Respondet Syluest. verbo *Iuramentum 2. q. 3. Azor. como 1. instit. moral. lib. 11. cap. 11. q. 6. Valencia, 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. dist. 3. col. 4.* sufficere perituras notorium notorietate facti, in quo euident sit dixisse aliquem verba iurandi falso cum vera deliberatione, & cognitione. Suarez *verò lib. 3. de Iuramento, cap. 20. num. 20.* Affirmat sufficere perituras in iudicio, vel in solemnibus pacto & promissione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo solet peccare. Ratio esse potest. Quia in dictis textibus non signatur perituras ob quod perituras debeat repelli. Cum ergo perituras notorium notorietate facti grauissimum sit; debet hunc effectum habere. Verum Sanchez *lib. 3. de Iuramento cap. 7. n. 5.* censet non satis esse, quod ibet perituras ad repellendum perituras à testimonio ferendo, sed debere perituras de illo perituras conuincit, & in iudicio damnari; & ex alia parte non debet esse perituras iniuria vel metu extortum. aut reo in iudicio de propria causa commissum. Cuius sententia sunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alij ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum existimo, necessariò requiri, & sufficere perituras absque iniuria extortum sed proximo nocuum in iudicio probatum; tamen de illo lata non sit sententia. Ferd. de Castro *Sum. Mor. Pars 11.*

Nam licet perituras vsque condemnatur non sit infamis infamia iuris, est tamen facti; ob quam infamiam, si à perituras oratur, à testificatione repellitur in omni causa, vt diximus hæc dispositione *punct. 3.* & videtur expressè tradi illo *capite testimonium testibus*, ibi. Si verò de crimine sit emendatus vt cum non comiterur infamia non est in causa ciuili; vel etiam cum de crimine ciuilitèr agitur (præterquam pro reatu perituri) repellendus. Et ergo propter perituras probatum etiam cum non comiterur infamia, quod idem est, ac si dicatur; etiam emendatus non sit; à testimonio in causa ciuili, vel etiam dom de crimine ciuilitèr agitur, & à fortiori si criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *cap. paruuli*, interdicitur perituras etiam in sua causa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis, ita vt à suspitione contra se orta nequeat se proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento sibi vtili; scilicet de oneroso, vt est Iuramentum calumnia & fidelitatis. Ita tradit Glossa in d. e. *paruuli 22. q. 5. Suar. lib. 3. de Iuramento c. 20. num. 3. Sanchez lib. 3. cap. 3. num. 5.*

DISPUTATIO II.

De Iuramenti promissorij Obligatione & Firmitate.

PUNCTVM I.

Qualis & quanta sit Iuramenti promissorij obligatio.

SVMMARIVM.

- 1 In Iuramento promissorio, & obligatio voti & Iuramenti sepe reperitur, & quando hoc contingat.
- 2 In promissionibus humanis iuratis obligatio iustitia non nascitur ex vi Iuramenti.
- 3 In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, esto regulariter votum intercedat, aliquando cessare votum potest.
- 4 Quoties Iuramentum cum promissione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis & iustitia.
- 5 An sit maior obligatio Iuramenti quam voti.

1 LIQUANDO in Iuramento promissorio reperitur obligatio voti simul cum Iuramento; aliquando cessat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum constituit promissionem Deo factam in tali Iuramento est obligatio voti, & Iuramenti. Vt si sub Iuramento promittas Deo castitatem vel religionis ingressum, hæc promissio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia est distincta. Potes namque promittere Deo castitatem absque Iuramento, & ex tali promissione, obligatione voti, non Iuramenti tenebris. Si autem hanc promissionem Iuramento firmes, vinculum Iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula distincta & compatible. Aliquando vero in Iuramento cessat obligatio voti, vt contingit in omnibus promissionibus homini factis Iuramento confirmatis, in quibus sola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniant.

2 An verò in his promissionibus iuratis obligatio iustitiæ insit? Breuiter respondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promissionis, quoties Iuramentum promissioni aliâ valde adicitur, vel ex iuris dispositione, si factum Iuramento promissio aliâ inualida firma reddatur. Ratio est manifesta. Quia Iuramentum ex natura sua solum habet diuino testimonio rem præsentem vel futuram confirmare. Ergo solum inducit religionis obligationem, non iustitiæ. Aliâ si vi sua obligationem iustitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet, tamen dolo & fraude essent extorta. Siquidem in ipsis est vera & adæquata ratio Iuramenti, illi usque obligatio. Restat ergo vt solum ex promissione cui adicitur Iuramentum, vel ex iuris dispositione hæc obligatio iustitiæ in promissionibus homini factis, & Iuramento confirmatis nascatur. Et ita tenent alij relatis Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento, c. 23. n. 23. Thom. Sanchez, lib. 3. summa cap. 12. num. 3. Basilius Legionensis lib. 12. de sponsalibus cap. 8. n. 5.* optime Viquez *de testamentis cap. 3. diuisio 2. num. 22. & sequentibus*.

3 Sed est dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, semper vinculum voti reperitur.

Respondeo regulariter loquendo repetiri. Quia sic iuramentum Deo faciendum promittit, si tamen expresse velit non promittere, sed solum proponere, & illud propositum de re faciendum, firmat iuramento, ut verè firmare potest, solo iuramenti vinculo, & non voto tenebitur. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 2. in fine.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 5. & lib. 8. de matrimonio, disp. 13. num. 4.* Lessius *lib. 2. de iustitia, cap. 42. dub. 11. num. 53.* Quocumque tamen modo iuramentum præstas, siue cum solo proposito, obligaris verum facere iuramentum. Sic relati Doctores. Et confirmat aperte *lex non erit 5. ff. de iureiurando, ibi.* Dato iureiurando, non aliud queritur, quam an iuratum sit? Remissa questione an debeat quasi satis probatum sit (scilicet debet) iureiurando. Idem colligitur ex *cap. debitores, de iureiurando.* Vbi iuramentum soluendi vsuras obligat iuramentum ad eam solutionem tamen si promissio nulla sit. Obligatio ergo iuramenti à promissione non pendet.

Hæc autem obligatio iuramenti ex suo genere grauis est, solumque limitari potest ex leuitate materiæ promissæ; pertinentque ad virtutem religionis, non solum quando iuramentum cum voto coniungitur, sed etiam quando coniungitur cum promissione homini facta; siquidem in honorem Dei credit, ut talis promissio iuramento vallata executioni mandetur. Sic Suar. *tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 4. n. 1.* Sanch. *lib. 3. cap. 9. num. 9. & alij apud ipsos.*

4 Est tamen maximè aduertendum. Quoties iuramentum cum promissione valida coniungitur, duplex peccatum committi in eius violatione. Aliud aduersus religionem iuramenti. Aliud aduersus obligationem nam ex promissione. Nam valida promissio homini facta inducit obligationem iustitiæ, vel fidelitatis: Si Deo facta inducit obligationem voti. Violans ergo promissum iuratum, duplicis culpæ reus est. Sic Sanch. *lib. 7. de matrimonio, disput. 27. n. 26. & lib. 9. disp. 15. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 9. n. 8.*

Sed inquires: an maior sit obligatio Iuramenti, quam voti? Breuiter respondeo, comparationem faciendam esse de iuramento, quod votum non includit cum voto; & sic comparatum existimo probabilius cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 89. art. 8.* minorem esse obligationem ortam ex Iuramento, quam ex voto. Moueor, quia in Iuramento promissorio solum diuina auctoritas adducitur ut secutiur promissio reddatur, in voto autem ipsi diuinæ auctoritati sit promissio. Videris ergo ex voto efficacius obligari quam ex Iuramento. Quod exemplo vulgari confirmari potest. Si enim cum Rege inires pactum, ipse te obligat, grauiorem iniuriam ei irrogares violando pactum, quam si in eius præsentia, & sub eius auctoritate promissum alteri transgressus fuisses. Nam in violatione pacti cum Rege iniuri directè persona Regis offenditur; non æquè in violatione pacti cum tertio iniuri sub eius auctoritate; sic dicendum videtur in Iuramento, & in voto.

PUNCTVM II.

Vtrum Iuramentum dolosè præstitum obligationem inducat.

SUMMARIVM.

- 1 Carere animo implendi promissum non obstat obligationi iuramenti.
- 2 Carere animo iurandi, aliquibus placet inducere obligationem etiam ex religione; sed contrarium verius est.
- 3 Si dolus sit in verbis, obligationem contrahis secundum quem iuras.
- 4 Explicatur textus in *cap. quacunque arte. 22. quæst. 5. num. 4.*
- 5 Explicatur *lex regia 27. tit. 11. partita 3. n. 5.*
- 6 Quod si iurasti absque intentione te obligandi, plures censent te obligatum esse. Verius est, te non esse obligatum vi iuramenti, num. 6.
- 7 Fit satis fundamento contrario.

Diximus dolum interuenire posse in Iuramento; vel quia iurasti absque animo implendi rem promissam, vel absque animo iurandi, aut te obligandi, aut verbis amphibologicis.

1 Si dolus solum sit, quia iures animo implendi promissum, obligationi Iuramenti non obstat. Quia stare optime potest vera voluntas iurandi, & te obligandi, quin adsit animus exequendi obligationem. Nim licet satis controversum sit; an promissio possit esse absque animo exequendi rem promissam? at cum Iuramentum de futuro non petat necessario promissionem; consequenter non petit ad suam essentiam animum exequendi rem iuratum. Sic Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2.*

cap. 8. per totum Sanchez lib. 3. in Decalog. e. p. To. num. 7. Lessius lib. 5. cap. 42. dub. 8. num. 41. Bouacina tom. 2. disp. 4. punct. 7. q. 1. n. 5.

2 Econtra si dolus sit in animo iurandi. Quia solum extrinsecus verba Iuramenti profert; carere tamen animo & voluntate innocandi Deum in tellem. Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 2. circa finem.* Distinguit, si tibi Iuramentum rationabiliter petum est, obligaris illud implere ex vi religionis debite Iuramento; secus si irrationabiliter fuit petum. Rationem subdit Valentia. Quia præceptum religionis non solum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum testimonium inuocatum est; sed etiam id, quod rationabiliter ab aliis credi potest diuino testimonio esse confirmatum. Alioquin minueretur apud illos honor diuinus. Sed quoties rationabiliter Iuramentum expostulatur, creditur ab aliis, diuino testimonio rem confirmatam esse. Ergo ex religione obligatur sic iurans rem promissam exequi. Secus vero est cum irrationabiliter expostulatur Iuramentum. Quia tunc merito præsumere possunt iuramentum solo verbo tenus iurasse.

Verum hæc ratio solum probat adesse in sic iurante obligationem, exequendi promissum ob scandalum. Sed non probat, ex vi Iuramenti aliquam esse obligationem. Cum enim illa simulatio essentiam Iuramenti destruat, nequit illa destructa obligatio remanere. Tenebitur tamen sic iurans omne damnum, quod ex suo facto Iuramento prouenit, reparare. Quia nullam habuit causam ad sic fidè iurandum. Ita tenet Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 4. circa finem.* Azor. 1. p. lib. 11. c. 4. q. 2. Sanchez *lib. 3. sum. c. 10. à n. 11.* Bouacina *disp. 4. q. 1. punct. 7. n. 2.*

3 Si verò dolus sit in vsu verborum; quia illis vsus est in alio sensu ab eo quem intelligit, sic Iuramentum præstas, obligationem Iuramenti contrahis secundum sensum quem iuras. Sic Couar. *de pñis 1. p. S. 5. in principio.* Lessius *lib. 2. de iustitia cap. 42. dub. 8. num. 44.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 11.* Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. à num. 5.* Et probatur ex *Textu in capite, Humana aures, 22. quæst. 5.* Ibi humane aures talia verba nostra iudicant, quæ talia foris sonant, diuina verò iudicia talia foris audiunt, quæ ex intimis profertur. Ecce quia ratione coram Deo ex vi Iuramenti non est alia obligatio, nisi quatenus verba ex intimis profertur. Quodque clarus colligitur ex his, quæ subsequuntur. Nam Deus (inquit textus) non accipit Iuramentum, sicut ille, cui iuratur, sed potius, sicut qui iurat, intelligit. Ratio etiam est manifesta: Nam Iuramentum, cuiusque obligatio non est abque intentione iurandi. Ergo si iurans solum habeat intentionem iurandi secundum sensum ab ipso intellectum, solum obligatur secundum illum, & non alium.

4 Sed obstat textus in *cap. Quacunque arte. 22. quæst. 5.* Vbi dicitur: quacunque arte verborum quiscque iuret; Deus tamen, qui conscientia rellis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. Est ergo decisio huius textus contraria supradictæ decisioni capituli; Humane aures.

Facile tamen respondebis si dicas, Deum accipere Iuramentum, sicut ille, cui iuratur, intelligit, quoad affectum committendi culpam, non quoad affectum se obligandi, id est, accipit Iuramentum, sicut ille, cui iuratur, intelligit, vi culpa viterit in Iuramento, non vi iurans maneat obligatus, quæ explicatio comprobatur ex his, quæ statim subiungit textus, inquit enim, dupliciter peccare sic assumentem nomen Dei; tum quia in vanum assamit; tum quia proximum dolo capit. Loquitur ergo solum de peccato commisso in eo modo iurandi, non de obligatione inde subsecuta. Et ita explicat Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. num. 10.* Sanchez *lib. 3. cap. 10. num. 13.* Aliter verò respondere possumus cum Lessio *lib. 2. cap. 42. n. 45.* Iuramentum non obligare vi sua, & per se, nisi secundum mentem iurantis. At ratione damni vel scandalali secutiur, ait in foro externo obligare secundum mentem exigentis, quoties rationabiliter exigitur. Quia his rationibus spectans Deus accipit, sicut aliter intelligit. Siquidem intendit ne alteri causam damni aut scandalali præbeas Iuramentum dolosum non seruando.

5 Ex quibus explicare potes *legem regiam 29. tit. 11. partita 3.* Vbi dicitur, si el que da la iura, o el que la face metiere palabra engañosa; o dudosa; que nose deue entender fieras de la manera que la entendio aquel que no fizo el engaño. Explicare enim debes procedere in foro externo, in quo non intelliguntur verba, nisi secundum illius mentem, qui absque dolo processit, ut bene explicat ibi Gregorius Lopez, & Glossa in capite, hoc videtur, 22. quæst. in fine & licet ibi addatur. No se puede excusar, que no sea per ende per iura. Intelligi debet in foro externo, & quo ad præsumptionem. Sed casu quod omnis præsumptio cessaret; eo quod fallens fallaciam probaret; non tamen ob inde sequitur te obligandum non esse stare promissioni in sensu ab alio perceptæ, & tanquam peritium puniri posse. Vt in supradicta

PUNCTUM III.

Vtrum Iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat.

S Y M M A R I V M

- 1 Proponitur questio.
- 2 Secluso Iuramento nulla est obligatio.
- 3 Explicatur textus in c. Ad aures, de iis quæ vi.
- 4 Solutio usurarum esto ex parte recipientis iniqua est, ex parte solventis honesta est.
- 5 Resoluitur iurantem solvere usuras, aut stare contractui, in quo fuit l. s. obligatum esse, dum Iuramentum non relaxatur.
- 6 Servato tali Iuramento datur repetitio.
- 7 Explicatur lex quinquagesima s. ff. de solutionibus & liberat.
- 8 Si Iuramentum esset non repetendi, repetere non posses, nisi impetrata relaxatione.
- 9 Posses denunciare Prælato, ut ipse ex officio Iuramentum relaxet.
- 10 Proponuntur aliquos oblationes adversus superiorem doctrinam, & fit illis satis.

Exemplum huius questionis est casus vulgaris de usuris, & contractibus, in quibus dolus interuenit. Petisti namque mutuum à Tiriò, noluit tibi concedere, quia ultra fortem promitteres sub Iuramento daturum aliquod lucrum; celebrasti cum illo contractum emptionis, vel venditionis, obligatus fuisti iurare non rescilurum contractum etiam si fallacia sit ultra dimidium iusti pretij, quæritur ergo an obligatus sis feruare iurandum?

2 In qua questione tanquam certum supponendum est, secluso iuramento nullam esse obligationem. Nam ex promissione obligari non poteris, nisi promissario. Promissarius autem ex tali promissione nullum ius acquirit, cum semper malefaciat petendo & recipiendo, quod sibi promissum est. Ergo ex promissione non teneris. Restat ergo ut solum ex Iuramento teneris. Quod clarè definitur in c. debitorum de iuramentis, & ita sustinent Panormit. in d. c. debitorum. Imola, Felin. & alij relati à Suar. rom. 2. de Relig. lib. 2. c. 9. n. 5. Sanch. lib. 3. sum. c. 1. n. 12. & est omnium.

3 Dices in c. ad aures, de iis quæ vi. Deciditur eum qui timore laicorum renouauit Ecclesiam, ad quam legitime electus fuerat, non posse eidem præfici, si Iuramento, vel fide interposita confirmauit renunciationem. Sentit ergo Pontifex ex fidei tantum interpositione iniuriola oriri obligationem.

Respondet ibi fidei interpositionem non esse simplicem promissionem, sed iuratum, ut tradit ibi Innocent. ad finem. Abbas n. 3. Hostiensis n. 2. Ioann. And. n. 3. Anton. n. 4. Imola. n. 4. Cardin. q. finali, & alij plures relati à Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 79. n. 28. Gutierrez in Authentica sacram. puber. n. 144. Neque obstat quod Iuramentum, & fidei interpositio ut distincta enumerentur. Quia iuramentum ibi sumitur pro Iuramento solemnî, quale est illud, quod tactis Euangelis, aliæ solemnî cæremonia præstat. Fidei verò interpositio sumitur pro Iuramento simplici, quod hac circumstantia caret. Sic relati Doctores. Quod non leuiter confirmatur ex c. 2. de fidei iuramentis. Ibi. Si religionem fidei & Iuramenti sui illos violasse constiterit. Ecce nomine fidei iuramentum intelligi. Aliàs si simplex promissio intelligeretur, religionem non violasset, sed fidelitatem, vel veritatem. Cardin. verò in supradict. c. ad aures, q. finali. & Tabiena verbo iurare, q. 31. n. 32. Censent discrimen esse inter Iuramentum, & fidei interpositionem. Quod iuramentum vocatur, quocumque sit expressum, scilicet per verbum iuro, fidei verò interpositio, quando fit iuramentum implicitè, & tacitè; hoc est inuocatione creaturarum, qualis est fides.

Quæ omnia confirmantur ex verbis apponi solitis per Regem nostrum in ritualis pro scribis expeditis in quibus cauetur, ne possint scribæ scripturas subscribere, in quibus partes bonæ fidei interpositione se obligent, ibi, *Que los tales escribanos no puedan hazer escrituras en que se obliguen las partes a buena fee y sin mal engaño.* Nomine enim bonæ fidei Iuramentum intelligi, ut sic consentiat cum leg. 11. tit. 1. lib. 4. ord. dinamenti regulis, ubi inquit lex, *que en la carta que se libraren de escribanias y notarias se mande que el escribano no ponga en ellas Iuramento, &c.* Et ita tradit Gutier. in repetitione Authentice sacram. puberum num. 50. efficitur ergo Textus in cap. ad aures aduersus communem doctrinam non procedere, cum non de promissione simplici, sed de promissione iurata loquatur.

lege cauetur. Et notauit Sanchez lib. 3. cap. 10. num. 16. Seclusa autem sententia iudicis, cessante scandalo, si promissio iurata dolosa fuit liberalis, solum teneris ad eius executionem secundum sensum Iuramenti, quia alia via teneri non potes; si verò fuit onerosa, ut si promissisti puellæ matrimonium verbis æquiuocis, si in copulam consentierit, illa verò sub hac conditione consentis, tunc si damnum, quod ex copula prouenit, alia via reparari non potest, quam matrimonio, teneris ducere ratione damni dati, etiam ante sententiam. Si verò reparari alia via potest, non teneris, quia solum teneris reddere æquale ob contractum. Sanch. lib. 1. de sponsalibus tota disp. 9. & 10.

6 Maior difficultas est si dolus sit in intentione obligationis, eo quod iurasti absque intentione te obligandi; an inquam ex illo iuramento obligatus sis? Et quidem esse posse Iuramentum de re futura absque intentione te obligandi ad illius executionem, si materia iurata incapax sit obligationis, constat. Si enim iurates non dare elemosynam, non fore religiosum, posses habere animum iurandi, & verè iurata absque animo te obligandi ad rei iurata executionem. Quia res iurata incapax est talis obligationis, & tu hanc incapacitatem cognoscis. Signum ergo est, separabilem esse intentionem iurandi ab intentione te obligandi in materia incapax obligationis. At quando materia iurata capax est obligationis, nullo modo habere potes intentionem iurandi, & non te obligandi. Quia iurare, & non te obligare omnino sunt impossibilia, & secum pugnantia.

Quapropter solum questio procedere potest ex errore quo crederes esse posse Iuramentum de materia capax obligationis absque intentione te obligandi. In eo ergo casu si iurare intendes, & non te obligare, manebis obligatus?

Affirmant plures te obligatum manere. Sic Caietanus 2. 2. questione 89. articulo 7. Et ibi Arag. vel. quarta conclusio, Sayro in clau Regia libro 3. cap. 6. num. 8. Valencia 2. 2. disputatione 6. quest. 7. punct. 4. circa finem. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 38. Suarez rom. 2. de Religione lib. 2. c. 7. n. 18. & alij. Mouentur, quia Iuramentum ex se, & ex sua propria ratione inducit obligationem, si igitur efficaciter voluisti iurare, impedit non poteris obligationem inde confurgentem. Quia hæc non ex tua voluntate, sed ex facto ipso nascitur, sicut si velles peccare mortaliter, & ex conscientia erronea nolles obligari ad penam æternam, adhuc obligatus manebis, quia illa obligatio ex peccato ipso oritur sine ulla dependentia à voluntate.

Verum contraria sententia mihi probabilior est, te vi Iuramenti obligatum non esse; Sic Synterter verbo Iuramentum 4. q. 7. Azor 1. p. lib. 11. c. 4. q. 2. Bonacin. 2. tom. disput. 4. quest. 1. punct. 6. num. 3. & plurius relatis Sanch. lib. 3. summa. cap. 10. n. 8. & seq. præcipue n. 10. Mouet, quia in omni sententia obligatio Iuramenti promissoria, vel est de eius essentia, vel est quid consecutum necessario ad illam, ita ut absque tali obligatione Iuramentum esse non possit: Sicut non potest esse matrimonium sine obligatione ad reddendum debitum, & alendam prolem, &c. Ergo si ponamus te efficaciter velle non obligari ad seruandum Iuramentum, conuincere habere intentionem verè iurandi. Si quidem habes intentionem non apponendi, quod necessarium est ad Iuramentum, ut in voto constat. Si enim velles vouere absque intentione te obligandi, nullum votum præstares. Quod hæc obligatio necessario votum comitetur. Cum ergo obligatio exequendi rem iuratum, comitetur Iuramentum, exclusa intentione obligationis corruit Iuramentum, quantumvis ex conscientia erronea existimes Iuramentum esse posse sine obligatione.

7 Hinc soluitur ratio contraria. Fatetur ex Iuramento promissorio verò & valido oriri necessario obligationem, neque posse impediri, sicut non potest impediri obligatio penæ æternæ à committente mortale peccatum. At cum actus externus iurantis sine intentione obligationis non sit verum Iuramentum, ut probatum est, ex illo oriri non potest obligatio. Quod si vergetas: qui vult orare, necessario obligatur orare attentè, & qui vult adducere Deum in testem, necessario obligatur dicere verum. Ergo qui vult sub Iuramento affirmare rem futuram faciendam, necessario tenetur exequi, ne diuina auctoritas contemnatur. Facile responderet. Semel posita oratione externa obligationem esse habendi attentionem. Quia talis obligatio ex ipsa oratione & externa orationis fit ex oblatione sacræ iurisdictionis, offerendi illud verò Deo. At ex inuocatione externa diuini testimonij absque intentione obligationis non nascitur obligatio exequendi promissum, aut dicendi veritatem vi Iuramenti, sed solum ob damnum, & præiudicium tertij & ob scandalum. Quia non est verum iuramentum, sed simulatum, quantumvis iurans decipiatur, putans stare posse iuramentum absque hac obligatione. In foro autem externo compellitur iuramentum ut sonat exequi, & in foro conscientia tenebitur omne damnum alteri factum reparare, ac si verè iurasset, ut dictum est.

4 Deinde ponendum est tanquam certum, solutionem vſuratum licet mala & illicita fit ex parte recipientis, ex parte tamen ſoluentis licitam eſſe, & actum bonum poſita illarum promiſſione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; vt quidquid promiſſum fit, impletur, præcipue cum firmatum eſt iuramento. Hac enim ratione, ſi alia vice indigeris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat vſuratum ſolutionem licitam eſſe non ſolum quando illarum promiſſio licita fuit; eo quod ad redimendam vexationem, vel ob alium honeſtum finem fuit facta; ſed etiam quando promiſſio mala fuit; vt quia poſtulaſti mutuam ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promiſſum implere, dummodo promiſſarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & ſequuntur Gutierrez de Iuramento confirmat. cap. 2. in princip. Suarez lib. 2. de Iurament. c. 9. n. 10. & 11. Sanchez lib. 3. in Decal. c. 11. per totum.

5 Ex his quaſtioni reſpondeo, te iuramentum ſoluere vſuras, aut ſtare contractui in quo vitra dimidium iuſti pretij leſus fuiſti, obligatum eſſe Iuramento ſeruare; dum tibi non fuerit relaxatum, tamenſi ſeclulo Iuramento neque ſtare contractui, neque ſoluere vſuras tenearis. Eſt concluſio ab omnibus recepta. Et de ſolutione vſuratum (in qua maior eſt difficultas) definiatur in cap. debitores de iureiurando, ibi. Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, (ſimplici inquam promiſſione) cogi non debent, ſi verò de ipſorum ſolutione iurauerint, cogendi ſunt, Domino reddere Iuramentum. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta. Quia Iuramentum debet obſeruari, quotieſcumque eius obſeruatio non vergit in diſpendium ſalutis æternæ vt dicitur, e. cum contingat de iureiurando, (hoc eſt) quotieſcumque Iuramentum non eſt de re illicita. At ſoluere vſuras, non eſt illicitum, ſed potius licitum eſt, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo eſt ſeruandum tale Iuramentum.

6 Verum ſeruatò tali Iuramento, & vſuris ſolutis ſtatim repetere potes. Quia iam Iuramento ſatisfecisti, ob cuius ſolam religionem ſolutio vſuratum faciendâ erat. Quod expreſſe dicitur in d. cap. debitores in fine, ibi. Cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeuertate, (ſi necesse fuerit, compellendi) Clarius in cap. ad audientiam de iis que vt, vbiq; beneficio ſuo renuntiare iurauit, & renuntiauit, mandauit ei Eccleſiam reſtitui non obſtante Iuramento prædicto. Quia non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur. Et ita tenent Gloſſa ibi, & Abbas in principio num. 1. Couarr. de pactis 2. p. 3. n. 2. in principio, Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuramento cap. 9. num. 16. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 17. dub. 7. n. 51. Gutierrez de Iuram. confirm. 1. p. c. 53. n. 8. Sanchez. aliis relatis lib. 3. ſum. c. 11. n. 9.

7 Neque obſtat lex 55. ff. de ſolutionibus & liberationibus. Vbi dicitur, qui ſic ſoluit vt recuperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. Non inquam obſtat. Quia intelligi debet; quando ſoluitur eo pacto & conditione inter partes conſtituta, vt ſtatim ſolutum repetatur; tunc enim eſt, ac ſi ſolutum non fuiſſet. Vel dic ſecundo; intelligendam eſſe ſupradictam legem de ſolutione pecuniæ, quam poteſt retinere, cui ſit ſolutio abſque onere reſtituendi. Quod in ſolutione vſurarum non procedit. Vel dic tertio, intelligendam eſſe legem de pecuniâ debita ei, cui ſit ſolutio; non de pecuniâ, cuius ſolutio ſolum eſt debita Deo, qualis eſt pecuniâ vſurario ob mutuam promiſſa. Huius namque ſolutio non vſurario, ſed Deo tantum eſt debita, vt tradit Couarr. d. 2. p. de pactis, §. 3. num. 2. Molina ſecluta tom. 1. diſp. 150. paulo poſt principium, & tom. 2. diſp. 515. colum. 4. verſ. vtrum autem. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuram. cap. 9. n. 5. & 6. & cap. 27. ſine. Sanchez alios referens lib. 3. ſum. c. 11. n. 8. Vnde vſurarius nullum ius, nullamque actionem habet ad promiſſum expoſtulandum. Quod non obſcurè colligitur ex d. cap. debitores, ibi. Si iurauerint cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum. Quasi ſolus Deus ſit, qui ex tali Iuramento ius, & actionem acquiſerit, ſolus Dei mentionem fecit. Et ideo illud Iuramentum, quia non confirmat obligationem antea factam, ſed potius illam introducit reſpectu Dei vocatur Iuramentum per ſe ſtans, ſeu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium vt tradit Bartolus in leg. ſi quis pro eo, ff. de fideiſſoribus n. 4. & ſequentibus. Quare, cum aliis de pactis 2. p. 3. num. 2. Quapropter iurans, ſi de iniuſtitia ei facta in exactione Iuramenti conſtet, ſolum ex officio iudicis compelli poteſt ad ſolutionem vſuratum, non ad petitionem partis; Imò potius plas compelli debet, vt ſolutionem remittat. Quia remiſſione facta ceſſat obligatio Iuramenti, habebat enim Iuramentum ſoluendi vſuras tacitam hanc conditionem in ſe incluſam, ſi creditor ſolutionem non remittit, vt in omnibus Iuramentis, quæ in vilitatem alterius facta ſunt, dicimus includi.

8 Quod ſi Iuramentum eſſet non ſolum ſoluendi vſuras, ſed neque ipſas repetendi; nullo modo poteris repetere, niſi

prius imperraueris relaxationem huius ſecundi Iuramenti. Quod optime colligitur a conſortio ſenſu ex illo cap. ad audientiam, vt bene ponderauit Sanchez, lib. 3. ſum. c. 11. n. 9. & Suar. lib. 2. de Iuramento c. 9. n. 17. cum Gloſſa verbo reſignandum, & in e. ad aures eodem tit. verbo Iuramento. Bartolus leg. ſi quis pro eo, ff. de fideiſſoribus n. 10. Couarr. 2. p. de pactis, §. 3. n. 2. Gutierrez 1. p. de Iuram. c. 53. n. 10. Ratio eſt quia poteſt executioni mandari ſine diſpendio ſalutis æternæ, cum ſit de re licita.

9 Poſſes tamen non obſtante ſupradicto Iuramento denunciare prelato Eccleſiæ, vt ipſe ex officio remittat Iuramentum, aut vſurarium compellat debitum reddere, vt aduertit Gloſſa in ſupradicto e. ad audientiam. In hoc enim non ſit contra Iuramentum, cum iuramentum non ſit de denunciando, ſed de non petendo. Quod ſi iurales non denunciant, non eſſes obligatus. Quia eſt Iuramentum de re illicita, vt tradit D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3. Denunciatio enim, quæ non ad vindictam tendit, ſed vt alius male retentum reſtituat, exarquet a peccato inuilitur. Virtus eſt, & ſapè obligatoria. Ergo iuramentum de illa non faciendâ, non eſt iuramentum de re bona, ac proinde obligare non poteſt.

10 Vt autem ſuperiori doctrina, & deciſio c. debitores, plenius intelligatur, obitio primo. Promiſſio ſoluendi vſuras nulla eſt, neque ex illa tenent promittentes. Ergo enim non tenebitur, quamuis illam iuramento confirmet. Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. Regula acceſſorium, de regulis iuris, in 6. & regula. Cum principali, ff. de regulis. At principale, cui Iuramentum adhaeret, eſt irritum, nempe promiſſio. Ergo & ipſum iuramentum. Et confirmo ex c. Iuram. 22. q. 5. Vbi dicitur, inter iuramentum & ſimplicem loquelam, (hoc eſt) promiſſionem non debere eſſe diſtantiã. Ergo ſi promiſſionem eſt obligatoria, neque iuramentum.

Reſpondeo cum Abbate d. cap. debitores num. 2. & ibi Inola num. 5. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 11. n. 12. Acceſſorium corrumpere; quando cauſa irritans principale, conuenit in acceſſorio. Quod in præſenti non contingit. Irritatur enim promiſſio ob extorquentis turpitudinem, ob quam nullum ius acquiſiuit. At quia hæc turpitudinem non inuenitur ex parte Dei, cui ſit Iuramentum, ea de cauſa Iuramentum tenet: Eſto non tenet promiſſio. Secundo reſpondeo cum Gloſſa. illo cap. Acceſſorium, vbi varia exempla adducit, in quibus acceſſorium tenet principali corrumpente. Quapropter Regula. Dum principale, ff. de regul. iuris. Non dixit principali non ſubſiſtente acceſſorium corrumpere, ſed cum principali cauſa non conſiſtit; perquamque neque ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent, quali non ſemper, ſed plerumque contingat acceſſorium ſequi naturam principalis. Vt bene aduertit ibi Accurius. Tertio reſpondeo Iuramentum in præſenti non eſſe acceſſorium promiſſioni, non enim illam confirmat, ſed eſſe acceſſorium aſſerenti de futuro, illamque confirmare, eaque de cauſa eſt promiſſio corrumpente non corrumpit Iuramentum. Quia non corrumpit principale cui innititur. Hoc enim iuramentum non eſt ſuppoſitorium obligationis, ſed illius introductorium, ac proinde non innititur promiſſioni, ſed aſſerenti. Ad confirmationem reſpondeo cum Couarr. & ab ipſo relatis de pactis 2. p. 3. num. 1. non eſſe inquam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam diſtantiã, ſed potius æquiparationem, quoad neceſſitatem cauendi mendacium. Quia promiſſione & Iuramento obligaris, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promiſſam, vel iuratum. Non tamen inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam faciendâ eſt æquiparatio, quoad grauiter culpæ, neque quoad obligationem inde reſultantem. Nam vt dictum eſt, ex promiſſione nulla oritur obligatio, bene tamen ex Iuramento, non homini, ſed Deo.

Obitio ſecundo: debitor habet actionem ad repetendas vſuras cum primùm ſoluerit. Ergo multo fortius habet exceptionem contra agentem, lege inuitus, ff. de regul. 8. 1. & leg. 1. §. ſuperficiem, ff. de ſuperficiis, & reg. 71. Qui ad agendum, de regulis iuris in 6. Cui datur actio, datur exceptio. Sed iuranti datur actio, ad repetendas vſuras. Ergo poteſt dari exceptio ad illas ſoluendas. Confirmo primo, dolo petit qui ſtatim reſtituere debet, idcoque exceptione doli repellit poteſt, leg. dolo, ff. de doli mali, & mer. exceptione, & regula, dolo 56. de regul. iuris, in 6. vſurarius autem debet ſtatim reſtituere pecuniam ſic acceptam. Ergo poteſt dolo excipi. Confirmo ſecundo: Si ſoluitur debitum, non repetitur, leg. iulianus, ff. de conditionibus indebiti, & leg. ſi procurator, & leg. iudex eodem tit. Item ſi debitum ſciens ſoluitur, non repetitur, quia donari videtur, lege cuius per errorem, ff. de regul. iuris, & lege 1. ff. de conditionibus indebiti, & lege indebitum, Cod. eodem tit. Tandem Iuramentum non videtur liberatum, qui ſic ſoluit, vt poſt modum repetat, lege qui ſic ſoluit, ff. de ſolutionibus. Hæc ſerè obicit Gloſſa. illo cap. Acceſſorium verbo cogendi ſunt; & obſcurè fatiſ ſoluit. Reſpondeo ergo cui datur actio, datur exceptio; regularetur, & ſecundum rationem, & ita cum in præſenti iuranti ob Iuramentum non datur actio ad vrendum re promiſſa, niſi prius illam ſoluit.

non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam, & tunc datur exceptio aduersus quemlibet impediendum repetitionem. Ad confirmationem primam respondeo, dolo petere, & malo, qui statim debet restituere, ideoque posse exceptione doli repelli, si spectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; secus vero si spectemus circumstantias alias extrinsecas, qualis est religio Iuramenti. Ad secundam confirmationem fateor donari indebitum, sed cum in *dist. lege* dicitur, consulto dari donato est; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur, secus quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & consequenter solutio vsuratum, quæ ex illo sequitur. Ad vltimum iam dictum est instantanea solutione satisfieri Iuramento, etiam si statim fiat repetitio.

PUNCTUM IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem inducat.

SUMMARIVM.

- 1 De quo procedat questio.
- 2 Prima sententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.
- 3 Secunda sententia concedit obligationem.
- 4 Tertia sententia vititur distinctione inter contractus approbatos, vel reprobatos.
- 5 Quarta distinguit de foro interno, & externo.
- 6 Quid sententiam sui in hac questione spectato iure civili probabilem est, nullam esse obligationem.
- 7 Spectato iure Pontificio quid sentiat Basillegionem.
- 8 Repellatur eius sententia.
- 9 Statuitur omne Iuramentum obligatorium esse de materia honesta.
- 10 Procedit obligatio, non solum in foro conscientie, sed externo.
- 11 Satisfit fundamentis sententiarum, quæ nobis contradicunt.
- 12 Obligatio huius Iuramenti grauis est.
- 13 Iurans redire ad carcerem, si carcer iustus est, obligationem habet.
- 14 Si iniustus; plures negant, verius est obligari.
- 15 Firmitas oppositis fundamentis.
- 16 Si cum iurasti, non prauidisti periculum, quod postea cognoscis, non obligaris.
- 17 An supradictum Iuramentum relaxari ab Episcopo possit? sub distinctione respondetur.
- 18 Si sequatur scandalum ex relatione Iuramenti, relaxari non poterit.

Questio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facile potest, ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & positio validus est, & consequenter Iuramentum. Deinde procedit questio spectato iure politico; non naturali. Nam ex iure naturali certum est, iuramentum metu extortum validum esse; Quia metus non tollit voluntarium, et illo diminuat.

In hac questione tot sunt sententiæ, quot capita. Duæ extremæ sunt præcipue; alia intermediæ. Prima negat omnibus his Iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanchi. *lib. 4. de matrimonio disp. 20. quest. 1. num. 3.* eamque ipse probabilem reputat. Præcipuum fundamentum sumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puerum. Cod. si aduersus venditionem*, vbi postquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puerum sponte facta super contractibus rerum suarum non tractandis, inuoluntate custodiantur; subdit, per vim autem, vel per iustum metum extorta etiam à maioribus (maximè ne questionem maleficiorum faciant) nullius esse momenti iubeamus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando. & cap. quamuis pactum de pactis in 6. seruanda* (inquit Pontifex) iuramenta quæ non vi, nec dolo præstita sunt; nec vergerit in dispendium salutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contrario quæ vi, dolo, & præstita sunt, vel cedunt in alterius præiudicium, seruati non debent. Tertio, in supradictis textibus dolo & metus æquiparantur. Sed dolo tollit à iuramento obligationem, vt puncto seducendi dicimus. Ergo & metus. Quarto. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *c. 1. de his que vi. Ergo nec iuramentum*. Quia de voto ad iuramentum firmum est argumentum; vt probat Gloss. *l. ad finem in c. si quis votum 27. q. 1. & in c. quanto de iureiurando, & in c. Deus qui de vita & honestate clericorum. Innocentius in c. delictores, de iureiurando, & alij passim cum Diuo Thoma & Caietano 2. 2.*

q. 89. art. 8. Quintò efficacius probatur ex *c. peruenit. de iureiurando*, vbi deciditur, Episcopum rebus suis spoliatum & iurate compulsam, quod non repetet sic ablatas nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi.

Secunda sententia supradictæ opposita, & communis affirmat, iuramentum valere, indigereque relaxatione. Sic *D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. & Caietano ibi. Nauatius cap. 12. n. 14.* pluribus relatis *Couarr. de sponsalibus 2. p. cap. 3. §. 5. n. 5. & de pactis 3. p. §. 4. n. 2. & lib. 1. variar. c. 4. num. 7.* Molina *Theologus tom. 1. de iustitia tract. 2. disp. 149. vers. 4.* Sanchez *lib. 4. de matrimonio disp. 20. n. 4. & lib. 3. sum. c. 11. n. 14. & 15. Lessius lib. 2. c. 42. dub. 6. Suar. lib. 3. c. 16. n. 18.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 9.* Gutierrez *de iuramento 1. p. c. 57. n. 18.* & alij plures apud ipsos. Ratio desumitur ex *c. si vero, de iureiurando*, vbi coactum grauissimo metu iurare iuris sui renunciationem, (inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum veniæ; nisi ta e sit, quod seruatum veget in interitum salutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam, de iis, que vi.* Seruanda ergo sunt hæc iuramenta. Quod si in *Authentica Sacramenta puerum*, dicitur, iuramenta metu extorta nullius esse momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari potest Textus in *cap. quamuis pactum. & c. cum contingat*; præterquam quod communis sententia affirmat, illud *Authent.* correctum esse per ius canonicam, *c. si vero, c. verum, de iureiurando.*

Tertia sententia distinctione vititur inter contractus reprobatos legibus, vel approbatos. Si Iuramentum mericolesum afficit contractus reprobatos à legibus, affirmat hæc sententia nullam inducere obligationem; Secus vero si Iuramentum afficiat contractus alias validos & approbatos. Priorem partem probat *Authentica Sacramenta puerum, & cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis*. Qui textus expressè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. si vero, cap. verum*. Et alij quidem contractibus validis loquuntur. Sic Syluest. verbo *Iuramentum 4. q. 8. Azor. tom. 1. institut. moral. lib. 1. c. 7. quest. 1.* Gregorius Lopez *leg. finali, verbo, que la fizo, in fine rit. 1. part. 3.* Iammino *de resignatione lib. 13. q. 2. num. 12.* & alij plures relati à Seraphino *de principiis, Iuramenti, privileg. 110. num. 7. & sequentibus, & à Sanch. lib. 3. sum. c. 11. n. 19.*

Quarta sententia distinguit inter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali censet non obligare Iuramentum metu extortum; secus in foro conscientie. Sic Gregorius Valencia *disp. 6. quest. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans sequitur Echeneus *lib. 8. controuersiarum cap. 102.* Fundamentum huius sententiæ non est aliud nisi quia hæc via discrepantes sententiæ cauillantur.

Ceterum in hac re difficili vt sententiam proferam existimo aliter esse dicendum spectato iure civili; ac spectato iure pontificio.

Iure inquam civili spectato credo probabilius Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem; Sic tenet communis sententia prout testatur Sanchi. *lib. 4. de matrimonio disp. 20. num. 5. in solut. 2. argument.* quatenus affirmat *Authent. Sacramenta puerum*, correctam esse per ius canonicum in *cap. si vero, & cap. verum de iureiurando*. Consentit Basillegionensis *lib. 12. de sponsalibus cap. 8. n. 64.* Ad probationem huius conclusionis præmitto, quod iustus in fine huius tractatus firmabimus, civilibus Magistratibus datam esse potestatem, in mandata, obligationem Iuramenti, antequam fiat; ita vt factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel constituendo iuramentum incapacem. Sed ius civile clarè indicauit hanc potestatem exercuisse, cum in *Authentica Sacramenta puerum, tum in lege non dubium cod. de legibus*. Nam in *Authent. Sacramenta puerum* expressè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius esse momenti; nullius inquam esse momenti, tam quoad obligationem Deo acquisitam, quam homini. Nam secunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ vt intuenti constabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Iuramento, non solum firmare contractum alius firmum, sed reuocabilem, sed præcipuè obligare iuramentum Deo ad illius obseruationem Ergo in secunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramentum obligatio. Præterea in *lege non dubium, cod. de legibus*. Clarissime dicitur Iuramentum admittendum non esse, neque vilius esse momenti, sed potius cassum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adicitur. Ne hæc via fratis legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure civili, in d. & canonico reprobantur, & veniunt rescindendi, & secundum ius civile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum vigore de materia reprobata cassum est, & inutile. Ad idem est Textus in *leg. iuris gentium ff. de pactis*, ibi, quoties pactum à iure communi remotum est, seruare hoc non oportet.

nec obligare; nec iusurandum de hoc adiectum, ne quis agat seruandum. Quid clarius?

7 Verum spectato iure Pontificio (cui in materia Iuramenti, vtpote spirituali standum est) Basilius Legionensis lib. 2. de sponsalibus, cap. 8. num. 70. & sequentibus, nouum quendam modum dicendi, sed non satis firmum excogitauit. Inquit enim quodvis Iuramentum non afficit promissionem non repetendi, seu non reuocandi contractum obligatorium esse secus si afficiat promissionem, seu obligationem non reuocandi. Itaque affirmat; si Iuramentum sit de re distincta à repetitione & reuocatione ita vt cum obseruatione Iuramenti stare possit repetitio, validum esse Iuramentum; secus verò si cum obseruatione Iuramenti reuocatio contractus stare non possit. Priorem partem probat Basilius ex textu in cap. debitorum, cap. verum de iureiurando, c. Abbas, cap. ad audientiam, de iis qua vi. In quibus Iuramentum tenet. Quia illo non obstante repetitio salua manebat, vt expressè dicitur in cap. ad audientiam. Secundam partem probat ex cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres, eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum de pactis lib. 6. Vbi statuitur Iuramenta super alienationes rerum dotalium, & contractus minorum omnino seruanda esse; nisi sint, vi, metu, & dolo profrita. Sentit ergo Pontifex metu facta non esse seruanda. Quod si respondeas non esse seruanda quoad firmitatem contractus, quæ in illis textibus specialiter spectabatur, bene tamen quoad obligationem Deo acquisitam. Præcludit Basilius hanc responsionem affirmans in supradictis textibus, non esse sermonem de firmitate contractus, quam Pontifex concedere non poterat, vtpote de materia sibi non subiecta; sed solum esse sermonem de Iuramenti obseruantia. Ratio autem, quare Pontifex Iuramenti relinquentibus saluam repetitionem, obligationem concedat; denegeret verò iuramentis illam comprehendentibus, ea est (inquit) quia Iuramenti relinquentibus saluam repetitionem iuranti; etiam Iuramento obseruato relinquunt remedium quo se tueri possit, non igitur necessaria erat Iuramenti annullatio eisi concedi posset; secus verò in Iuramentis comprehendentibus repetitionem. Nam obseruato Iuramento remedium nullum supererat, quo se iurans tueri posset.

8 Cæterum hic modus dicendi nullo modo probandus est, vtpote absque fundamento excogitatus, & contra expressam iuris canonici decisionem. Nam ius canonicum non spectauit ad obligationem Iuramenti, relinquere nec saluam repetitionem, vel non relinqueret; sed an Iuramentum seruari posset absque dispendio salutis æternæ. Vt constat ex cap. si verò, cap. verum, cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum de pactis in 6. & aliis Textibus. Quo nihil est clarius. Deinde in cap. ad audientiam de iis qua vi. Conceditur iuranti repetitio beneficii resignati, non obstante Iuramento, quia non ad repetendum (inquit Pontifex,) sed ad resignandum tantummodo tenebatur, tacite innuens aliud esse dicendum, si ad non repetendum vi Iuramenti tenebatur, vt manifestè probatur ex c. ad aures de iis, qua vi; ibi, inquit Clemens tertius, renuocatio facta ad terrorem Layemens (nisi forte Iuramento, vel fide interposita sit confirmata) non impedit quominus is qui renuocauit Ecclesiæ, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem. Ergo si Iuramentum interuenisset, quod vltius non repetere; eidem præfici non posset, nisi Iuramento relaxato. Ergo tale Iuramentum obligatorium est, vt bene expendit Gloss. d. c. & respondet contrariis. Deinde non video qua ratione potuit dicere Basilius Legionensis. Textus in cap. cum contingat, & c. quamuis, non loqui de firmitate contractus, sed de obseruatione Iuramenti. Nam præterquam quod est contra communem & receptissimam Doctorum sententiam, vt in sequentibus vidimus, cum suis principiis non videtur stare posse. Nam si alienatio fundi dotalis & renunciatio futuræ hereditatis Iuramento adueniente non firmatur; sed ita nulla persistit, ac si Iuramentum non esset appositum; Iuramentum sponte factum non contrahendi tali alienationi & renunciacioni obligatorium non esset, vtpote de re vana, inuili & infructuosa, qualis est approbatio cuiusdam actus irriti, & legibus reprobati, neque honestatur ex redemptione vexationis, vt est solutio vsurarum. Præterea esto in Iuramentis, in quibus salua manet repetitio habeat iurans remedium, quo se tueri possit, nempe repetitionem quod remedium non relinquatur in Iuramentis de non repetendo. At cum in vtroque genere Iuramentorum relinquatur remedium petendi relationem, ipsaque debeat concedi, quod remedium efficacius, & vtilius est iuranti ad seruandum, quam repetitio; efficitur sanè frivolum esse illam rationem, qua motus fuit Basilius ad asserendum aliqua Iuramenta metu facta esse irrita, alia non.

6 Quapropter dicendum est, quodcumque Iuramentum metu extoritur obligatorium esse, siue saluam relinquat repetitionem, siue non, modo sit de materia, qua seruati possit absque dispendio salutis æternæ. Sic Doctores omnes pio secunda sententia communi relati. Probaturque potest textibus & rationibus adductis. Quod non solum in contractibus ap-

probatis, sed etiam in reprobatos locum habet, vt manifestè probat Textus in c. debitorum, de iureiurando. Promissio namque soluendi vsuras, nulla est à iure reprobata; item resignatio beneficii per metum facta nulla est; & tamen si Iuramentum accedat obseruandum est, cap. ad audientiam, de iis qua vi. Et idem est, si Iuramentum esset de non contrahendo resignationi. Iuxta cap. ad aures, eodem tit. Nam reprobatio horum contractuum non ita constituit materiam illicitam; quin in redemptionem vexationis licita esse possit. Solutio namque vsurarum licita est solum ob turpitudinem recipientis; ac proinde ex parte dantis honestati potest, vt verè honestatur quoribus aliquo sine honesto soluens mouetur. Resignatio namque beneficii metu facta irrita etiam est in odium incutientis metum, ex parte verò resignantis honestati potest, si ad redemptionem vexationis fiat. Quocirca materia, quæ secluso metu vana, & inuiliis esset, & incapax obligationis Iuramenti, vt resignare beneficium, nulliter facere testamentum absque solemnitate & iure præscripta, & alia huiusmodi, metu posito, illoque durante capax obligationis redditur. Quia iam adest redemptio vexationis ob quam prohibitio legis cessat, & actus nullus ex ratione extrinseca accipit honestatem.

10 Deinde hæc obligatio Iuramenti non solum est in foro conscientie, sed etiam in foro externo, & iudiciali. Tum quia Textus in cap. debitorum, cap. si verò, de iureiurando cap. Abbas, cap. ad audientiam de iis qua vi. De foro externo loquuntur, tum quia ratio decidendi, ob quam Iuramentum obligat, nempe obseruari posse absque dispendio salutis æternæ, æquè in foro externo, ac in interno procedit. Consentit Basilius Legionensis lib. 2. de sponsalibus cap. 8. n. 71.

11 Ex his constat solutio fundamentorum tertie & quartæ sententiæ. Cum prima sententia ex parte conueniens, quatenus affirmamus iure civili omnem obligationem Iuramenti irritam esse ob Authent. Sacramenta puerum. Ad secundum argumentum desumptum ex cap. quamuis pactum, cap. cum contingat, & alii, dicimus cum Glossa, ibi Iuramentum præstitum sine vi & dolo esse seruandum omnino; id est sine relaxatione; relaxari enim non potest tale Iuramentum. Secus verò de Iuramento metu facti, quod ea tantum ratione relaxandum venit; quòd metu factum est, vt sic via coactionibus præcludatur. Ad tertium concedo metum & dolum equiparari, quatenus vtrique tollit à contractu firmitatem; non tamen equiparantur, quoad obligationem. Sæpe enim dolos tollit consensum, & ideo contractus ex illo celebratus, & Iuramentum ibidem appositum est nullum. At quia metus consensum non tollit, esto diminuat; ea de causa & contractus sæpe validus est, & Iuramentum ibidem appositum obligationem inducit, & notat Basilius Legionensis lib. 4. de matrimonio cap. 20. num. 6. Ad quartum concedo verum esse irritum, quia iure Ecclesiastico sic inuenitur irritatum in illo cap. 1. de iis, qua vi, nego tamen Iuramentum, quod in vtilitatem hominum sit, irritum fore. Quia nullibi tale habetur. Ad replicam dicimus de voto ad Iuramentum in honorem Dei præstitum bene inferri; verò ad Iuramentum in vtilitatem hominum factum. Quia in hoc non attenditur quid gratius Deo sit, sed quid gratius homini modo licitum sit, & honestum. Vide Lessium lib. 2. c. 42. dub. 6. n. 32. Ad quintum d. sumptum ex c. peruenit. Respondeo cum Glossa, Felino, & Abbate, & aliis ibi Episcopum illum fuisse spoliatum rebus Ecclesiæ, quæ quia sub eius cura & administratione sunt, vocatur eius cum autem teneatur ex proprio officio, sine Ecclesiæ obseruantia, nullo modo potuit iurare, non repetiturum. Quia est Iuramentum de re iniqua, & sic nullius Iuramenti vinculis potuit super hoc constringi. Et cum Pontifex subdit, illum absolute iurans, quia nefandissima coactione iurauit; intelligendum est de absolute, quoad declarationem, seu quoad factum, id est, absolute declarauimus; vel illum ad cautelam, seu de facto absolute, non quia necessarium sit; sed ob maiorem securitatem. Secundo respondeo cum Suarez, lib. 2. de Iuramento cap. 10. num. 7. & Sanchez lib. 3. summ. cap. 12. num. 37. admittendo Episcopum fuisse spoliatum rebus suis, non Ecclesiæ; (hæ enim improprie dicuntur Episcopi) fuisseque compellam iurare, non repetere, fuisseque proprie absolute; Quia Pontifex nullam aliam causam absoluenti à Iuramento assignat præter metum; tacite innuens solam illam esse causam relaxationis. Si autem spoliatio facta esset de rebus Ecclesiæ, etiam seclusa coactione Iuramentum de illis non repetendis esset nullum, vtpote de re iniqua. Ergo Episcopus non rebus Ecclesiæ, sed suis spoliatus fuit. Hoc supposito respondeo, nullius Iuramenti vinculis posse constringi iurantes, & irrevocabiles; quæque relaxari non possent.

Hinc venit explicanda lex. reg. 28. tit. 11. part. 5. quæ incipit. Por miedo, o por fuerza, o por engano quel ficiere promeriendo con eme a otro de dar o hazer alguna cosa, mugua se obligasse forzieta pena iurando de cumplir lo que promerido, decimos que no es tenuto de cumplir la promission, (id est) no es tenuto, quoad effectum, ita vt relaxari non possit, non tamen quoad absolute non teneatur, si relaxari Iuramentum

non fuerit. Aliis directe obuiat hæc lex leg. fin. titul. 11. p. 3. ibi. *Et que iura cosa quicquid no se puede excusar de no la guardar, maguer diga, que lo fizo por fuerza.* Ita Gregorius Lopez ibi, qui alias explanationes adhibet supradictis legibus ne videantur contrarium docere.

12 Sed inquires quanta sit huius Iuramenti obligatio; Respondent Angelus, verbo *Iuram. 5. num. 9. & 10.* & alij ab ipso relati & a Lessio *lib. 2. cap. 42. dub. 6. n. 30.* Solum esse sub reatu culpæ venialis. Mouentur ex *cap. verum, de iureiurando,* ubi Pontifex decidit non esse puniendos tanquam pro mortali crimine Iuramentum metu extortum non seruantes, indicat ergo non esse mortale crimen.

Sed contrarium omnino est tenendum, si materia iurata grauis sit; eo quod in materia graui se ostendere infidelem grauis sit irreuerentia, neque ab hac grauitate excusare potest metus iniustus, cum Deus illum non inuoluerit. Hæc ita tenent communiter Doctores cum Dno Thom. 2. 2. *quest. 89. art. 7. ad 3. & quest. 98. art. 3. ad 1. Valent. disp. 6. quest. 7. punct. 4. vers. diximus.* Nauarr. *cap. 12. num. 14.* Couarr. 4. *decret. 2. p. cap. 3. §. 5. num. 4.* Lessius *d. dub. 6. num. 39.* Sanchez *lib. 3. sum. c. 11. n. 18.* Suarez, *tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 16. n. 8.* Bonac. *disp. 4. quest. 1. punct. 9. n. 3.*

13 Occasione superioris doctrine non erit abs re examinare, an Iuramento prestito redeundi ad carcerem obligentis?

Et quidem si carcer iustus sit, neque timeas te iniuste vexandum, nemini dubium esse potest, te obligatum esse, quia talis reditus & honestus est & fidelitatis, & religionis, & iustitiæ debitus. Quapropter solum est controuersia, quando carcer iniustus est, aut times probabiliter iniuste esse vexandum.

14 Negant plures grauilissimeque Doctores te esse obligatum reddere. Sic Couarr. *lib. 1. variorum cap. 2. num. 7.* Plaza *de delictis lib. 1. cap. 22. num. 6. fine.* Basilii Legionensis *lib. 12. cap. 8. num. 10.* Gutierri. 1. *p. de Iuram. cap. 57. num. 24. & sequentiibus,* optimè Valquez *1. 2. disp. 174. cap. 5. n. 35.* Nauarr. *cap. 12. n. 18.* Regin. *lib. 18. p. 162.* Moueri possunt: quia secluso Iuramento iure charitatis propriæ tenebatur periculum vitæ fugere. Ergo Iuramentum de non fugiendo, sed potius de redeundo, illicitum est; quia est de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus subministrat tyrannum occasionem iniquæ vexationis. Ergo non est licitus, & honestus. Ergo iurari non potuit. Item non est actus fidelitatis: quia non debetur fides illam iniquè expostulanti: neque fortitudinis, vitam sic irrationabiliter exponere. Ergo nullam habet honestatem.

Nihilominus verius existimo, te esse obligatum redire nisi relaxationem Iuramenti petas. Sic Tolerus *lib. 4. sum. c. 22. num. 2. vers. alterum est.* Lessius *lib. 1. cap. 42. dub. 6. num. 28.* Sanchez alius relatis *lib. 3. sum. cap. 11. num. 31.* Suarez *lib. 2. cap. 10. num. 24. & 16.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 9. num. 2.* Ratio est: quia reditus ad carcerem factus ex fine obseruandi fidem Iuramento stabilitam, actus est veritatis, fortitudinis, & patientiæ; Neque obinde censeri debes te occidere & vitam tuam prodigere, sed solum censeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex iusta & rationabili causa sapere debet vt bene probat Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6.* Adde ex obseruatione Iuramenti non te propriè conici in vitæ periculum, quod antea habebas, quodque dato Iuramento suspensum fuit: Non igitur excusari potes à Iuramenti obseruatione.

15 Neque obstant contraria. Non primum: concedo secluso Iuramento, te obligatum esse periculum iniuste mortis, seu alterius æquivalentis mali fugeres nego tamen posito Iuramento te ad id esse obligatum. Quia posito Iuramento & fide data est actus veritatis, fidelitatis, & religionis, vel potius charitatis propriæ quo vis proprium honorem in promissis fideliter obseruandis tueri. Ad secundum nego ex reditu subministrari tyranno occasionem iniustæ vexationis; sed iam antea ex sua malitia acceptam, & per Iuramentum suspensam restitui. Adde redeuntem non esse censendum dare occasionem tyranno peccandi, cum ex bono fine procedat, sed tyrannum illam accipere. Ad tertium constat ex probatione nostræ sententiæ, quæ ratione sit actus fidelitatis, & fortitudinis, sic te periculo vitæ exponere.

16 Aduertendum tamen est, si cum iurasti redire, non præuidisti in reditu esse tale periculum, quod postea esse cognoscis, nequaquam ad redeundum obligaris. Quia non es censendus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat in tua existimatione, cum iurasti. Quod à fortiori procedit casu, quo iurasses redire subintellecta conditione, si reditus non fuerit periculosus. Quia iuramentum non extenditur ultra iurantem intentionem. Sic Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 10. num. 16.* Sanchez *lib. 2. sum. c. 11. n. 34.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 9. num. 2.*

17 Petes, an huiusmodi Iuramentum redeundi relaxare Episcopus possit?

Non desunt, qui sentiant, si in reditu est graue periculum vitæ, vel alterius æquivalentis mali, posse Episcopum non

solum Iuramentum per iniquitatem extortum, sed etiam Iuramentum iuste expostulatum relaxare. Sic Ludouicus Lopez *1. p. instruit. consuet. cap. 42. vers. qui iurati redire, consentit.* Manuel Rodrig. *1. tom. 1. sum. cap. 40. num. 3. si damnum custodis reparatur.* Mouentur, quia ob ius conseruandi vitam, poterat iurans secluso Iuramento fugere carcerem, & mortem iustam. Ergo posito Iuramento solum videtur teneri Deo, non iudici & custodi: Ergo potest ab Episcopo relaxari. Ceterum cum Iuramentum est iuste expostulatum, quia nec carcer iniuriolosus est, nec timetur pœna iniuste inferenda. Verius existimo non posse ab Episcopo tale Iuramentum remitti. Quia talis remissio derogat ius iudicis & custodis, iudex enim & custos habebant ius retinendi iurantem in carcere. Huic iuri cesserunt ob Iuramentum præstitum. Nequit ergo Iuramentum tolli; sicut neque ius in cuius locum successit, tolli poterat. Sic Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 11. n. 36.*

Verum si iniquè expostulatum est Iuramentum; eo quod carcer sit iniuriolosus, vel pœna iniusta timeatur, certum est, relaxari ab Episcopo posse tale Iuramentum; sicut diximus relaxari posse omne Iuramentum metu graui extortum. Quia ex vi talis Iuramenti nullum est ius parti acquisitum, sed solum Deo: qui ob iniquitatem commissam vel committendam facultatem concedit prælati, hæc Iuramenta sibi remittendi. Neque huic relaxationi obstat damnum custodis, qui fortè semper est innocens. Quia illud est per accidens; & ex quocunque capite iniustitia committatur, præstat sufficientem causam relaxationis. Suar. *lib. 2. cap. 10. num. 16.* Manuel Rodrig. *1. tom. sum. cap. 40. num. 3.* Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 11. n. 35.* Emanuel. Sâ, verbo *Iuramentum, n. 11.*

18 Aduertit tamen Sanchez & Suarez ibi, & bene, hanc doctrinam intelligendam esse casu, quo ex relaxatione huiusmodi non sequatur scandalum, & nostræ religionis irritio. Si enim captiuo inter infideles libertas concessa esset sub prestito Iuramento redeundi ad captiuitatem; vel mittendi pretium suæ redemptionis; absque dubio tale Iuramentum obseruandum est; nec relaxari potest. Quia esto captiuitas iniusta sit, & iniuste extorqueatur Iuramentum. At eius obseruatio in bonum commune fidei & religionis cedit.

PUNCTUM V.

Vtrum Iuramentum dolo, vel errore præstitum validum sit, & obligatorium.

SUMMARIUM.

- 1 Ex quo pendeat decisio questionis.
- 2 Duplex est genus contractuum bonæ fidei & stricti iuris.
- 3 Duplex error interuenire potest: antecedens vel concomitans.
- 4 Versari potest error circa substantiam, vel circa accidentia contractuum.
- 5 Causari potest error à contrahente vel ab alio tertio.
- 6 Error circa substantiam contractus reddit contractum nullum.
- 7 Iuramentum firmans talem contractum non obligat.
- 8 Si error versetur circa qualitatem contractus, & sit concomitans, valet contractus iure natura, & idem est de Iuramento.
- 9 Si error versetur circa qualitatem, & sit causa contractus, communis sententia negat, contractum ex ipso iure nullum, sed annullandum.
- 10 Quid sentiat Basilii Legionensis.
- 11 Quid tenendum sit.
- 12 Vide cognoscetur errorem esse excitatiuum consensus vel illius constitutum.
- 13 Sine obligatio in deceptore reparandi inaequalitatem factam in supradictis contractibus? Proponitur sententia Basilii Legionensis, quid sit tenendum resoluitur.
- 14 Quid iure positio sit sentiendum de his contractibus, proponitur examinandum.
- 15 Triplici actione vitæ potest deceptus qua se indemnem seruet.
- 16 Si dolus dedit causam contractui circa substantialia, contractus est nullus.
- 17 Explicatur lex 4. ff. de contrahenda emptio.
- 18 Deinde explicatur lex rem alienam 28. ff. eodem.
- 19 Dolus versans circa qualitates si dedit causam contractui, contractus validus est, venit tamen exceptio doli rescindendus, si solubilis sit.
- 20 Explicatur lex, & eleganter 7. ff. de dolo.
- 21 In his contractibus deceptus agere potest, & ad contractus rescissionem.

- 22 *restitutionem, & ad inaequalitatem reparandam.*
 22 *Quid si ab alio tertio dolus est commissus.*
 23 *Quid si nullus te in errorem induxit, sed tantum naturaliter errasti?*
 24 *Si dolus incidit in contractum stricti iuris, contractus utroque foro tenet.*
 25 *Si dolus incidit in contractum bonae fidei, valet contractus utroque foro, nec venit rescindendus. Nisi laesio sit ultra dimidium.*
 26 *Resoluitur, qua ratione Iuramentum appositum contractibus dolois obligationem inducat.*

Decisio huius quaestiones pendet ex intelligentia illius grauiſſimae difficultatis; qua ratione contractus dolo vel errore celebrati validi sint? Nam cum Iuramentum in hoc casu ad firmandum contractum adducatur; si contractus ob dolum, vel errorem nullus existit, Iuramentum illi adhaerens corrui; secus est in Iuramento appposito contractibus metu celebratis. Quia tunc Iuramentum non assumitur ad firmandum contractum; quia nullus esse cognoscitur; sed assumitur ad introducendam religionis obligationem & firmandam assertionem futuram.

2 Pro intelligentia contractus ex errore celebrati, praemittito duplex esse genus contractuum: alij sunt stricti iuris; alij bonae fidei. Appellantur stricti iuris; quia ius eos praecipit, stricte explicari, & iuxta expressum verborum sensum. Hi sunt stipulationes, promissiones, liberales donationes, feudum, & emphyteusis, contractus bonae fidei dicuntur; quia in eis ob bonum fidei & communis societatis plura iudex ex aequitate arbitrat. Hi sunt emptio, venditio, locatio, permutatio, pignus, depositum, commodatum, societas & similes. Vide Cou. ad regul. possess. r. p. §. 6. Molinam rom. 2. de iustitia, tract. 2. disp. 259. per totam.

3 Deinde praemittito in his contractibus duplicem errorem interuenire posse, alium antecedentem, alium concomitantem, subsequenter seu incidentem in contractibus. Antecedens vocatur; quia antecedit contractum, & causa illius est: ita ut illo existente fiat contractus, qui tamen non fieret eo non existente. Error concomitans, seu incidens in contractibus dicitur quo existente fit actus, qui tamen fieret eo non existente.

4 Praeterea praemittito, hunc duplicem errorem versari posse circa substantiam contractus, vel circa illius accidentia. Quae autem sit substantia cuiuslibet contractus, quae illius accidentia: Desumendum est ex natura cuiuslibet contractus. Substantialia enim in vno contractu in alio accidentaliter sunt, ut contingit in contractu matrimonij ad cuius substantiam pertinet persona contrahens, cum tamen in contractu emptionis & venditionis accidens sit. Et in promissionibus & donationibus finis seu causa motiva essentialis est, quae tamen emptio-nibus & venditionibus accidit. Illa ergo erit substantia cuiuslibet contractus sine qua contractus ille subsistere non potest; reliqua vero erunt illius accidentia.

5 Tandem praemittito, errorem in contractu causari posse a parte contrahente, vel ab alio tertio, contrahente ignorante; vel potest naturaliter contingere. Si naturaliter contingit, vocatur error, seu ignorantia. Si ex alterius malitia proveniat, vocatur dolus. In iis ferè omnes conueniunt. Vide Molinam tract. 2. de iustitia disp. 352. Sanchez lib. 1. de matrimonio disp. 64. Lessium lib. 2. de iustitia c. 16. dub. 5. & gidium Coninch. de matrimonio, disp. 39. dub. his praemissis.

6 Dicendum est si error contingat circa substantiam contractus, siue sit antecedens, siue concomitans, reddit contractum, quicumque sit nullum. Est omnium sententia. Quia cum valor contractus, & illius obligatio pendeat ex voluntatis consensu, & hic consensus esse non possit cum adest error, neque contractus, neque illius obligatio esse potest. Neque obstat, quod cessante illo errore de facto contraheretur. Quia id non probat, contractum de facto celebratum voluntarium esse; sed futurum voluntarium illo errore cessante. Exemplo matrimonij doctrina illustratur; si enim contraheretur cum Maria putans esse Catharinam; etiam detecto errore cum Maria contraheretur matrimonium non tenet. Quia licet non fuerit matrimonium cum inuoluntarium positum; (hoc est) contra voluntatem propriam repugnantem; fuit tamen inuoluntarium negatiue; hoc est non fuit positum voluntarium: cum nunquam in Mariam consenseris; obstat ergo valori contractus error contingens circa eius substantiam.

7 Hinc fit Iuramentum tali contractui appositum irritum esse. Quia fuit appositum ad firmandum contractum, quem habebas in mente; non qui de facto celebratus est. Et cum Iuramentum non extendatur ultra, id quod cogitatum est & in mentem venit; non potest extendi ad firmandum contractum ex errore substantiali celebratum. Si multum illegis Sanchez de matrimonio, lib. 7. disp. 18. n. 6. & lib. 2. in Decalog. c. 11. num. 43. Lessium lib. 2. cap. 4. dub. 7. in principio. Suarez

lib. 2. de Iuramento, cap. 11. n. 7. Vasquez 1. 2. disp. 30. cap. 4. & est omnium.

8 Quod si error circa qualitatem contractus versetur, & sit concomitans; communis sententia defendit, valere contractum saltem iure naturae. Quia huiusmodi error non impedit sufficientem consensum in contractus substantiam. Quod percipere potes, si aduertas, hunc errorem concomitantem dupliciter contingere. Primo per naturalem inconsiderationem & inadvertentiam; qua non cogitasti de qualitate illa contractui inherente; sed solum de illius substantia. Et in hoc casu substantia contractus voluntaria est; esto illius qualitates voluntariae non sint: Et consequenter validus est contractus tamen forte detecto errore non contraheretur. Quia effectus contingens futurus consensus absolute in contractus substantiam non impedit. Secundo modo potest contingere error concomitans circa qualitates contractus, si tibi sub dubio ille qualitates offerantur; tu vero nulla examinatione praemissa contrahis, & te ostendit taliter ad contrahendum affectum esse, vt etiam si eas qualitates expresse cognosceres, adhuc contraheres. Et in hoc casu certum est contractum validum esse. Quia non solum in substantiam, sed etiam in qualitates videris consentire saltem virtualiter: si vero examinatione facta deceptus fuisti; vel moueris ex errore ad contrahendum vel non? Si moueris error dat causam contractui. De quo statim dicam. Si non moueris: perinde est, ac si error illarum qualitarum naturaliter contingeret, nullamque illarum notitiam habuisses. Nullo ergo modo impeditur valor contractus potest ex errore concomitante circa qualitatem. Sic ex communi sententia docet Lessium lib. 2. de iust. dub. 5. n. 28. Bassilius Legionensis lib. 4. de matrimonio, c. 21. n. 1. Ex quo fit Iuramentum huius contractui appositum validum esse. Quia sequitur naturam primordialis actus, cui adhaeret.

Difficultas ergo sita est: an error contingens circa qualitatem si contractui causam dederit annullat eius valorem?

9 Negat communis sententia ipso iure annullare, sed veni-re annullandum in fauorem decepti, si contractus solubilis est. Sic Lessium lib. 2. cap. 17. dub. 5. conclusio. 3. num. 29. Mouetur primò: quia matrimonium ex huiusmodi dolo irritum redditum est; aliis ferè omnia matrimonia dissolui possunt cum ratum sit, cui dolus vel error qualitatis causam non dedit. Secundo: hic dolus versatur non circa substantiam, & materiam contractus; sed circa accidentia, & potius pertinet ad rationem motiuam, & finalem contrahendi; quam ad obiectum contractus. Ergo non tollit legitimum, substantialem, & necessarium consensum pro contractu requisitum. Tertio, si deceptus velit stare contractui, deceptor non potest resistere ne ex deceptio commodum reportet. Argum. Tertius in cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium. Ergo siquid est, contractum validum esse. Quarto communis sententia defendit contractum stricti iuris, cui dolus, vel metus causam dedit, validum esse, exceptioneque doli, vel metus actionem elidi. Colligitur leg. dolo 5. Cod. de iniuriis stipulationibus iniuriis, de exception. initio, sed hoc fieri non potest, si iure naturae esset irritum. Quia quod iure naturae est irritum, non potest iure ciuili esse validum & dare actionem.

Quod autem huiusmodi contractus possit irritari arbitrio decepti, duplici ratione probat Lessium illo dub. 5. num. 29. cum ratione iniuriae, tum defectu consensus; ratione iniuriae constat; nam ob illam obligatur deceptus res in pristinum statum constituere, vt sic iniuria in contrahendum facta omnino reuertatur. Ex defectu consensus probat contractum posse rescindi arbitrio decepti. Quia iure gentium videtur stabilitum, quemlibet contrahentem hanc tacitam in contrahendo habere voluntatem, quod stabit contractui, nisi se grauius deceptum deprehenderit, contrarium enim de nullo contrahente potest rationabiliter praesumi.

10 Ceterum Bassilius Legionensis, lib. 4. de matrimonio, cap. 21. à num. 6. affirmat iure naturae contractum esse irritum, cui error qualitatis causam dedit, hoc est, qui ita fuerit causa consensus, vt voluntas eodem actu feratur in obiectum, & in illam circumstantiam; neque aliter consentiat in obiectum, nisi quatenus est illa circumstantia vestium. Moneatur hac consideratione. Quia contractus validus esse non potest absque consensu, sed consensus ille necessarii variari debet sublata illa circumstantia, quam credis per errorem adesse. Non enim perseuerare potest actus aliquis indistinctis voluntatis sublata parte sui obiecti. Cum igitur ponamus illam circumstantiam ad obiectum consensus pertinere, illa cessante consensus necessarii cessare debet. Ergo debet cessare contractus. Et confirmat, Quia in tali casu illa dispositio circumstantialis ex disponentis intentione, si ea subsistat circumstantia; quandoquidem ei immititur expresse: illaque dicitur ad contrahendum. Si igitur sub expressa conditione contraheretur, nemini dabitur esse potest, non esse validum contractum ea conditione non subsistente. Ergo neque validus est cum illi circumstantia tanquam sub conditione tacita immititur.

11. Ego vero dicendum existimo ex sententia Basilij Legionem non fieri satis quaestioni, sed illam in solutam relinquere. Clarum namque est quod tradit Basilus, quodque prius (ut ipse testatur) tradiderant Arag. Rebellus, Sanch. Valent. Turriam Mol. & alij nostra Societate, contractum nullum esse in quo voluntas vnicui eodemque actu amplectitur obiectum & circumstantiam, quam credit adesse, cum tamen non adfit. Quia illa circumstantia iam pertinet tunc ad obiectum consensus. Vnde sublata circumstantia consensus perire debet; & consequenter contractus in illo fundatur. Sed ex hac doctrina non fit satis difficultati. Non enim ex illa sequitur: quoties error qualitatis dedit causam contractui, contractum esse nullum, solum enim sequitur, quoties error qualitatis ita dedit causam contractui, ut secum trahat voluntatem ad consentiendum in substantiam contractus sub illa qualitate esse contractum nullum. At potest error qualitatis non ita trahere voluntatem ad consentiendum in substantiam, ut eodem indubitanter actu feratur voluntas in substantiam, & qualitatem; sed potest trahere voluntatem ad consentiendum in solam substantiam; ita ut ille error conceptus, seu obiectum erroris excitet, & impellat voluntatem ad contrahendum; non tamen sit obiectum contractus; quare repugnantia in hoc esse potest, aut quomodo cognoscitur eodem indubitanterque actu ferri voluntatem in obiectum, & qualitates, nisi obiectum velit sub expressa conditione qualitatis, & non aliter, restat ergo explicare an in illo casu error contingens, quique causam contractui dedit, irritet actum.

Dicendum ergo est; ex eo praecise quod error qualitatis dedit causam contractui, hoc est, fuerit causa, & occasio contrahendi; si tamen non sit obiectum contractus, contractum non esse iure naturae nullum; Esse tamen si in contractus obiectum error intraverit. Prior pars probatur rationibus adductis à Lessio. Et praeterea: quia isto ille consensus, & contractus non foret nisi error adfuerit. At cum talis error solum sit causa excitativa, & conditio ad consentiendum, & non illius obiectum, reliquit consensus quoad contractus substantiam immutatum, & invariabilem; et error derogatur. Quia non est error circa substantiam. Secus vero est, quando in illius obiectum intrat. Quod autem saepe contingat, errorem qualitatis causam esse contractus solum excitativam, & impulsivam; conuenit ex r-bus frequenter contingentibus. Saepè enim moueris ad concedendum elemosynam, quia tibi narratum fuit pauperem singulares dotes, & virtutes habere; cum tamen non habeat; & tū illa narratio deceptus elemosynam tribuisti. Cuius concessio cum fuerit vero pauperi facta valida persistit iuxta communem sententiam, quam in tractatu de charitate disp. de elemosyna tradidimus. Item saepè quis matrimonium contrahit deceptus errore, quo nobilem, & diuitem, & virginem esse contingit existimabat: qui nullo modo contraheret errore detecto; & tamen certa sententia defendit contractum valere. Ergo datur error solum excitativus consensus, non illius constitutivus. Idem est in Episcopo conferente ordines & beneficia ei, quem errore deceptus existimauit sibi esse consanguineum, seu affine, quo errore sublato nec beneficium conferret, neque ordines. Collatio tamen ordinum, & beneficij tenet, item in contractu emptio- nis & venditionis passim hic error occurrit, non enim emeris vinum, triticum, oleum, pannum, equum nisi quia existimabas sana & perfecta esse; cum tamen non sint. At ob talem errorem non redditur contractus nullus, sed rescindendus. Ergo asserendum est, errorem non semper irritare in essentiam consensus ad contractum requisiti.

12. Quod si inquiras; unde cognoscas errorem qualitatis solum excitare voluntatem ad contrahendum; & non intrare in obiectum consensus? Respondeo clarè cognosci non posse. Semper tamen praesumere debes errorem qualitatis esse excitativum, & non constitutivum consensus; nisi eo casu, quo expressè & sub ea conditione, & non aliter consenseris; & consequenter solo eo casu contractum irritare iure naturae. Sic docuit ex communi sententia Aegidius de Coninck de matrimonio, disp. 31. sub. 1. conclus. 2. Et ratio esse potest, quia praesumptio sumi debet ex frequenter contingentibus, semperque praesumi debet operari modo naturis rerum conuenientiori.

Ex his facile intelliges, quando iuramentum his contractibus appositum obligationem inducat? Inducit namque obligationem, quoties ipsam contractus inducat. Quia ad illius firmitatem assumitur; secus quando contractus nullus est.

13. Petes an in supradictis contractibus obligatio sit deceptori, reparandi inaequalitatem factam. Basilus lib. 4. d. matrimonio, cap. 21. num. 22. censet si dolus dedit causam contractui, obligationem esse iure naturae, & in foro conscientiae tam in contractibus stricti iuris, quam bonae fidei in decepto, reparandi inaequalitatem. At si tantum incidit in contractum, nullam esse obligationem. Prior pars est manifesta; cum eo casu inuoluntarius sit contractus; & per errorem ex-

torrus. Secunda pars probari potest; quia errore incidente in contractum, nulla est inaequalitas refarcienda. Siquidem deceptus ita affectus est; ad contrahendum, ut etiam si errorem cognosceret, adhuc contraheret; tacite ergo deceptionem remittit.

Admitto priorem partem absolute; secundam in contractibus lucrativis. Quia in his cum liberaliter procedat, deceptus non videtur inuoluntarius esse cum ita ad donandum affectus sit. At in contractibus bonae fidei & onerosis contractuum existimo; obligatum inquam esse deceptum; tamen si malitiosè non processerit, reparare contractus inaequalitatem. Nam licet deceptus contractum non omittet errore detecto; at non est credendum, illum fuisse celebratum eo pretio sed minori. Teneatur ergo deceptus hanc inaequalitatem reparare.

14. Hactenus locuti sumus spectato iure naturae, de valore vel nullitate contractus ex errore celebrati. Restat dicendum; an iure positio sint omnino irriti, & qualiter decepto competat actio ad rescindendum contractum, si velit, vel ad reparandam deceptionem?

15. Pro intelligentia huius difficultatis praemittit; deceptum triplicem actionem habere posse; qua se indemnem seruet. Prima, quae vocatur à iure redhibitoria, seu redditoria. Quia reddit decepto quod antea habebat, & res in pristinum statum restituit, leg. redhibere. ff. de adilitio edito. Secundam datur actio vocatur à iure quanto minoris; quia deceptus volens perseverare in contractu, agit aduersus deceptorem; ut quanto minoris res valuit, ac pretium dedit, tantumdem sibi reddatur, lege sciendum, ff. de adilitio edito. Tertia vocatur in id, quod interest, non esse deceptum; forte enim contingere potest, ut plurius decepto interfit non esse deceptum, quam rem vel pretij excessum habere; & tunc agere potest actione deceptionis in id, quod sua interest, non esse deceptum. Hac actione nunquam potest vii deceptus, nisi in contractu dolus fuerit commissus; & tunc illa vii potest aduersus deceptorem. Quia ratione iniuriae deceptor in conscientia obligatur reparare decepto damnum, quod ex deceptione prouenit. Quid ergo mirum quod aduersus illum habeat deceptus actionem in id, qua sua interest non esse deceptum? Sic ex Donelo lib. 22. cap. 28. et lib. 23. cap. 3. tradit Basilus Legionensis lib. 4. de matr. cap. 21. num. 33. Et colligitur ex Molina de iustitia, com. 2. disp. 253. per tot.

16. Dicendum est si dolus dedit causam contractui circa substantialia, contractum esse omnino irritum etiam iure positio; decepto dari aduersus deceptorem actionem redhibitoriam, & actionem in id, quod interest, non esse deceptum; in hac conclusione omnes Doctores conueniunt ut aliis relictis docent Covarrum. regula Possessor. 2. p. 86. num. 6. Molin. tract. 2. disp. 352. conclusio 1. constat ex leg. Labeo 41. ff. de contrahenda emptione. Vbi vendens aurichaleum pro auro, nulla est venditio. Et lege qui officij ff. de contrahenda emptione, §. sine. Instituta de emptione. Vbi res sacra pro profana venditur, nulla est venditio. Quia res sacra extra commercium est, & lege sua rei eodem titulo, nulla est emptio rei propria; quia errat in substantia. Ratio est manifesta quia voluntarius consensus in substantiam contractus est de illius essentia. Sed error in substantia tollit huiusmodi consensus. Ergo tollit contractum. Ergo nulla ratione iure positio firmari poterat. Quod autem sic decepto competat actio redhibitoria, euident est: Siquidem sublato contractu res debent in pristinum statum restitui. Deinde competit actio doli in id, quod sua interest, non esse deceptum, si deceptor culpabilis extitit; quia ob iniustitiam commissam tenetur de damno securo.

17. Sed obstat aduersus hanc certam doctrinam lex quid tamen 14. ff. de contrahenda emptio. Vbi venditio cuiusdam vasis ex aere & auro pro auro venditi tenet; & tamen ibi error fuit in substantia; sicuti contingit in casu legis 41. §. mensum, ff. de contrahenda emptione. Vbi mensa argenteo cooperta pro argentea vendita fuit. In cuius facti specie decidit Iuriconsultus nullam esse venditionem. Ergo error in substantia non semper annullat contractum.

Supradictae legi quid tamen. Respondent communiter Doctores ibi non fuisse errorem in substantia; Siquidem illud vas verè aureum erat licet non ex omni parte; & ita contractum tenere; & deceptum agere posse actione quanto minoris, & in id, quod interest. Secus vero in casu leg. 41. Vbi mensa nulla ex parte argentea erat, sed solum operimentum illius; ac proinde ibi erratum fuisse in substantia, & contractum esse nullum. sic explicuit Cuiacius lib. 2. obseruat. cap. 4. Gothofredus dicta lege 41. Ego dicere esse illius legis specialem decisionem ob bonam fidem utriusque contrahentis; neque ad alios casus & contractus trahendum esse. Nam percipere non possum, quomodo in venditione vasis & aere & auro non fuerit erratum in substantia; siquidem compositum ex aere, & auro, quid distinctum est ab arte factio ex auro puro, sed venditio facta fuit de arte factio ex auro puro. Ergo cum sic non fuerit, erratum fuit in substantia.

18. Secundò obstat *lex rem alienam* 28. ff. de *contrahenda emptione*. Vbi expressè dicitur alienam distrahì posse: quia exemptio, & venditio; tamen res emptori auferri possit. Idem habetur in *lege si emptione* 34. eodem titulo. Et colligitur manifestè ex *lege qui vas* 48. §. ultimo, ff. de *furtis*. Vbi definitur vendentem rem furtiuam fieri dominum pretij, quod falsum esset, si venditio non teneret. At in huiusmodi casu videtur error commissus in substantia. Siquidem emptori nihil conceditur loco pretij à se exhibiti; cum eius non fiat res furtiua. Hac enim ratione si emas rem propriam, nulla est emptio. Quia nihil sibi venditor concedit.

Respondeo admitendo venditionem & emptionem rei furtiuae valere; nego tamen errorem commissum esse in substantia. Et ad probationem dico rem furtiuam fieri emptoris de facto; licet non de iure, & quod fiat de iure acquiri posse. Ex hoc sufficit vt emptio & venditio teneat. Secus contingit in emptione rei propriæ, quæ nec iure, nec de facto acquiri de nouo potest. Neque obstat hinc emptionis valori quod possit ab emptore res furtiua euinci; potest namque: sed venditor etiam ignorans fecerit, tenetur pretium illi reddere; imò cogi potest ab emptore vt illi præstet quantum sibi intererat, habere rem euictam iuxta *legem vendita* 8. *lege euicta* 70. de *euictionibus*.

19. Dico secundò, si dolus versans circa qualitates, & circumstantias contractus causam contractui dederit, validus est contractus iure positio; venit tamen exceptione mali rescindendus; si solubilis est; siue contractus sit bonæ fidei, siue stricti iuris. Hanc conclusionem optimè explicant & probant Leonar. Less. lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31. Egidius de Coninck de *matrimon.* disp. 23. dub. 9. num. 73. Consentit licet non satis consequenter Basilius Legionen. lib. 4. de *matrimon.* cap. 21. num. 30.

Et quidem in contractibus stricti iuris tenet pluribus relatis Molina rom. 2. de *iusiuria*, tract. 2. disp. 352. in medio num. 14. Et probari potest ex *lege si id*, quod arum 22. de *verborum obligationibus*. Vbi si de te mihi promittente vas aureum stipulatus fuero, & contingit aneum esse, teneris mihi aneum dare, quia in corpore rei donatæ consensus. At si vitium cognoscens me fallere præcendisti, doli mali clausula tecum agere possum. Idem habetur in *lege 1. in fine*, ff. de *pignoratitia actione*. Vbi si æs datum pio auro in pignus fuerit teneri pignus æris; & deceptus agere potest actione doli. Verum huiusmodi leges conclusionem non probant; siquidem in datione & receptione illius vasis ærei, nulla deceptio commissa est. Non enim donanti; quia liberè donat si vitium cognoscit; & si illud ignorat ad maiorem summam affectus est. Non recipienti; quia liberè donat si vitium cognoscit; & si illud ignorat ad maiorem summam affectus est. Non recipienti; quia melius est illi vas aneum habere, quam nullum. Solum ergo deceptio consistit in eo, quod promissio non impleatur, vt fuit stipulata. Ea de causa datur si placenti actio doli mali aduersus promittentem si sciens fecerit. Vera ergo probatio huius conclusionis in contractibus stricti iuris sumi debet ex *lege dolo*, ff. de *iniuriis stipulationibus*: vbi si promissionem, quam quis meum vel dolo inductus fecerit, stipulatus fueris; stipulatio tenet, esto promittenti exceptio doli vel metus concedatur. Dolo (inquit consult.) vel meta adhibito actio quidem nascitur, si subdita stipulatio sit; per doli tamen mali vel metus exceptionem submoueri petio debet. Pro contractibus bonæ fidei videtur esse expressa *lex Iulianus* 13. de *actionibus empti*: Vbi vendensigna cariosa, & pecus morbosum; tamen dolo fecerit, validè vendit; agitur potest aduersus eum actione quanti minoris. Idemque probari potest ex *lege in venditionibus*, ff. de *contrahenda emptione*. Vbi valet venditio vini, quod iam acuit. Fateor his legibus responderi posse, errorem non dare causam contractui, sed pretij excessum. Siquidem detecto errore contrahens, sed non eo petio. Sed quid si non contraheret? Dare ergo dolus ille potest causam non solum excessui sed etiam contractui. Præterea clarissimè conclusio probatur ex *leg. si dolo* 5. Cod. de *rescindenda venditione*, ibi. Si dolo aduersarij deceptus venditionem pretij se fecisse Præles Prouinciæ aditus animaduertit, sciens contrarium esse dolum bonæ fidei (quæ in huiusmodi contractibus maximè exigitur) rescindi venditionem iubebit. Tacitè ergo insinuat validam venditionem esse. Idem constat ex *leg. rem alienam* 28. ff. de *contrahenda emptione*. Siquidem ibi emptor dolo inductus est, existimans rem emptam esse propriam venditoris.

Ratione probatur, quia error versans circa causas motiuas & circumstantias contractus relinquit sanum consensum in contractus substantiam. Ergo nulla est causa, quare ipso iure nullus sit. Adde si contractus nullus esset omnino, non ita facile redditur ratio, ob quam accipiens teneatur stare contractui; si deceptus velit. Siquidem deceptio solum decipientem obligare potest, vt damna omnia quæ ex contractus deceptio subsequuntur satisfaciatur; non vt denudè consentiat; & contractum celebret. Vnde enim hæc obligatio ortum ha-

bere potest? Si verò absque nouo consensu stare contractus debet; signum est contractum in fauorem decepti validum esse.

20. Solum video aduersus hanc sententiam obici posse. Text. in *leg. & eleganter* 7. ff. de *dolo*, vbi de minore qui vendiderat seruum ignorans, quod peculium haberet, dicitur, nullam esse venditionem, si in eo, quod venderet, circumscriptus est. Ergo venditio, cui causam dedit non tenet. Sed huic obiectioni facile respondetur. Primò: ibi annullari venditionem in fauorem minoris. Quia fuit facta à minore sine auctoritate iudicis. Quo in casu nulla est obligatio ex parte minoris, *leg. in causa cognitione*, §. *item relatum*, ff. de *minoribus*. Deinde ibi annullatur venditio non absolute; sed in fauorem decepti: eo quod deceptor possit agere actione redhibitoria, si velit. Quia fuit deceptus non tam in venditione serui; sed quia minus multo quam par est, vendidit ob peculium, quod seruus habebat. Sæpè enim in iure aliqui actus nulli dicuntur; non quia de facto nulli sunt; sed quia non sunt firmi, sed arbitrio vnus ex contrahentibus irritari possunt. Vt ex communi sententia docet Gloss. in *leg. 1. Cod. de rescindenda venditione*.

21. Deceptus ergo in his contractibus agere potest. Tum vt contractus rescindatur. Quia iniuriosè consentit. Tum vt decipiens reparat inæqualitatem, si stare contractui velit. Sic Nauar. cap. 22. num. 37. Molin. disp. 352. conclusio. 1. & 2. Lessius lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31. Basilius Legionen. lib. 4. cap. 21. num. 37.

22. Sed quid si ab alio tertio dolus est commissus contrahente ignaro? Credo non posse agere deceptum ad contractus rescissionem; sed actione quanti minoris, (hoc est) vt contrahens ad æqualitatem reducat. Aduersus deceptorem agere potest in id, quod interet, hoc est, vt lucrum cessans, & damnum emergens ex tali deceptio restituatur. Sic alius relatis docet Molin. d. disp. 352. conclusio. 3. Lessius lib. 2. cap. 17. dubio 1. num. 37. Et videtur probari ex *lege & eleganter* 7. ff. de *dolo* & *lege si Proxenetæ* ff. de *proxenetis*. Sed hoc intelligendum est casu, quo contractus fit ex vtraque parte, vel saltem ex altera completus. In hoc enim casu ius non concedit actionem redhibitoriam, sed actionem quanti minoris aduersus contrahentem. At si contractus integer sit, cum deceptor errorem cognoscit, non videtur in conscientia obligatus, contractum perficere. Quod optimè probat Lessius *suprà*. Primò in contractu sponſalium, ad cuius executionem non obligaris, si deprehendis aliquid iubeſſe, quod te à contrahendo retraxisset. Secundò ex obligatione cuiuslibet contractus, quæ cessat, si res notabiliter mutetur; & in cognitione contrahentis hinc res notabiliter mutatur. Tertio ex stylo contractuum, qui non videtur te obligare velle implete contractum si se grauitè deceptos inueniant.

23. Sed quid si nullus alius te in errorem induxit, sed tu ignorans vitium, contractus illa ignorantia ductus? Distinguedum est; si alter contrahens conficius fuit erroris; credo te posse contractum rescindere. Quia censetur particeps doli, & peccare contra iustitiam, & obligationem cuiuslibet contrahenti à iure impositam in *lege 1. ff. de adilitio dolo*, & *lege 13. de actionibus empti*, manifestandi occulta rei vitia. Sic optimè Molina tract. 2. de *iusiuria*, disp. 353. conclusio. 1. Lessius lib. 2. cap. 17. num. 33. in *fine*, subdit tamen Lessius sepositus illo iure positio non habere hanc ex iustitia obligationem; ac proinde contractum firmum esse, & solum dari actionem quanti minoris. At si alter contrahens ignarus fuit erroris; tam iure positio, quam naturalis contractus firmus persistit, si completus est; debet tamen ad æqualitatem reduci. Si autem te integra deceptus error, cessat obligatio contractum implendi vt *num. præcedenti* dictum est.

Adverte, si in contractu deceptus fueris vitra dimidium iusti pretij; quod solum in contractibus bonæ fidei interuenire potest, te posse agere vel ad rescissionem contractus, vel ad illius æqualitatem; esto contrahens erroris particeps non fuerit. Quia ita iure regio cautum est. Sic passim Doctores.

24. Verum si dolus versans circa accidentia incidit in contractum stricti iuris, contractus vtroque foro tenet; solumque deceptor tenetur in conscientia foro contractum ad æqualitatem reducere, & decepto competit exceptio de dolo, si contractus ex sua parte non sit completus; si verò completus sit, competit actio de dolo, vt damnum illatum resarciat. Sic alius relatis Molin. disp. 352. conclusio. 6.

25. Quod si in contractum bonæ fidei dolus incidit, valet contractus vtroque foro; nec venit rescindendus, nisi læso sit vitra dimidium iusti pretij. Quia de hac rescissione iura non loquuntur; & cum contractus absolute voluntarius fuerit, non videtur decipiens obligatus, rescissioni consentire, teneatur tamen deceptor in conscientia foro contractum ad æqualitatem reducere; esto inæqualitas infra dimidium iusti pretij sit commissa. Deceptus verò si contractum non impleuit, doli exceptionem habet; si autem completus, agere potest, vt sibi damnum reparetur, si læsus fuit, & reparari potest. Sic Molina

ad hunc diff. 352. conclus. 4. Lellius lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 28. Et colligitur ex cap. dilecti 3. de emptione & venditione, & ibi Gloss. His potius.

26. Facile percipere potest: quia ratione Iuramentum appositum contractibus dolo vel errore celebratis, obligationem inducat: Cum enim huiusmodi Iuramentum ut dictum est appositum sit contractibus ad augendam illorum obligationem, pro natura contractus obligationem habet. Quapropter si contractus nullus est, & Iuramentum nullum est. Si vero contractus validus est, veniatque rescindendus; eodem modo rescindi poterit non obstante Iuramento. Quia Iuramentum continet omnes restrictiones, & conditiones, quas contractus habet. Sic pluribus firmat Couar. de pactis 1. p. cap. 4. in principio. Gutier. de Iuram. confirmatorio 1. p. cap. 37. num. 2. Lellius lib. 2. cap. 42. dub. 7. per totum.

PUNCTUM VI.

Quæ materia requisita sit in Iuramento promissorio, ut obligationem inducat.

SUMMARIUM.

- 1. Debet esse materia possibilis.
- 2. Quid sententium sit de promissione facti alieni.
- 3. Debet esse materia licita, & honesta.
- 4. Diversimode loquendum est de materia Iuramenti in gratiam Dei, vel hominum facti.
- 5. Explicatur Textus difficilis in cap. commissum de sponsalibus.
- 6. Iuramentum de re illicita non indiget relaxatione.

Explicemus quæ requirantur ex parte iurantis, ut Iuramentum obliget. Videndum quid ex parte obiecti seu materiae promissæ.

1. Primò certum est secundum omnes debere esse Iuramentum de rebus tibi possibilibus. Nam iurare quæ tibi impossibilia sunt temerarium est: cum non possis facere verum, quod iuras.

2. Hinc videtur colligi, peccatum esse, promittere sub Iuramento factum alienum. Quia quod ab alterius voluntate pender, in tua potestate situm non est. Non enim potes voluntatem alterius cogere & necessitare. Et quidem si verba sonant, Iuramentum accipiendum esset, clarum est, graue esse peccatum, factum alienum iurare. Quia est Iuramentum de re tibi impossibili. Sed cum alienum factum sub Iuramento promittitur, v. g. Petrum fore soluturum, vel matrimonium contracturum, non eo sensu Iuramentum accipis, vt de facto Petrus soluat, vel contrahat, sed vt soluat, vel contrahat quantum in te est; ac proinde non tam factum alienum, quam proprium promittis. Eaque de causa validum, & licitum est Iuramentum. Et ratio esse potest; quia Iuramento inest ea virtus, vt si non valet actus eo modo, quo sonat, valeat eo modo, quo valere poterat. Vt multis allegatis probat Gutier. 2. part. de Iuram. confirm. cap. 2. à num. 3. Et sequentibus. Couar. de pact. 2. part. §. 6. num. 1. vers. 13. Ergo Iuramento factum de solutione Petri, quia illo obligari non potes, vt Petrus cum effectu soluat; obligaris tamen ad procurandum. Quod decidi videtur in cap. ex rescripto, de iuramentando. Vbi quidam Monachi & seculares iuraverunt, Abbatem tremens Ecclesie, conuentionem factam de soluenda pecunia, adimpleturum; quibus interdicitur ingressus Ecclesie, si non fecerint Iuramentum adimplere; sicut iuraverunt. Inferret ergo iurare se daturus operam, vt conuentio obseruaretur. Et ita docet ibi Gloss. verbo inhihentis, & Abbas ibi. Et in cap. ex literis, & secundo, num. 6. de sponsalibus. Couar. de pact. 2. p. §. 5. num. 2. Gutier. de Iuram. 1. p. cap. 44. num. 3. Anton. Gomez. 2. variar. cap. 10. n. 23. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 9. num. 7. Et lib. 1. de sponsalibus. disp. 24. num. 7. & Suar. lib. 1. de Iuram. cap. 10. num. 4.

Et licet iure communi, & antiquo regni Castellæ promissio absoluta de facto alieno non obliget, §. si quis alium, Et §. si quis alteri insitit. de inutilibus stipulationibus, leg. 1. tit. 5. partit. 5. Sed necessariò debet promittens, expressè promittere se curaturum aut facturum, vt alius exequatur tale factum; aliquibus tamen casibus exceptis; quod adducit supradict. lex par. 1. & Gloss. in d. §. si quis alium, & Couar. de pactis, 2. p. §. 5. num. 1. Molin. tom. 2. de iustit. disp. 268. §. quoad secundum. Sanch. lib. 1. de sponsalibus, disp. 24. à num. 3. Tamen si Iuramento firmetur promissio de facto alieno; omnes conueniunt, etiam iure communi promittentem obligari; vt quantum in se est, procuret de facto adimpleri. Tenent supradicti Doctores. Quia in illo sensu intelligitur, Iuramenti promissionem sumi. Neque satisfaceret si simulatè (hoc est, pro complemento) iuraret adimpleri. Quia non simulatam diligentiam, sed veram sub Iuramento promittit. Couar. de pactis, 2. p. Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars. 11.

§. 5. num. 3. Sanch. lib. 1. de matrimon. disp. 24. num. 11. Et 12. Et lib. 3. in Decal. cap. 9. num. 7. sine. Molin. dicta disp. 268. §. quod si in fine.

Dixi te esse obligatum, si factum alienum sub Iuramento promittas; & promissio acceptata est. Sapè enim factum alienum iuras non sub promissione, sed sub enunciatione; cuius Iuramenti sensus alius non est, nisi te credere, & persuasum esse factum illud exequendum fore; sicut cum iuras pluiam esse futuram, & ægorum recuperatum esse salutem. In quibus Iuramentis solum iuras; te id credere; non tamen intendis obligari ad aliquam diligentiam præstandam. At quoties materia capax est diligentie propriæ; & non constat, te sub enunciatione iurare, reputandus es sub promissione iurasse & ad faciendam diligentiam te voluisse obligari. Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 7.

3. Secundò materia Iuramenti promissorii debet esse licita & honesta. Nam Iuramentum esse non potest vinculum iniquitatis; vt expressè habetur cap. quanto de iuramentando, Et tradunt omnes. Quod si in aliquibus textibus dicitur, Iuramentum seruandum esse, modo non vergat in dispendium salutis æternæ; vt dicitur cap. cum contingat, de iuramentando, non inde infertre potes, Iuramentum de peccato veniali seruandum esse. Nam esto peccatum veniale immediatè non vergat in dispendium salutis æternæ; quia non prius gratia, nec peccatis æternis committentem addicit. At quia ad id disponit; mediatè vergit in dispendium salutis æternæ. Et præterea; quia nisi purgetur; impedimento est ne in vitam æternam ingrediaris. Eaque de causa Iuramentum de illo faciendo nunquam obligare potest. Imo neque Iuramentum de re indifferente aliquam obligationem habere potest. Quia est vanum, & inutile, & consequenter Deo placere non potest. Sic Suar. lib. 2. cap. 16. per totum. Valquez opus. de testamento, cap. 3. dub. 3. num. 38. Basilius Legionensis, lib. 12. de matrimonio, cap. 8. num. 28. Aduerto tamen aliquando rem de se indifferenter talem non esse, sed honestissimam, Quia ad bonum finem consequendum conducit, & in ordine ad illum sub Iuramento promittitur. Hac de causa Iuramentum non transeundi per hanc viam, quæ tibi occasio est peccandi, est Iuramentum de re honestissima; tamen alias transitus, vel non transitus quid indifferens sit Bonacin. tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 4. num. 2.

4. Sed quia Iuramentum in gratiam Dei, vel hominum fieri potest; diuersa est vtriusque materia. Si enim Iuramentum factum sit in gratiam Dei, coincidit cum voto; ac proinde debet esse non solum de materia licita, & honesta; sed etiam non impeditiua maioris boni. Quia aliter in gratiam Dei esse non potest. Sic Soro lib. 7. de iustit. quest. 1. art. 3. circa secundam conclusionem. Et lib. 8. quest. 1. art. 7. ad 2. Nauar. summ. cap. 12. num. 16. Suar. lib. 2. de Iuram. cap. 12. num. 11. Sanch. alius relatis, lib. 3. summ. cap. 9. à num. 11. Lellius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 20. Bonacin. tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 4. num. 1. Et 2. Si verò Iuramentum in utilitatem hominis fiat, conuenit est, vt obligationem inducat, honestate materiæ promissæ; esto maius bonum impediatur. Quia in promissione semper spectatur quid gratius sit ei, cui fit promissio. Cum autem homini sapè gratius sit, quod minus bonum est; ea de causa Iuramentum de minori bono in eius gratiam factum obligat. Secus verò si in gratiam Dei esset. Quia Deo gratius esse non potest, quod minus bonum est.

Ab hac doctrina excipitur promissio liberalis matrimonium contrahendi, quam non teneris seruare si religionem ingredi volueris. Quia ob perfectionem status religiosi hæc promissio liberalis hanc à iure imbibit conditionem, nisi meliorem statum elegero. Vt deciditur expressè cap. ex publico de conuers. coniugatorum, & tradunt ibi Doctores.

5. Solum obstat textus difficilis in cap. commissum de sponsalibus. Vbi de eo qui iurauit feminam ducere, volebatque religionem intrare; dicit Pontifex; tutius est (religione Iuramenti seruata) prius contrahere, & postea si elegerit ad religionem migrare; si tamen post desponsationem copula non dignoscitur interuenisse carnalis. Sentit ergo Pontifex melius esse Iuramentum seruare, quam religionem ingredi. Ergo illud Iuramentum non habebat illam tacitam conditionem.

Glossa, Abbas & alij in supradicto cap. Henric. lib. 11. de matrimonio. cap. 13. num. 15. Affirmant; Pontificem loquutum fuisse secundum opinionem vulgi; secundum quam tutius est, propter Iuramentum contrahere non verè, sed simulatè, vt hoc simulato coniugio fiat Iuramento satis; & postea religionem intrare. Sed hæc interpretatio sustineri non potest. Quia Pontifex non est ibi interrogatus de vulgi opinione, sed de rei veritate; in qua decidenda & definienda, vulgi opinionem sequi non debet; præberet enim occasionem errandi, vt bene aduertit Sanch. lib. 1. de sponsalibus, disp. 4. num. 5. & Suar. lib. 2. de Iuramento, cap. 13. num. 5. Basilius Legionensis lib. 12. de sponsalibus, cap. 10. num. 9. Secundò responderit Innocentius 3

nocentius *ibidem* quem sequitur Canisius in *dicho cap. Couarr.* 4. *Decret.* 1. p. 8. 5. num. 11. Sanchez *d. disp.* 34. num. 5. Bassius Legionensis *lib.* 12. *cap.* 10. num. 12. Pontificem respondisse, tutius esse eum, qui firmo proposito religionem amplecti non vult, sed eam in voluntate quasi tepida habet; & ex alia parte instat tempus pro quo factum est Iuramentum, debere Iuramentum adimplere. Ne elapso termino, & religionem non proficente, peritius existat: postea vero si elegerit, poterit ad religionem migrare, cum trimestre ei ad deliberandum concedatur. Sed non placet hæc interpretatio. Quia supponit plura, quæ ex textu nullatenus colliguntur. Supponit instare tempus, intra quod fides data de matrimonio contrahendo urgebat; & deinde supponit iuramentum non habuisse deliberatam voluntatem ingrediendi religionem cuius contrarium videtur colligi ex textu. Siquidem dicit priuata lege ductus, ad frugem melioris vite transire suspirat. Vnde & insinuat voluisse: quia votum est priuata lex. Et indicatur efficaciter desiderasse. Siquidem pro religione amplectenda suspirabat. Et præterea etiam si concedamus hæc omnia, videlicet instare tempus, in quo fides data de matrimonio contrahendo urgebat; & promittentem nolle statim ingredi; sed dubium esse & incipere deliberare; adhuc non debebat Pontifex respondere, tutius dicere tutum esse, necessarium & obligatorium; ne peritius existeret violandum Iuramentum non ingrediens religionem. Quapropter interpretatio, quam Suarez *lib.* 2. de *Iuramento*, *cap.* 13. à num. 8. adducit, mihi probabilior apparet; neque Pontificem supponere in illo textu, iuramentum contrahere matrimonium cum aliqua, non teneri illam ducere. Siquidem solum dicit tutius esse. Maxime cum hoc Iuramentum sortitur naturam actus, cui adiungitur. Quippe in illius confirmationem fit. Cum ergo actus, cui adiungitur, excipiat religionis ingressum. Iuxta *cap. sicut est vlt. de sponsalibus*; efficitur sane, & Iuramentum eam exceptionem habere. Hoc posito inquit Pontifex, tutius esse, sic iuramentum contrahere animo non consummandi, sed ad religionem migrandi admonita sponsa de tali animo & voluntate. Forè enim sponsa habebat causam, ob quam ei gratus sit hic momentaneus contractus; & ex alia parte non impeditur à religionis ingressu, cum possit statim ad illam migrare. Deinde fit factus sponsæ; cum certior facta sit de intentione contrahentis; ac denique non potest neque apparenter violator Iuramenti iudicari. Si verò Iuramentum fuisset factum non solum de contrahendo, sed etiam de consummando matrimonio, non diceret Pontifex tutius esse contrahere & consummare; sed potius tutius esse, religionem ingredi.

6. Petes an Iuramentum quod fit de re illicita relaxatione indigeat? Rationem dubitandi fecit *Textus in c. venerabilem*, 34. de *electione*, §. *idem etiam*. Vbi de quodam, qui regnum sibi usurpauit contra Iuramentum factum, dicitur ad plenam illius excusationem non valere allegationem de Iuramento illicito. Quia debebat prius sedem Apostolicam consulere. Sentit ergo Pontifex, Iuramentum de re illicita relaxandum esse. Deinde causat dubium *Textus in cap. cum quidem* 12. de *iurand.* §. *illi vero*. Vbi dicitur, eos qui iurant non loqui patri, vel matri, neque eis subuenire absolueandos esse ab illius obseruantia Iuramenti, cum illicitum sit, ergo illicitum Iuramentum relaxatione indiget.

Cæterum omnino tenendum est, nullius relaxationis opus esse. Quia relaxatio est ad tollendum vinculum. At Iuramentum de re iniqua non vincit; quia non est vinculum iniquitatis. Non igitur indigere potest relaxatione. Et tradit aliis relatis Sanchez *lib.* 1. de *sponsalibus*, *disp.* 32. num. 2. & ad *Textum in cap. venerabilem* respondemus, in illo casu non fuisse certum Iuramentum de re illicita fuisse, sed satis dubium, eaque de causa consulenda erat sedes Apostolica, vt prius dubium decideret. Sic Gloss. *ibi*. Suarez *lib.* 2. de *Iuramento*, *cap.* 18. num. 12. Sanchez *lib.* 3. in *Decalog.* *cap.* 9. num. 13. Ad textum vero in *cap. cum quidam*. Innocentius, Cardinalis, & Felipus relati à Couarr. de *pañ.* 2. *part. in iur.* num. 4. censet absolutionem ibi fuisse necessariam. Quia aliquando absque peccato fieri potest, vt quis nec parentes alloquatur, nec illis subueniat; & ob huius casum relaxatione indigere. Verum vt rectè Couarr. *suprà* hoc non probat Iuramentum obligare. Nam esto aliquando absque peccato fieri possit, parentes non alloqui, neque eis subuenire; cum id in eorum utilitatem non cedat; sed potius in damnationem. At quia semper melius est eos alloqui etiam nulla obligatione vigente; ideo Iuramentum, quod in utilitatem hominum non cedit; obligare non potest. Quia est maioris boni impeditiuum; præcipue quia ibi supponit Pontifex, Iuramentum esse de re illicita. Siquidem dicit illicitum esse, & contrarium rationi. Quare ipse Couarruias dupliciter responderet, primò: cum Glossa, Hostiensis, Immola & Panormitano, absolutionem requiri non de iure, sed ad cautelam. Secundo responderet, non esse absolutionem concedendam à Iuramento, sed à peccato in iurando commisso. Vtraque solutio non placet, non prima; quia absolutio ad

cautelam solum datur, cum dubium est, obligetne Iuramentum. At in presenti casu cum dicat Pontifex, Iuramentum esse illicitum, secundum omnium sententiam nullam indere obligationem: imò (vt rectè dicit Sanchez *d. lib.* 3. *cap.* 9. num. 13.) dedecet maxime ius canonicum velle talis Iuramenti absolutionem expostulare etiam ad cautelam: cum ex hac parte reuocet in dubium, Iuramentum tei pessimè non obligare. Neque item secunda solutio placet; quia aliud est absolui ab obseruatione Iuramenti; aliud à peccato iurandi; præcipue cum in illo textu dicitur, pro peccato iurandi iungendam esse penitentiam; in quo satis distinguitur absolutio à Iuramenti obseruantia ab absolutione à peccato iurandi. Quapropter respondeo cum Sanchez *sup.* num. 13. & Suarez *lib.* 2. *cap.* 15. num. 8. Verum absolueendi in illo textu positum esse pro absolutione declaratiua nullitatis Iuramenti non pro absolutione dissolutiua Iuramenti. Qui modus loquendi satis est vltimus in iure vt constat ex allegatis in Gloss. in *cap. audiuimus* 24. *quæst.* 1. Aditque vltimo Suarez dicit posse, iurantes rem illicitam absolueandos esse, si ipsi peccati non quia necessaria sit absolutio; sed vt eorum serupulo satisfaciatur; sicut datur priuilegium petenti iudicium, etiam vbi non est necessarium. Consentit in his Bassius Legionensis *lib.* 12. de *sponsalibus*, *cap.* 8. num. 14. & 15.

PUNCTVM VII.

Expenduntur aliqua Iuramenta, in quibus dubium est, qualis sit eorum materia.

VT plenius intelligatur materia Iuramenti promissori, placuit frequentiores casus examinare, in quibus aliquod dubium est; an reperitur materia conueniens ad obligationem inducendam?

§. I.

De Iuramento non ludendi.

SUMMARIVM.

1. Aliqui consent, hoc Iuramentum absolute sumptum obligatorium non esse.
2. Quoad abstinentiam à ludo immoderato obligatorium est.
3. Potest obligare quoad abstinentiam à ludo moderato.
4. Ex sine iurantis colligendum, quando promittitur abstinentiam à ludo moderato.
5. Sub Iuramento non ludendi non comprehenditur ludus per interpositam personam.
6. Ex sine iurantis colligendum est quando sit peccatum mortale, vel veniale ludere.
7. Quid dicendum de Iuramento non ludendi cum hac persona, in hac domo, vel hoc luai genere.

Dupliciter Iuramentum non ludendi præstare potes; vel absolute, vel sub aliqua determinatione. Si absolute Iuramentum præstas. Aliqui Doctores censent, non obligare. Quia non est de materia licita; ludus enim moderatus, tum in tempore, tum in quantitate ob leuamen nature assumptus actus est virtutis Eutrapeliæ. Iuxta D. Thom. 2. 2. *quæst.* 168. *art.* 2. in *corpore*. Sed illud Iuramentum sic absolute sumptum, hunc ludum excludit. Ergo excludit actum virtutis. Ergo non est obligatorium. Sic Nauar. *cap.* 12. num. 11. Manuel Rodriq. 1. *tom. summ.* *cap.* 189. num. 10.

2. In hac re primò certum est, hoc Iuramentum esse obligatorium saltem quoad abstinentiam à ludo immoderato. Quia secundum hanc partem est de re licita & honesta. Neque Nauar. nec Manuel contradicunt, sed potius affirmant, Iuramentum de non ludendo in hoc sensu esse accipiendum; nempe de non ludendo ludo immoderato, & periculoso. Quia debet fieri interpretatio vt minoribus, quoad fieri possit, obligationem inducat. Iuxta *leg. quidquid adstringenda*, §. *de eorum obligacionibus*, & alius tradit Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. q. 1. de *Iuramento*, p. 16. num. 4.

3. Deinde credo obligatorium esse posse; esto comprehendat iudum moderatum. Nam licet moderatus ludus actus virtutis sit. At perfectior actus virtutis esse potest, ob penitentiam & carnis mortificationem hæc recreatione carere. Sunt enim aliqui actus virtutis à quibus abstinere. Perfectior actus virtutis est vt est matrimonium, comestio ciborum saluti vitium, cum amicis politiciæ conferuare. Inter hos ergo ludus honestus enumerandus est à quo abstinere ob bonum finem perfectius est. Obligare ergo potest hoc Iuramentum. Sic docet Sanchez *lib.* 1. de *sponsalibus*, *disp.* 4. num. 4. & 5. & *lib.* 3. *sum.* *cap.* 18. num. 2. & 3. & Bonac. *sup.*

4. Petes quando censerebis, in Iuramento absolute sumptum non

non ludendi, comprehendere velle ludum moderatum; Respondeo, ex fine quo motus es ad iurandum, hoc esse desumendum. Si enim iuramentum, fecisti intentione vitandi pecunie prodigalitatem, & iacturam (vt frequentius fieri solet) vel tixas, iurgia; iuramenta inconsiderata, aliaque mala; clarum est ludum moderatum sub tali iuramento non comprehendisse. Quia ex ludo moderato & honesto, illa mala non oriuntur; cessaret enim illius honestas, quoties illorum malorum periculum adesset, verum si ea intentione iurasti vt ludi delectatione careres, & temporis iacturam vitares vt sic ad grauiora negotia pertractanda, & diuinas res contemplandas expediret existeres; absque dubio moderatus ludus tam in quantitate, quam in tempore; sub huiusmodi iuramento comprehenditur & obligationem inducet. Quia est iuramentum de perfectiori actu virtutis pertinente ad penitentiam vel religionem. Sic Sanch. locis relatis. At quia huiusmodi finis est nimis perfectus, regulariter non est praesumendus oppositus nisi clare constet; & consequenter nec iuramentum non ludendi comprehendere ludum moderatum. Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 4. num. 4.

5. Aduerte sub hoc iuramento non ludendi, ex quocunque fine factum sit, non comprehendit ludum per interpositam personam, cui pecunias tradis, vt nomine tuo ludas; tamen si ludentem aspicias. Quia proprie, & in rigore non ludis. Et cum iuramenti obligatio stricte interpretanda sit; non debet extendi ad hunc ludum mediatum, & remotum. Neque obicit ex huiusmodi ludo sequi eandem iacturam temporis, pecuniarum, ac si tu ipse luderes. Quia non est attendendum, an finis iuramenti concurrat; sed an sub materia promissa comprehendatur. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 18. n. 7. tamen si Bonacina dicit. disp. 4. q. 1. p. 16. n. 5. contradicat.

6. Ex fine quo motus es ad iurandum colligere debes qui ludus sit peccatum mortale; si enim ex fine illo perfecto carenti ludi delectatione & vitandi iacturam temporis iurasti, spectandum est potius tempus infumpeum quam quantitas, quia magis prauidetur fini iuramenti, si enim vitas duas horas infumeres, tamen modicam ludere quantitate, mortaliter peccares e contra vero si breui tempore ludo vacares, notabilem quantitatem exponeres, venialiter tantum peccares. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 18. num. 9. Si vero finis fuit vitare iacturam pecuniarum, & prodigalitatem ex quantitate pecuniae expostae, & non ex tempore desumenda est grauitas culpa, vt de se constat. Est tamen maxime aduertendum, quantitatem, quae respectu vnus est modica, respectu alterius grauis, & grauissimam esse. Equit enim diuisi & nobilissimo modica quantitas censeri debet, quod vno vel altero die tria vel quatuor scuta aurea ludendo infumar, quae si operarius infumet, grauem quantitatem consumpsisse censendus est.

Deinde ex supraddico fide iuramenti colligere debes; an possis ludere nomine alieno? Si enim tibi constat, mortuum fuisse ad iurandum, ne tempus tereres inutiliter, clarum est ludum nomine alieno comprehendit cum ad huiusmodi finem per accidens sit, quod nomine proprio vel alieno ludas; & ex alia parte vere, & proprie ludis. Sanchez lib. 3. sum. cap. 18. n. 6. Idem est si ob vitandas domesticas discordias, & tixas ortas ex eo, quod detentus in ludo, seruo domum venias; tuoque mueri non fatiscias; iuramentum non ludendi praestitisti; nequaquam nomine alterius ludere poteris ob eandem rationem. Quia hic ludus & sub materia, & sub fine iuramenti est comprehensus. Sanchez. supra; verum si ob vitandum rei familiaris iacturam, iurasti non ludere, ludus pecuniae alienae non est comprehensus sub iuramenti fine; imo neque etiam hic ludus videtur comprehensus; quando finis iuramenti fuit, vitare inconsiderata iuramenta, blasphemias, discordias, tixas, & similia. Quia regulariter haec mala ex iactura pecuniae propriae, & non alienae nascuntur. Sanchez. d. lib. 3. in sum. cap. 18. n. 6.

7. Verum si iuramentum non ludendi sub aliqua determinatione praestes, nempe non ludendi cum hac persona determinata. in hac domo, hoc ludi genere; & liber maneat ad ludendum cum aliis, & in aliis domibus aliusve ludi generibus; spectare debes finem, quo motus es ad iurandum, vt inde obligationem colligas. Si enim finis honestus fuit. Quia intendis vitare specialem occasionem, quae tibi ex illo genere ludi; vel cum illa persona; aut in domo prouenit, amittendi tempus longum, magnam pecuniarum quantitatem; aut rixandi; facit iuramentum illud obligat, dum talis occasio perseuerat. Quia illo euentu non est iuramentum de re indifferenti, & vana, sed honesta, & viri. At si finis iuramenti malus fuit; eo quod in vindictam & in signum male voluntatis iurasti non ludere cum hac persona, vel in hac domo &c. Nequaquam iuramentum obseruandum est. Quia non debet assumi, vt fomentum iniquitatis. Idem est si iurasti ob finem vanum, & superstitiosum; eo quod credebas omnia tibi cum tali persona, aut in tali persona, aut in tali domo, aut illo ludi genere infeliciter euenire, & aduersarium esse bene fortunatum. Absentia enim ad ludo ob illum finem, superstitio est, non ergo potest esse iuramenti materia. Sic. Nauar. c. 12. n. 28.

Ferá. de Castro Sum. Mor. Pars III.

fine. Sor. lib. 7. de iustitia q. 1. art. 3. ver. i. s. demum Man. 2. tom. sum. cap. 9. n. 6. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 18. num. 9. Bonacina tom. 2. sum. disput. 4. punct. 4. num. 2.

§. II.

De iuramento non mutuandi, nec fideiubendi, nec emendi auctori pretio, nec vendendi minori.

S V M M A R I V M.

1. Communis sententia defendit iuramentum non mutuandi & non fideiubendi non obligare.
2. Explicatur supra dicta communis sententia, spectandum esse finem iuramenti.
3. Deinde spectanda est forma iuramenti.
4. Deinde spectanda est persona, quae hoc iuramentum praestat.
5. Iuramentum non emendi auctori pretio, nec vendendi minori obligatoria non sunt.

1. Communis sententia est; iuramenta non mutuandi nec fideiubendi, irrita esse, nullamque obligationem parere. Sic. Abbas in cap. si vero de iuramento. 9. Couar. de pactis, l. p. §. 6. n. 7. Nauar. c. 12. num. 16. Guicierrez de iuramento l. p. cap. 7. n. 5. Sanch. alios referens lib. 4. de voto cap. 9. num. 18. Suar. lib. 2. de iuram. c. 17. n. 1. Ratio est: Quia mutuae, & fideiubere, opera sunt misericordiae & charitatis, & aliquando ex precepto. Ergo iuramentum de illis non praestandis non potest esse de re licita & honesta.

2. Haec tamen communis sententia explicatione indiget. Debet namque in his iuramentis spectari, tum finis, tum forma iurandi, tum persona quae iurat. Quia ex illis valor vel nullitas iuramenti colligendus est. Moueri enim potes in his iuramentis ob honorem Dei, ob utilitatem propriam, ob alienam. Si moueris ob utilitatem propriam, ob alienam. Si moueris ob honorem Dei; clarum est, haec iuramenta absolute facta irrita esse. Siquidem sic facta non cedunt in eius honorem; cum obest operibus precepti, consilij & pietatis. Si ob commoditatem propriam, ne scilicet ex mutuatione & fidei iussione grauem rei familiaris iacturam patiaris, vt saepe contingit, motus fueris ad iurandum, non mutuae, nec fideiubere; fateor finem esse honestum; sed quia generaliter loquendo maius bonum est, mutuae & fideiubere. Praecipue cum aliqua non leuis necessitas proximi vrget; ideo, existimo, neque in hoc casu obligatorum esse iuramentum, non mutuandi, non fideiubendi, vt pote quod prius maiori bono. Sic expresse Suar. d. lib. 2. cap. 17. num. 12. Si vero iuramentum, non mutuandi neque fideiubendi praestitisti in gratiam, & utilitatem tertij, nempe filiorum creditorum, aut vxoris; distinguendum est, ante illorum acceptationem vel post illam: Ante acceptationem reuocare iuramentum pro libito potes. Quia sequitur promissionis naturam, quae vires non habet antequam sit acceptata ab eo, in cuius gratiam facta est. At post acceptationem tenet iuramentum, & seruandum est in omnibus illis casibus, in quibus, mutuo, & fidei iussio obligatoria non sit. Quia iuramentum in utilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum seruandum est, quoties seruare potest absque dispendio salutis aeternae, nisi ille tertius remittat. Sic Suar. dicto lib. 2. de iuram. cap. 17. n. 12. Sanch. lib. 4. sum. c. 8. n. 18.

3. Deinde spectare debes formam iuramenti. Nam si iuramentum, non mutuandi non fideiubendi fuit emissum non absolute, sed sub hac restrictione, & conditione; nisi examinatione facta, & consilio sumpto videris expedire, iuramentum tenet. Quia hoc iuramentum non prohibet mutuum & fidei iussione absolute, sed mutuum & fidei iussione inconsideratam. Quod bonum est. Negari namque non potest, salubre consilium esse, his actionibus mutuandi aut fideiubendi examen, & considerationem praemittere; an expediens sint. Siquidem ob defectum huius examinis plures iacturam rei familiaris patiuntur, litibus implicantur, & inimicitias contrahunt. Iurare ergo non mutuae, neque fideiubere absque hoc examine, bonum est, & honestum. Ergo tale iuramentum obligat. Sic. Sotus lib. 7. de iustitia quest. 1. art. 3. dub. 2. circa 5. conclusio. Man. 2. tom. sum. cap. 9. n. 13. Petrus de Ledesma. 2. tom. sum. tract. 10. cap. 2. dub. 5. Arag. 2. 2. q. 88. a. 2. dub. 2. circa 5. conclusio. Sanchez lib. 4. in Decal. cap. 8. num. 18.

4. Rarius spectanda est persona quae hoc iuramentum non mutuandi, non fideiubendi emittit; an clericus sit; Nam clericis in sacris interdicitur est fidei iussio pro Laicis, nisi in casu necessitatis. cap. te quidem, 11. q. 1. ibi ne fidei iussor existat, & cap. 1. de fidei iussoribus, ibi, clericus fidei iussione interueniens abiciatur, id est abiciatur, ab Ecclesia vel clero vel fidei iussione. Consentit lex. 45. tit. 6. par. 1. Credo tamen non esse peccatum mortale vna, vel altera vice Pro Laico fideiubere,

fideiubere, etiam absque necessitate. Quia Textus in c. 1. de fideiussoribus si frequentiam fideiussorum dicit; non enim fideiussoribus inferuit, nisi qui passim fideiubere Dixi fideiussorem pro Layco interdicitam esse clericis, nisi necessitas urgeat. Nam stante necessitate qualis est, si Laycus valde indiget fideiussione, & non est alius Laycus, qui possit aut velit pro illo fideiubere, clerici fideiubere possunt, vt docent Doctores statim referendi. Neque enim ab opere vrgentis pietatis prohiberi debeant. Quod si clericus pro Layco absque hac necessitate fideiubeat, fideiussio tenet; & obligatur soluere principali non soluente. Hac tradunt Gloss. in *supradicto cap. Syluest.* verbo *fideiussor. quest. 3.* Gregorius Lopez *leg. 4.5. tit. 1. par. 1.* Ioannes Gutierrez de *Iuramento* 1. p. 72. per totum Sanch. *lib. 4. sum. c. 8. num. 16.* Obligatio autem soluendi solum esse potest de bonis patrimonialibus, vel ad summum de redditibus beneficij, vt notauit Syluest. verbo *fideiussor. q. 3.* Gregorius Lopez *q. d. leg. 4.5. tit. 6. par. 1.* His positis.

Dicendum est; si clericus Iuramentum praestet nunquam fideiubendi, inualidum est. Quia pro alio clerico fideiubere potest sicuti potest Laycus. *leg. omnes §. in hac. Cod. de Episcopis.* Item pro Ecclesia sua fideiubere potest. *Authentic. de Sanctis Episcopis §. pro omnibus collat. 9.* Ergo illud Iuramentum impeditiuum est maioris boni; ac proinde obligare non potest, nisi in illis casibus, in quibus hoc Iuramentum a Layco praestitum diximus obligare. Sic Syluest. Gregorius Lopez Ioannes Gutierrez. Sanch. *locis allegatis.* Verum si Iuramentum cum limitatione fiat, non fideiubendi pro Layco, validum est, & firmum. Quia est Iuramentum de re sibi praecipua. Neque opus est casum necessitatis excipere. Quia iam subintelligitur exceptus. Sic Ioan. Gutierrez. *dicta 1. p. de Iuramento cap. 72. n. 5.* Gregorius Lopez *dicta lege 4.5. tit. 6. par. 1. in principio. Sanch. lib. 4. sum. cap. 8. num. 19.*

Ad hac reduci possunt Iuramenta, quae frequenter mercatores emittunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori. Quae certe obligatoria non sunt. Cum neque in Dei honorem cedunt; neque in proximi utilitatem. Ad summum cedunt in utilitatem propriam, cui ipse iurans facile cedere potest. Non igitur ea seruare obligatur. Sanch. *lib. 3. sum. c. 9. n. 15.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. de Iuramento q. 1. punct. 4. n. 1.*

§. III.

De Iuramento non accusandi, nec denunciandi delinquentes.

S V M M A R I V M.

1. Expenditur textus in c. quemadmodum de iureiur.
2. Apponitur distinctio de iuramento ante delictum commissum, vel post: Et sub ea distinctione quaestio fit satis.
3. Si communi bono satisfacere potes denunciatione, obligaris non accusare.
4. Iuramentum quo volenti committere aliquod delictum promittentes pro illo soluturam penam, non obligat.
5. Quid de iuramentis accusandi, vel denunciandi aliorum crimina.

1. Innocentius tertius in *cap. quemadmodum §. illud. de iureiurando*, declarat qualiter hoc Iuramentum obligare possit. Inuit enim, si Iuramentum factum sit generaliter de non accusanda vxore super vilo crimine, obligatorium non esse. Quia est de re illicita. Et probat Pontifex. Nam si mulier fieret infidelis, aut noller cohabitare viro absque contumelia creatoris, obligatus esset vir propter bonum publicum eam accusare. Non igitur obligare potest Iuramentum in tota illa latitudine sumptum. Et de hac parte nemini est dubium, Deinde subdit Pontifex, si Iuramentum factum sit de non accusanda vxore de adulterio; tunc videri vt propter iusurandi religionem vir accusare desistat vxorem, ad diuortium celebrandum, quamquam denunciare eam possit, ad poenitentiam peragendam: In quibus verbis incidat Pontifex non posse virum accusare vxorem ad effectum diuortij. Quia cum iuri celebrandi diuortium, ipse cedere possit; videtur obligatus *supradicto Iuramento* a tali accusatione abstinere.

2. Ceterum, vt textus hic clarius eluceat, & quaestioni faciamus satis. Suppono cum Panormitano in *supradicto Textu, num. 7. & 14.* Iuramentum de non accusanda vxore de aliquo particulari delicto (& idem est de quolibet alio delinquente) fieri posse ante delictum commissum, vel post commissum delictum, & non emendatum, vel iam emendatum. Si post delictum commissum & emendatum iurasti non accusare vel denunciare, ipsaque delinquens Iuramentum acceptauit, obligatus es seruare Iuramentum. Quia in eo enentiu sola satisfactio iniuriae propriae, cuius per Iuramentum cedis, honestare

accusationem, vel denunciationem poterat. Excipe tamen, nisi praecipo superioris vrgentis de denunciatione facienda, illis in casibus, in quibus obligari potes ad denunciationem, seu accusationem. Nam Iuramentum praedictum non potest huic iuri, vt in praesenti notauit Bonacina *tom. 2. disp. 4. quest. 1. de Iuramento p. 4. num. 3.* Si vero Iuramentum sit ante delictum commissum, vel post delictum commissum, sed non emendatum, sed potius persistens; (quae meo iudicio idem sunt) obligaris solum ad non accusandum vxorem ad effectum diuortij; vel quemlibet alium delinquentem ad effectum, cui ipse cedere potes. At non obligaris ad non accusandam vxorem, vel quemlibet alium delinquentem ad publicam vindictam, si id commune bonum exposuisset expediensque Reipublicae sit. Alias tribueretur delinquentibus occasio, libertas peccandi, scilicet non esse accusandos. Quapropter caute dixit Pontifex, vir propter iusurandi religionem desistat accusare vxorem ad diuortium celebrandum; quasi tacite inueniens, ad vindictam publicam, & commune bonum accusare eam posse, si id viderit expedire. Sic Basilius Legionensis *lib. 12. de sponsalibus, cap. 8. num. 29.*

3. Aduerto tam nisi huic communi bono, & vindictae publicae satisfieri sufficienter possit denunciatione, & Iuramentum praestitum de non accusando, nequaquam accusare poteris. Quia cum sit Iuramentum in fauorem tertij, & seruati possit absque interitu salutis aeternae, seruandum est. Sic docent Panormitanus & Gloss. *ubi verbo crimine, & verbo desistat.* Suarez *lib. 2. de Iuramento, cap. 18. a num. 15. vix cap. 2. n. 22.* Lessius *lib. 2. de iustitia, cap. 42. dub. 4. n. 19.* Et addit si Iuramentum de non accusando, vel denunciando criminaliter esset metu extortum, probabile esse non valere.

4. Ex his colligere potes, nullum esse Iuramentum, quo volenti committere aliquod delictum, promittas loco illius soluturam penam. Quia est promissio de re turpi, & ad peccatum incitante. Colligitur ex *lege si de ro §. ultimo, ff. de iuramentis.* Idem est, si cum economo, & negotiorum gestore in eas pactum, vt non reneatur de dolo, aut furto, quod in administratione commiseris, nullum est tale pactum, etiam Iuramento firmatum. Quia praebet occasionem peccandi. Scitis est, si, facto dolo, aut furto, remittas, vt expresse habetur, *leg. si vnus §. illud, & §. pactu ff. de pactis, lege pacti, que C. de pactis, & leg. 2.9. tit. 11. par. 1. 5.* Et notauit Basilius Legionensis *lib. 12. de matrimonio, cap. 8. n. 28.*

5. Ad hac per contrarium sentim reduci possunt Iuramenta ab aliquibus emissa accusandi, vel denunciandi aliorum crimina, quae frequenter sunt animo vindictae; ac proinde non obligant, vt pote de re illicita. Imo si hic animus de graui vindicta esset; graue esset peccatum; non solum contra charitatem proximi ob malum, quod illi vis; sed etiam contra religionem; eo quod nomen Dei altissimae ad te firmandum in proposito vindictae. Pueri autem iurantes accusari alios apud Magistros, & parentes, regulariter in hoc Iuramento solum venialiter peccant. Quia esto animo vindictae iurent, non est vindicta grauis. Idem est dicendum de Iuramento emisso a parentibus, heris, dominis castigandi filios, seruos, & famulos, non esse obligatorium. Quia regulariter animo vindictae emittitur. Sed quia vindicta grauis esse non solet, non excedit culpam venialem. Quod si animo correctionis hac Iuramenta castigandi vel denunciandi emissa sint, & appareat castigatio vel denunciatio correctioni expedire; pro qualitate conuenientis, ad hunc finem obtinendum, obligabit Iuramentum. Ratio tamen, vel nunquam obligatio grauis est; imo sepe est nulla. Quia ex denunciatione vel castigatione sic promissa, & executioni mandata frequenter maiora incommoda nascuntur, quam utilitates. Adde si delinquens emendatus sit, vel paratum correctioni se ostendit; Iuramentum poenitionis, & denunciationis cessat. Quia videtur factus sub hac tacita conditione, nisi delinquens se correxerit. Hac tradunt Lessius *lib. 2. de iustitia c. 42. dub. 4. n. 22. circa med.* Sanch. *lib. 3. sum. c. 9. n. 16. & 17.*

§. IV.

De Iuramento a medicis praestito mendandi infirmos, vt confiteantur.

S V M M A R I V M.

1. Quid in hac re Pontifices statuerint.
2. Quae infirmitas esse debeat, vt medicis teneantur moueri infirmos? Quid sentiat Nauarrus?
3. Quid tenendum?
4. Qualiter monitio ante omnia fieri debeat?
5. Quomodo obligentur medici non visitare infirmum, nisi de confessione facta constet.
6. Quid de *supradicto Iuramento* sentienda sit, speciatim consuecudine.

1. EX praescripto Pij quinti omnes medici, cum eis facultas mendandi conceditur, praestare teneantur Iuramentum,

tam, monendi infirmos, vt consecantur. Dubium aurem est; non qua ratione hoc iuramentum sit licitum; cum aperitum sit licitum, & honestum esse; sed qualiter illo obligentur.

Pro quo supponendum est, Innocentium tertium in *c. cum infirmis, de parit. & veniss.* districte precipere medicis corporum, vt cum eos ad infirmos vocare contingerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant; vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spiritali salute prouisum ad corporalis medicinae remedium salubritus procedatur. Quod decretum innoauit, & aggregauit Pius quintus in quadam constitutione, quae incipit *Super gregem dominicum* edita anno domini 1566. die octaua Maij Pontificatus sui anno primo *ibi*. Namque precipit medicis ad infirmos in lecto iacentes vocatis, vt eos ante omnia moneant de confessione faciendâ; neque tertio die eos visitent; quin eis coact per scriptum confessoris confessionem esse factam, & subdit Pontifex. De horum exacta obseruatione iuramentum debere medicos praestare; cum facultas eis conceditur medendi. Violantibus vero hoc decretum, graues penas imponit, scilicet infamia & priuationis gradus doctoratus, vel licentiarum, quo indigni fuerint; & insuper vt multentur pena pecuniaria arbitrio ordinariorum, vltra penas assignatas in *de cap. cum infirmis*.

2. Praecipua difficultas huius legis est. Quae infirmitas esse debet, ad cuius curacionem medici procedere non possunt; quia infirmum moneant de confessione faciendâ? Plures Doctores censent solum esse infirmitatem periculum vitae inducentem. Sic Nauar. *c. 25. num. 61.* Gratias *1. p. decision. lib. 3. cap. 14. n. 7.* Manuel. *1. tom. sum. c. 246. sine*, quod periculum solum contingit, (inquit Rosella verbo *medicus*, *num. 3.* & *ibi Angelus num. 9.* quando ratione eius tenetur ager praecipit diuino non confessionis, mouentur; quia seculo hoc graui periculo etiam medici timorati non admonent infirmum de confessione faciendâ; saepeque in febribus malignis vno vel alio die medicinas applicant; quin hanc monitionem praemittant. Non igitur intelligi debet de infirmitate quacumque graui, & periculosa; sed de ea, quae proximum periculum adest.

Sed aduersus supradictam sententiam obstant verba Textus in *supradicto, cap. cum infirmis*, *ibi*. Praesenti decreto statuimus, & precipimus. Iunctis his, quae dicit Pius quintus in sua constitutione, se nolle hoc tam salubre praecipitum vlla temporis praescriptione aboleri. Quae denotant nouum praecipitum facti, medicisque obligant ad aliquid aliud vltra obligationem, quam habent ex iure diuino, quae nulla temporis praescriptione aboleri potest. Constatque ex ratione decidendi *cap. cum infirmis*, quae est; ne cum infirmi admonentur, existiment, se iam esse in periculo, & afficiantur tristitia; ac proinde facilius mortis periculum incurant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri, antequam in hoc periculum deueniant. Si igitur solum obligentur infirmos admonere; cum infirmi in periculo mortis proximum incidunt, & praecipit diuino confiteri tenentur: Sane quicumque esset admonitus, intelligeret in periculo proximo mortis esse; ac proinde in desperationem salutis incidere posset, quod Pontifex vitare intendit.

3. Propter haec Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 16. n. 7.* Suarez *4. tom. in 3. p. disp. 35. sect. 3. num. 4.* affirmant sufficere infirmitatem, quae ex se lectum petat etiam si periculum proximum mortis non imminat. Idem sentit Caietanus *sum. verbo medicus, ad finem*. Fabiana verbo *medicina quaest. 12. num. 17.* Syluester verbo *medicus, quaest. 3. d. 3.* Bonacia *tom. 2. disp. 4. quaest. 1. de iuramento p. 16. num. 10. & in fine*. Et mea quidem sententia est explicatio germana Textus, & fini Pontificis conuenientissima: ac proinde retineant. Aduerto tamen non esse opus, vt medicus per seipsum infirmum moneat; sufficienter satisfacit, si moneat per interpositam personam.

4. Secundo addit in supradictis decretis. Vt haec monitio ante omnia fiat. Quod qua ratione intelligatur, variant Doctores. Nam Officinis, Ancharanus, Ioannes Andreas, & Abbas in dicto *cap. infirmis* & Syluester verbo *medicus q. 3. d. 2.* Existimant monitionem non solum applicationi medicinarum praestendam esse, sed etiam conuentioni de salario praestando, subditque Syluester & Rosella medicos omittentes monitionem priuatos esse iure exigendi salarium, postquam ab illis reperti. Quia contra legem recipiunt, & tanquam contra legem receptum pro infecto haberi debere iuxta *legem non dubium, Cod. de legibus*. Ceterum haec sententia rigida est, nec videtur probanda. Nam de salario potest esse conuentio, antequam infirmitas nota sit, monitio autem ad confessionem necessario debet subsequi infirmitatis noticiam. Non igitur conuentioni salarij est necessarium praemittenda monitio. Deinde probandum non est, quod tradunt Rosella, & Syluester. Nam esto obligentur medici ante conuentionem de salario, moneat infirmos, & monitionem omiserint; non obinde priuati sunt iure exigendi salarium; neque ab illis reperti potest tanquam male acceptum. Quia petitio salarij secundum se non est illis prohibita; ad summum est prohibita petitio salarij, & conuentio ante monitionem. At sic prohibi-

ta peti, si de facto petantur, restituenda non sunt. Neque obstat *lex non dubium*. Nam intelligenda est de iis, quae directe legi aduersantur; non de iis, quae solum aduersantur in quadam circumstantia, vt in praesenti. Petitio namque salarij non aduersatur legi, sed petitio ante monitionem; ac proinde petitio sustinenda est; tamen monitio praemissa non fuerit. Quapropter cum Pontifex dixit monitionem ante omnia praemittendam esse; exillimo, id solum voluisse, vt ante omnem medicamentorum applicationem monitio praecedat. Sic Nauar. *sum. c. 25. num. 61.* Sanchez *d. lib. 3. sum. cap. 16. num. 4.*

5. Tertio addit Pius quintus, ne elapso tertio die ad monitionem medici visitent aegrotum; quin eis coact per scriptum confessoris, fuisse confessum; nisi confessorius ex rationabili causa longius tempus concedendum iudicet. Quod decretum, ne videatur charitati contrarium quae obligat etiam obstinatis fauere, cum est periculum moris; dicendum est, Pontificem solum velle, ne medici visitent aegrotum reuocentur conficere in penam suae obstinationis, quando non est probabile periculum, vel moriendi, vel aggravandae infirmitatis ex desertione. Nam si hoc probabile periculum sit, credendum non est Pontificem obligare voluisse medicos, ad sic deserendum infirmos, cum id contra charitatem esse videatur. Suar. *d. tom. 4. in 3. p. disp. 35. sect. 3. num. 5.* Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 16. num. 10.*

6. Haec dicta sint spectato iuris rigore. At si consuetudinem spectemus; existimo in Hispania hoc decretum consuetudine derogatum esse. Videmus namque medicos timoratos visitare infirmos graui morbo affectos, quin de confessione faciendâ moueant, quo vsque periculum mortis vident imminere; neque exigunt testimonium in scriptis de confessione facta; neque penam illo decreto lae imponunt. Quocirca cum iuramentum faciunt medici de seruando decreto Pij quinti, intelligi debet. prout decretum vsu receptum est. Sic Suarez & Sanchez *supra*.

§. V.

De iuramento decurionum, scribarum, & aliorum iudicum.

SUMMARIUM.

1. Decuriones quod iuramentum emittant.
2. An obligentur peccata publica inquirere? Aliqui affirmant, probabilius est oppositum.
3. Quid de obligatione seruandis secretum.
4. Quid de iuramento scribarum seruandi taxam à Rege praescriptam.
5. Quid si taxa sit consuetudine derogata? verius est non obligari.
6. Iurans seruare statutum alicuius collegij religionis, &c. obligatur eo genere obligationis, quo obligantur statuta.
7. Quid de iuramento aliorum iudicum.

Curum est, omnia haec iuramenta licita, & obligatoria esse, & Republicae conuenientia. Solum est dubium, qualiter iurantes illis teneantur.

1. Decuriones namque vulgo Regidores Iurandos iuramentum emittunt, tum seruandi secretum earum rerum, quae in consistorio tractantur, tum prospiciendi bono communi Republicae, & manus suam fideliter obeundi.

2. Quo iuramento facto censet Petrus Nauarra *lib. 3. de reformatione cap. 3. sub 3. num. 20.* Manuel Rodriguez *2. tom. sum. cap. 28. num. unico in 4. interrogat.* Supradictos decuriones obligatos esse sub mortali, inquisitionem facere de peccatis publicis, verbi gratia. An sint publici concubinarij; an sint mensae expositae ad ludum, mulierculae medicantes, maleficae; iurgia; odia; & alia similia; quae rempublicam inficiunt; & facta inquisitione obligatos esse denunciare iudici, vt remedia adhibeat. Quod si in tali denunciatione, aut inquisitione notabiliter negligentes fuerint, affirmant supradicti Doctores, eos petitorij mortalis teos fore. Quia & ratione officij & iuramenti ad haec munera praestanda obstringuntur.

Ceterum Doctissimus Thomas Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 14. num. 16.* Affirmat se consuluisse penitissimos aduocatos Regiae Cancellariae Graenaten. Ib. que omnes vnanimi consensu respondisse, decuriones seu Regidores ex proprio officio solum teneri prospicere bono publico, & temporalis Republicae, quale est, vt populus recte prouideatur, praemia rerum venialium non sint excessiua, ne ministri publici iniuriam ciuibus faciant, neve grassentur latrones, sed viae publicae sint tuta, & si forte alicubi pestis sit, ciuitas custodiatur, &c. Non tamen tenentur ex suo particulari officio, neque ex iuramento alia peccata publica inquirere, & denunciare. Cui sententiae ipse Sanchez libenter assentitur cum Abedo in curia Pisana *lib. 2. cap. 3. n. 1.* Et mihi placeat; tum quia praepcepta non sunt multipli-

canda ubi clarè de illis non constat; tum quia forma Iuramenti, quam præstant iij. Decuriones, nec verbum continet, ex quo appareat, obligatos esse, hæc peccata publica inquitere, & denunciare.

3. Quoad obligationem verò seruandi secretum, constat ex iis, quæ diximus præcedenti disp. punct. 6. pro materia qualitate obligari. Sic enim quæ in confessorio tractantur, manifestata non præiudicant notabiliter bono communi, aut alicui tertio; non excedit culpam venialem eorum manifestatio. Sanchez *ditto cap. 14. num. 5.*

4. Insuper scribæ, Procuratores alique officiales Iuramentum emittunt seruandi taxam sibi à Rege præscriptam. Vulgo *el arancel*, quam multi clamant esse magna ex parte consuetudine derogatam in cuius confirmationem allegant pretia rerum post illam taxam notabiliter excreuisse; ita vt se suamque familiam sustentare non possint, si taxam seruent. Cæterum his nunquam acquiescere potui: plures enim scribæ consului, an sufficienter se sustentare possint ex officio seruando taxam, si ipsis committerentur negotia, quæ possent expedire, & ab illis responsum accepti, optimè posse. Quæ ergo æquitas & iustitia postulat defectum negotiorum augmento pretij suppleri; & velle ex vno solo litigante accipere, quæ à pluribus accepturus eras? Præterea ab obseruatione taxæ excusari non potes nisi ob consuetudinem contrariam. At vsquemodo nulla est talis consuetudo. Nam si aliqui taxam excedant, clam accipiunt; nec Respublica consentit. Quomodo ergo allegare contrariam consuetudinem potes? Item omnibus iis officialibus mandatum est, vt in sine cuiuslibet scripturæ apponant salarium pro illa acceptum. Si ergo abundans accipientes dimittunt proponant, clarè ostendunt excessum à Republica non permitti. Quo ergo titulo illum habere possunt?

5. Sed gratis admisso taxam esse iniustam, vel consuetudine derogatam esse; est dubium, an ob Iuramentum de illa seruanda sis obligatus illam seruare: ita vt periturus exitas, si taxam violes?

Videretur affirmatiuè respondendum. Quia illud Iuramentum est de re honesta, & licita, & cedente in utilitatem litigantium, & bonum Respublicæ. Nihilominus censo te illo Iuramento non astringi; non quia ad illud seruandum, te obligare non poterat; sed quia censendus es te non voluisse obligare. Cum enim aliquam legem seruandam iuras; iuras eam seruare eo modo, quo recepta est, & sub ea obligatione. Quia iuramentum est legi accessorium, & eius obligatione vis, obligationem legis firmare. Si igitur lex nullam inducit obligationem; quia est derogata, aut solum obligationem leuem, Iuramentum de illius obseruatione eandem, vel nullam obligationem habebit. Et ita loquens de Scribis tradit Sanchez *lib. 3. summ. cap. 14. num. 14.*

6. Hinc fit iuramentum seruare statuta alicuius Collegij, Vniuersitatis, religionis astringi virtute Iuramenti, eo genere obligationis, quo statuta obligant. Vnde si statuta non obligant ad culpam, sed ad penam subeundam, vt frequenter fit in communitatibus, Iuramentum de illis seruandis nullam inducit obligationem. Si verò statuta obligant ad culpam mortalem vel venialem pro gravitate materiae; Iuramentum eandem obligationem habebit. Quia censetur emissum sub ea conditione & obligatione, quam habet statutum. Sic aliis relatis docet Sanchez *lib. 3. summ. cap. 14. num. 2. Salas de legibus disp. 15. sectione 11. num. 19. Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 1. de Iuramento punct. 16. num. 6. vers. septimo, & sequentibus.* Et continetur manifestè ex Clementina 1. §. *omnibus* igitur *vecl. d. claramus, de verborum significatione.* Vbi ex voto seruandæ regulæ fratrum minorum non arctantur religiosi ad nouam culpam in iis, in quibus regula ad nullam culpam religiosos astringit.

7. Ex hac doctrina colligere potes; qualiter alij iudices ordinarij, & delegati obligentur seruare ea, quæ ingressu sui officij iurant; spectandum namque est; an secluso Iuramento lege naturali vel postica ea seruare obligentur; & pro qualitate illius obligationis erit obligatio Iuramenti. Si autem secluso Iuramento nulla astringuntur obligatione; ex vi Iuramenti eam non accipiunt. Quia Iuramentum (vt sæpe dictum est) easdem condiciones, restrictiones, & exceptiones habet, ac habet actus, super quo interponitur, vt latè probat Guiter. *de Iuramento c. 37. & 38.*

§. VI.

De Iuramento facto contra prius Iuramentum, votum, seu promissionem qualiter obliget.

S V M M A R I V M.

1. Explicatur qualiter secundum Iuramentum priori aduersari possit.

2. Secundum Iuramentum aduersum priori solum in actu iurandi obligationem inducit, si sit materia honesta.
3. Si secundum Iuramentum priori aduersetur in materia iurata, non obligat.
4. Hic intelligendum est casu, quo primum Iuramentum obliget eo tempore, quo secundum emittitur.
5. Non sufficit primum Iuramentum successu temporis obligare.

1. **D**upliciter secundum Iuramentum priori aduersari potest. Primum aduersari potest in actu iurandi. Secundum in materia iurata. Exemplis rem declarabo: iurasti, promissisti, vouisti nullum Iuramentum emittere superiore inconsulto; emissisti Iuramentum inconsulto superiore. Hoc Iuramentum priori Iuramento aduersatur in actu iurandi, vt de se constat; sed non in materia iurata. Quia materia huius secundi Iuramenti priori Iuramento non erat promissa. Secundum aduersari potest secundum Iuramentum priori in materia iurata; necpe si post Iuramentum factum de castitate seruanda, promissisti sub Iuramento puellæ coniugium; & materia huius secundi Iuramenti contraria est priori promissioni.

2. Quando ergo secundum Iuramentum priori solum aduersatur in actu iurandi, & non in materia iurata. Secundum Iuramentum si aliis de re licita sit, obligationem inducit. Ratio est: Quia hoc Iuramentum est illicite fuerit emissum; non tamen est de re illicita. Ergo obligat debet. Quia ad obligationem iuramenti non attenditur, an licite iuraueris, sed an licitum sit, quod iuras. Et declarari potest in Iuramento blasphemio, aut sine animo implendi, quod obligationem inducit, si de materia honesta emittatur; tamen illicite fuerit emissum. Idem est in Iuramento soluendi vras aut mutuum peritum absque necessitate, quo Iuramentum seruandum est, quantum fuerit illicite emissum. Sic Panormitanus in *cap. cum contingat de iurando, numero 6. Molina Iuliana tractat. 2. de iustitia, disput. 580. pag. 1846. Suarez tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 24. num. 2. & 3. Sanchez lib. 3. summ. c. 6. num. 12.*

3. Quod si Iuramentum secundum in eius materia, seu promissioni; nequaquam potest obligationem inducere, vt potest de re omnino illicita. Illicitum namque est, violare Iuramentum, votum, & vna validam promissionem. Non igitur obstringi potes iuramento, ad hanc faciendam violationem. Quia iuramentum non est vinculum iniquitatis. Et in hoc sensu dicitur in *e. quanto de iurand. iuramentum illicitum obligatorium non esse. Illicitum inquam, non ex parte cause extrinsecæ viciantis iuramentum sed ex parte obiecti, seu materiae iuratae. Quia cadit supra materiam prohibitam. Exempli doctrina illustratur. Si post votum castitatis promittas feminæ matrimonium, nulla est promissio, etiam iuramento firmata sit. Vt definitur *cap. vultus, qui clericus, vob. vobent.* Item promissisti alicui coniugium, non poteris alteri te sub Iuramento obligare. *cap. sicut de sponsalibus, & ita tenent multus relatis Couart. de pactis 2. p. 2. num. 4. verlicarum & 4. decret. 1. p. cap. 51. num. 6. Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 30. n. 2. & lib. 3. summ. cap. 9. n. 26. Suarez lib. 3. cap. 19. n. 10. Bonacina tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 6. num. 1.**

4. Verum vt secundum Iuramentum in materia iurata contrarium sit priori iuramento, voto, seu promissioni, & obligationem non inducat; debet primum Iuramentum, votum, seu promissio obligare tempore, quo secundum emittitur. Alias si primum Iuramentum votum seu promissio eo tempore obligatoria non sunt, secundum Iuramentum illis non potest esse contrarium. Quia verè non sunt, & consequenter obligationem habet si de materia licita emittatur. Vt expressè definitur, *cap. Tuas nos de primero de iurando.* Vbi cum quidam monachi percipientes pensionem in beneficiis constitissent clericos præleratos iurare matrem solita pensionem soluturos contra canonicas sanctiones, & postea Episcopus illos instituens iurare mandauit, quod antiquam pensionem, & solitam non augebant. Hoc posterius Iuramentum, (inquit Pontifex) quia ratione & Lateranensis concilij auctoritate iuratur, primo præiudicat; id est, contra primum Iuramentum vires obtingit; eo quod primum non obligat. Sic Gloss. *ind. cap. Tuas nos & Doctores supra relati.*

5. At si primum Iuramentum votum, seu promissio obliget eo tempore, quo secundum Iuramentum emittitur, secundum Iuramentum nunquam inducet obligationem; tamen si successu temporis primum Iuramentum, votum, seu promissio desinant obligare, eo quod relaxentur, vel à parte remittantur. Quia non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit. Regula non firmatur de regula iur. in 6. & regula. Quod ab initio f. eodem. Quia ratione in *cap. quidam de conuerso. contingat.* Dicitur virum profitemem in monasterio iurata uxore; etiam illa moriatur, non teneri redire ad monasterium. Quia votum non fuit validum, & in *cap. placet nobis eodem tit.*

iii. mulier professionem fecit ignorans maritum vivere, illo tamen mortuo non cogitur ad monasterium redire. Quia emilla fuit tempore inhabili, & non consuevit tempore habili, vt ex communi sententia docet Abbas *ibi num. 4. Suarez d. lib. 2. cap. 19. num. 16. Sanch. lib. 11. de sponsalib. disp. 50. num. 6. Quamuis Nauaricus cap. 12. num. vic. & Couarr. 4. Decret. 1. cap. 4. §. 1. num. 10. contrarium videantur sentire, sed absque fundamento.*

PUNCTVM VIII.

Qualiter Iuramentum de materia per legem prohibita obligatorium esse possit.

SVM MARI VM.

- 1 Proponitur dubitanti ratio.
- 2 Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam obligatorium non est.
- 3 Item nec Iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum.
- 4 Neque item obligat Iuramentum de materia lege ciuili prohibita bonum singulorum ciuium spectante si lex obliget ad culpam.
- 5 Vnde hoc cognoscendum sit? Proponitur sententia Bartoli, & examinatur.
- 6 Quid sentiat Sanchez.
- 7 Quid tenendum sit.
- 8 Iurans renuntiare beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, nisi habeat aliam unde viuat.
- 9 Quid dicendum de iuramento soluendi pecuniam in sponsalibus appositum.
- 10 Quibus sponsalibus prohibita est pars appositio.
- 11 Resoluitur questio.
- 12 Iuramentum, de non renouando testamento, obligatorium est.
- 13 Non obligat iuramentum, soluendi ea, que ludo ad creditum sunt lucrata.
- 14 Quid de iuramento factio a prodigo, cui interdicta est bonorum administratio.
- 15 Nullum est iuramentum alienandi bona si alienatio nulla sit.

1. Videtur impossibile, iuramentum de materia per legem prohibita obligare posse. Quia obligare ad legis transgressionem, quod est turpe & inhonestum. In contrarium autem est Textus in cap. cum contingat, de iurando, & cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. 2. de pactis lib. 6. in quibus alienationes fundi dotalis alias prohibita valent iuramento appposito. Et in Authen. Sacramentum puerorum, Cod. si aduersus venditionem. Deditur seruanda esse iuramenta minorum super contractus suarum rerum, tamen si aliquin sint prohibiti contrahere.

2. In hac re certum est, iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, & canonicam obligatorium esse non posse. Quia esset de re mala, vel saltem impeditiua maioris boni; quod dixerim. Quia sunt aliquae leges canonicae, quae proprie vim legis non habent; sed cuiusdam directionis, & rectae gubernationis. Haec sunt plurimae religionum constitutiones, quae licet ad culpam non obligent, conducunt maxime perfectioni consequenda; & quae de causa qui illas transgredi iuraret, iuraret ad rectam perfectionis via abstinere. Non igitur tale iuramentum esse potest obligatorium. Et ita vt indubitatum supponit Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de iuram. cap. 20. num. 2.

3. Deinde certum est, Iuramentum contrarium legi ciuili disponenti de materia pertinente ad bonum publicum, nullo modo obligatorium esse posse. Quia harum legum transgressio est culpa mortalis. Sed iuramentum esse non potest iniquitas vinculum. Ergo non potest ad harum legum transgressionem obligare. Praeterea iuramentum non potest obligare in praedictum tertij. Capite cum contingat, in fine de iurando, capite quamuis pactum de pactis, in 6. At iuramentum, contrarium materiae in commune bonum ordinatae, vergit in praedictum tertij, scilicet communitatis; non igitur potest obligare. Haec enim ratione iuramentum, quo Clericus iuraret, se renunciatum privilegio fori vel contrauentum renunciationi factae est illicitum; quia est contrarium materiae in commune bonum ordinatae; nempe privilegio statui clericali concessio non iudicandi a Layca potestare. Sic tanquam certum tradunt alii relati Rebellus de iusticia 2. part. lib. 5. quest. 7. sect. 3. num. 15. & num. vltim. Thulcius tom. 4. verbo iuramentum conclusio 500. num. 18. Suar. tom. 2. de

Relig. lib. 2. cap. 26. num. 4. & seqq. Sanch. lib. 3. sub cap. 9. num. 34.

Hinc fit si iuramentum praestes, de extrahendis de ciuitate mercibus, armis, aliisque rebus prohibitis, de excedendo taxam rerum venalium, & similia, nullam habere obligationem. Quia rem iniquam iurasti bono communi praedicticem. Vnde tam in Iuramento, quam illius executione peccatum committeres. Sic relati Doctores.

4. Praeterea certum est, iuramentum contra legem ciuilem disponentem immediatè de bonis, & actionibus suorum ciuiliu obligatorium esse non posse, si illa lex ciuilis obliget ad culpam, vt verè obligare potest. Ratio est clara; quia tunc iuramentum obligaret ad peccatum, quod nullatenus fieri potest. Basilius Legionensis lib. 2. de sponsalib. cap. 8. num. 30. Suar. lib. 2. cap. 20. 21. per tot.

5. Solum est difficultas vnde cognoscitur legem ciuilem disponentem de bonis, & actionibus suorum ciuium obligare, vel non obligare ad culpam?

Plures Doctores secuti Bartolum in lege si quis pro eo 57. in princ. num. 9. ff. de fideiussoribus, & Authen. Sacramenta puerorum, Cod. si aduersus venditionem, num. 15. Consentunt legem respicientem bonum priuatum, si dirigatur in personas, obligare ad culpam; ac proinde iuramentum illi contrarium non valere, secus si dirigatur in actum, prohibendo, ne fiat actus, vel factum irritando. Sic Cardinalis Thulcius tom. 4. verbo iuramentum conclusio 500. num. 21. & 22. & conclusio 528. num. 16. & 36. Valquez 1. 2. disp. 171. cap. 2. num. 13. Basilius Legionensis lib. 2. de marrimon. cap. 8. num. 36. Sed hanc distinctionem communiter Doctores impugnant, vt videre est apud Gutierrez, in Authen. Sacramenta puerorum, num. 36. Eo quod potius verbalis, quam realis esse videatur. Nam annullans contractum cum minore, sine debita solemnitate; tacitè prohibet minorem, ne absque illa solemnitate contrahat; prohibens enim effectum, prohibet & causam. Non igitur ex eo quod verba legis dirigantur in actum, vel in personam, sumi potest sufficiens signum obligationis. Basilius verò Legionensis lib. 12. de sponsalib. cap. 3. num. 36. Suar. lib. 2. de iuramento, cap. 20. num. 10. hanc impugnationem vt insufficientem rejiciunt. Iniquum enim, legem annullantem actum, non prohibere illum, sed ab illius prohibitionem abstinere, neque attendere, an fiat actus, vel non fiat, sed dato quod fiat, illum irritum, & nullum esse decernit, atque adeo fertur in actum non quoad obligationem; sed quoad valorem.

Ceterum ego non satis percipio, quomodo lex annullare actum possit; quin prohibeat efficiendum. Quae enim efficacior prohibitio, & interdictio actus esse potest? quam illius irritatio, & annullatio? Adde regulariter, leges annullantes actum ad personas diriguntur, vt patet in alienatione rerum immobilium facta à minore sine decreto iudicis, quae non solum irritatur, sed ipse minor sic alienatione prohibetur, lege siquidem, leg. non solum lege ad resoluendum, Cod. de praedijs minorum. Ergo illa distinctio Bartoli non est sufficiens.

6. Sanch. verò lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 35. Reprobata supradicta Bartoli distinctione hanc regulam statuit, quod lex ciuilis ordinatur immediatè in bonum priuatorum, & ipsorum fauorem, non obligat ad culpam, ac proinde iuramentum de re illa prohibita homini factum & in eius cedens utilitatem, obligationem inducit. Probat: quia haec lex, cum fit in fauorem priuati, non cogit illum, ne possit fauori factio per legem renuntiare; ac proinde non tam est lex, quam per nullio & priuilegium.

Sed neque ex hac regula adhuc quiescit animus. Vnde enim constat, legem disponentem de bonis priuatorum in fauorem boni communis immediatè non esse? Nam esto Republicae parum interfit, quod bona sint apud vnum, vel alium ciuem; & quae de causa prohibendo mulieribus alienationes fundi dotalis, & minoribus contractus absque debitis solemnitatibus, y deantur bonum priuatorum respicere, & in fauorem ipsorum disponente. At negari non potest, Republicae maxime interesse, ne mulieres indotatae existant; & ne minores in contractibus defraudari depauperentur. Ergo lex de his disponente censenda est potius in fauorem Republicae, quam cuiuscumque particularis disponente. Et confirmari potest argumento desumpto ex renunciatione patrimonij ad cuius titulum clericus sacris iniatus est, quod prohibetur renuntiare nisi habeat aliunde ex quo se sustentare possit. Quia licet haec lex disponat de bono particulari ipsius clerici, & in ipsius fauorem, quia tamen praecipue lata est in fauorem status Ecclesiastici, ne clerici depauperati emendicare cogantur, & viles fiant; ea de causa Iuramentum contrauentum tali legi nullam erit; & in legibus ciuilibus philosophari potest. Adde si leges disponentes de his bonis priuatorum vim legis non haberent; sed priuilegij in ipsorum fauorem concessi; quae causa est; quare secluso Iuramento non possint illis renuntiare? certe nulla allegari potest.

non ludendi, comprehendere velle ludum moderatum; Respondeo, ex fine quo motus es ad iurandum, hoc esse desumendum. Si enim iuramentum, fecisti intentione vitandi pecunie prodigalitatem, & iacturam (vt frequentius fieri solet) vel tixas, iurgia, iuramenta inconsiderata, aliaque mala; clarum est ludum moderatum sub tali iuramento non comprehendisse. Quia ex ludo moderato & honesto, illa mala non oriuntur; cessaret enim illius honestas, quoties illorum malorum periculum adesset, verum si ea intentione iurasti vt ludi delectatione careres, & temporis iacturam vitares vt sic ad grauiora negotia pertractanda, & diuinas res contemplandas expeditior existeres, absque dubio moderatus ludus tam in quantitate, quam in tempore; sub huiusmodi iuramento comprehenditur & obligationem inducet. Quia est iuramentum de perfectiori actu virtutis pertinente ad penitentiam vel religionem. Sic Sanch. *locis relatis*. At quia huiusmodi finis est nimis perfectus, regulariter non est præsumendus oppositus nisi clarè constet; & consequenter nec iuramentum non ludendi comprehendere ludum moderatum. Sanchez *lib. 1. de sponsalibus disp. 4. num. 4.*

5. Aduerte sub hoc iuramento non ludendi, ex quocunque fine factum sit, non comprehendit ludum per interpositam personam, cui pecunias tradis, vt nomine tuo ludas; tamen si ludentem aspicias. Quia proprie, & in rigore non ludis. Et cum iuramenti obligatio stricte interpretanda sit; non debet extendi ad hunc ludum mediatum, & remotum. Neque obicit ex huiusmodi ludo sequi eandem iacturam temporis, pecuniarum, ac si tu ipse luderes. Quia non est attendendum, an finis iuramenti concurrat; sed an sub materia promissa comprehendatur. Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 18. n. 7.* tamen si Bonacina *dit. disp. 4. q. 1. p. 7. 16. n. 5.* contradicat.

6. Ex fine quo motus es ad iurandum colligere debes qui ludus sit peccatum mortale; si enim ex fine illo perfecto carenti ludi delectatione & vitandi iacturam temporis iurasti, spectandum est potius tempus infumpeum quam quantitas, quia magis præiudicat fini iuramenti, si enim vitas duas horas infumeres, tamen modicam ludere quantitatem, mortaliter peccates è contra vero si breui tempore ludo vacares, notabilem quantitatem exponeres, venialiter tantum peccates. Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 18. num. 9.* Si vero finis fuit vitare iacturam pecuniarum, & prodigalitatem ex quantitate pecuniarum expostis, & non ex tempore desumenda est grauitas culpæ, vt de se constat. Est tamen maxime aduertendum, quantitatem, quæ respectu vnus est modica, respectu alterius grauis, & grauissimam esse. Equitè enim diuisi & nobilissimo modica quantitas censeri debet, quod vno vel altero die tria vel quatuor scuta aurea ludendo infumar, quæ si operarius infumet, grauem quantitatem consumpsisse censendus est.

Deinde ex supraddico fide iuramenti colligere debes; an possis ludere nomine alieno? Si enim tibi constat, mortuum fuisse ad iurandum, ne tempus tereres inutiliter, clarum est ludum nomine alieno comprehendit cum ad huiusmodi finem per accidens sit, quod nomine proprio vel alieno ludas; & ex alia parte verè, & proprie ludis. Sanchez *lib. 3. sum. cap. 18. n. 6.* Idem est si ob vitandas domesticas discordias, & tixas ortas ex eo, quod detentus in ludo, seruo domum venias; tuoque mueri non fatiscias; iuramentum non ludendi præstitisti; nequamquam nomine alterius ludere poteris eandem rationem. Quia hic ludus & sub materia, & sub fine iuramenti est comprehensus. Sanchez *supra*; verum si ob vitandum rei familiaris iacturam, iurasti non ludere, ludus pecuniarum alieno non est comprehensus sub iuramenti fine; imò neque etiam hic ludus videtur comprehensus; quando finis iuramenti fuit, vitare inconsiderata iuramenta, blasphemias, discordias, tixas, & similia. Quia regulariter hæc mala ex iactura pecuniarum proprie, & non alienæ nascuntur. Sanchez *dit. lib. 3. in sum. cap. 18. n. 6.*

7. Verum si iuramentum non ludendi sub aliqua determinatione præstes, nempe non ludendi cum hac persona determinata. in hac domo, hoc ludi genere; & liber maneat ad ludendum cum aliis, & in aliis domibus aliusve ludi generibus; spectare debes finem, quo motus es ad iurandum, vt inde obligationem colligas. Si enim finis honestus fuit. Quia intendis vitare specialem occasionem, quæ tibi ex illo genere ludi; vel cum illa persona; aut in domo prouenit, amittendi tempus longum, magnam pecuniarum quantitatem; aut rixandi; facit iuramentum illud obligat, dum talis occasio perseuerat. Quia illo euentu non est iuramentum de re indifferenti, & vana, sed honesta, & viri. At si finis iuramenti malus fuit; eo quod in vindictam & in signum malæ voluntatis iurasti non ludere cum hac persona, vel in hac domo &c. Nequamquam iuramentum obseruandum est. Quia non debet assumi, vt fomentum iniquitatis. Idem est si iurasti ob finem vanum, & superstitiosum; eo quod credebas omnia tibi cum tali persona, aut in tali persona, aut in tali domo, aut illo ludi genere infeliciter euenire, & aduersarium esse bene fortunatum. Absentia enim à ludo ob illum finem, superstitio est, non ergo potest esse iuramenti materia. Sic. Nauar. *c. 12. n. 28.*

Ferá. de Castro Sum. Mor. Pars III.

fine. Sor. lib. 7. de iustitia q. 1. art. 3. ver. i. s. demum. Man. 2. tom. sum. cap. 9. n. 6. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 18. num. 9. Bonacina tom. 2. sum. disput. 4. punct. 4. num. 2.

§. II.

De iuramento non mutuandi, nec fideiubendi, nec emendi auctori pretio, nec vendendi minori.

S V M M A R I V M.

1. Communis sententia defendit iuramentum non mutuandi & non fideiubendi non obligare.
2. Explicatur supraiacta communis sententia, spectandum esse finem iuramenti.
3. Deinde spectanda est forma iuramenti.
4. Deinde spectanda est persona, quæ hoc iuramentum præstat.
5. Iuramentum non emendi auctori pretio, nec vendendi minori obligatoria non sunt.

1. Communis sententia est; iuramenta non mutuandi nec fideiubendi, irrita esse, nullamque obligationem parere. Sic. Abbas in *cap. si verò de iuramentis* 9. Couar. de *pañis*, l. p. §. 6. n. 7. Nauar. c. 12. num. 16. Guicierrez de *iuramento* l. p. cap. 7. n. 5. Sanch. alios referens *lib. 4. de voto cap. 9. num. 18.* Suar. *lib. 2. de iuram. c. 17. n. 11.* Ratio ea est; Quia mutare, & fideiubere, opera sunt misericordiarum & charitatis, & aliquando ex precepto. Ergo iuramentum de illis non præstantis non potest esse de re licita & honesta.

2. Hæc tamen communis sententia explicatione indiget. Debet namque in his iuramentis spectari, tum finis, tum forma iurandi, tum persona quæ iurat. Quia ex illis valor vel nullitas iuramenti colligendus est. Moueri enim potes in his iuramentis ob honorem Dei, ob utilitatem propriam, ob alienam. Si moueatis ob honorem Dei; clarum est, hæc iuramenta absolute facta irrita esse. Siquidem sic facta non cedunt in eius honorem; cum obstant operibus præcepti, consilij & pietatis. Si ob commoditatem propriam, ne scilicet ex mutuatione & fideiussione grauem rei familiaris iacturam patiaris, vt sæpe contingit, motus fueris ad iurandum, non mutuate, nec fideiubere; fateor finem esse honestum; sed quia generaliter loquendo maius bonum est, mutuate & fideiubere. Præcipue cum aliqua non leuis necessitas proximi vrget; ideo, existimo, neque in hoc casu obligatorum esse iuramentum, non mutuandi, non fideiubendi, vt pote quod prius maiori bono. Sic expresse Suar. *d. lib. 2. cap. 17. num. 12.* Si verò iuramentum, non mutuandi neque fideiubendi præstitisti in gratiam, & utilitatem tertij, nempe filiorum creditorum, aut vxoris; distinguendum est, ante illorum acceptationem vel post illam: Antè acceptationem reuocare iuramentum pro libito potes. Quia sequitur promissionis naturam, quæ vires non habet antequam sit acceptata ab eo, in cuius gratiam facta est. At post acceptationem tenet iuramentum, & seruandum est in omnibus illis casibus, in quibus, mutatio, & fideiussio obligatoria non sit. Quia iuramentum in utilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum seruandum est, quoties seruari potest absque dispendio salutis æternæ, nisi ille tertius remittat. Sic Suar. *ditto lib. 2. de iuram. cap. 17. n. 12.* Sanch. *lib. 4. sum. c. 8. n. 18.*

3. Deinde spectare debes formam iuramenti. Nam si iuramentum, non mutuandi non fideiubendi fuit emissum non absolute, sed sub hac restrictione, & conditione; nisi examinatione facta, & consilio sumpto videris expedire, iuramentum tenet. Quia hoc iuramentum non prohibet mutuum & fideiussionem absolute, sed mutuum & fideiussionem inconsideratam. Quod bonum est. Negari namque non potest, salubre consilium esse, his actionibus mutuandi aut fideiubendi examen, & considerationem præmittere; an expediens sint. Siquidem ob defectum huius examinis plures iacturam rei familiaris patiuntur, litibus implicantur, & inimicitias contrahunt. Iurare ergo non mutuate, neque fideiubere absque hoc examine, bonum est, & honestum. Ergo tale iuramentum obligat. Sic. Sotus *lib. 7. de iustitia quest. 1. art. 3. dub. 2. circa 5. conclusio.* Man. 2. tom. sum. cap. 9. n. 13. Petrus de Ledesma. 2. tom. sum. *tra. 10. cap. 2. dub. 5. Arag. 2. 2. q. 88. a. 2. dub. 2. circa 5. conclusio.* Sanchez *lib. 4. in Decal. cap. 8. num. 18.*

4. Rectius spectanda est persona quæ hoc iuramentum non mutuandi, non fideiubendi emittit; an clericus sit; Nam clericis in sacris interdicitur esse fideiussor pro Laicis, nisi in casu necessitatis. *cap. te quidem*, 11. q. 1. ibi ne fideiussor existat, & *cap. 1. de fideiussoribus*, ibi, clericus fideiussionibus interueniens abiciatur, idest abiciatur, ab Ecclesia vel clero vel fideiussione. Consentit *lex. 45. tit. 6. parit. 1.* Credo tamen non esse peccatum mortale vna, vel altera vice Pro Laico fideiubere,

iii. mulier professionem fecit ignorans maritum vivere, illo tamen mortuo non cogitur ad monasterium redire. Quia emilla fuit tempore inhabili, & non consuevit tempore habili, vt ex communi sententia docet Abbas ibi num. 4. Suarez d. lib. 2. cap. 19. num. 16. Sanch. lib. 11. de sponsalib. disp. 50. num. 6. Quamuis Nauaricus cap. 12. num. vic. & Couarr. 4. Decret. 1. cap. 4. §. 1. num. 10. contrarium videantur sentire, sed absque fundamento.

PUNCTVM VIII.

Qualiter Iuramentum de materia per legem prohibita obligatorium esse possit.

SVM MARI VM.

- 1 Proponitur dubitanti ratio.
- 2 Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam obligatorium non est.
- 3 Item nec Iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum.
- 4 Neque item obligat Iuramentum de materia lege ciuili prohibita bonum singulorum ciuium spectante si lex obliget ad culpam.
- 5 Vnde hoc cognoscendum sit? Proponitur sententia Bartoli, & examinatur.
- 6 Quid sentiat Sanchez.
- 7 Quid tenendum sit.
- 8 Iurans renuntiare beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, nisi habeat aliam unde viuat.
- 9 Quid dicendum de iuramento soluendi pecuniam in sponsalibus appositum.
- 10 Quibus sponsalibus prohibita est pars appositio.
- 11 Resoluitur questio.
- 12 Iuramentum, de non renouando testamento, obligatorium est.
- 13 Non obligat Iuramentum, soluendi ea, quae ludo ad creditum sunt lucrata.
- 14 Quid de iuramento factio à prodigo, cui interdicta est bonorum administratio.
- 15 Nullum est Iuramentum alienandi bona si alienatio nulla sit.

1. Videtur impossibile, iuramentum de materia per legem prohibita obligare posse. Quia obligare ad legis transgressionem, quod est turpe & inhonestum. In contrarium autem est Textus in cap. cum contingat, de iurando, & cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. 2. de pactis lib. 6. in quibus alienationes fundi dotalis alias prohibita valent iuramento appposito. Et in Authen. Sacramentum puerorum, Cod. si aduersus venditionem. Deditur seruanda esse iuramenta minorum super contractus suarum rerum, tamen si aliquin sint prohibiti contrahere.

2. In hac re certum est, iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, & canonicam obligatorium esse non posse. Quia esset de re mala, vel saltem impeditiua maioris boni; quod dixerim. Quia sunt aliquae leges canonicae, quae propriè vim legis non habent; sed cuiusdam directionis, & rectae gubernationis. Haec sunt plurimae religionum constitutiones, quae licet ad culpam non obligent, conducunt maximè perfectioni consequenda; & quae de causa qui illas transgredi iuraret, iuraret à recta perfectionis via abstinere. Non igitur tale iuramentum esse potest obligatorium. Et ita vt indubitanter supponit Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de iuram. cap. 20. num. 2.

3. Deinde certum est, Iuramentum contrarium legi ciuili disponenti de materia pertinente ad bonum publicum, nullo modo obligatorium esse posse. Quia harum legum transgressio est culpa mortalis. Sed iuramentum esse non potest iniquitas vinculum. Ergo non potest ad harum legum transgressionem obligare. Praeterea iuramentum non potest obligare in praedictum tertij. Capite cum contingat, in fine de iurando, capite quamuis pactum de pactis, in 6. At iuramentum, contrarium materiae in commune bonum ordinatae, vergit in praedictum tertij, scilicet communitatis; non igitur potest obligare. Haec enim ratione iuramentum, quo Clericus iuraret, se renunciatum privilegio fori vel contrauentum renuntiationi factae est illicitum; quia est contrarium materiae in commune bonum ordinatae; nempe privilegio statui clericali concessio non iudicandi à Layca potestare. Sic tanquam certum tradunt alijs relatis Rebellus de iusticia 2. part. lib. 5. quest. 7. sect. 3. num. 15. & num. vltim. Thulcius tom. 4. verbo iuramentum conclusio 500. num. 18. Suar. tom. 2. de

Relig. lib. 2. cap. 26. num. 4. & seqq. Sanch. lib. 3. sub cap. 9. num. 34.

Hinc fit si iuramentum praestes, de extrahendis è ciuitate mercibus, armis, alijsque rebus prohibitis, de excedendo taxam rerum venalium, & similia, nullam habere obligationem. Quia rem iniquam iurasti bono communi prauidicantem. Vnde tam in Iuramento, quam illius executione peccatum committeres. Sic relati Doctores.

4. Praeterea certum est, iuramentum contra legem ciuilem disponentem immediatè de bonis, & actionibus suorum ciuiliu obligatorium esse non posse, si illa lex ciuilis obliget ad culpam, vt verè obligare potest. Ratio est clara; quia tunc iuramentum obligaret ad peccatum, quod nullatenus fieri potest. Basilus Legionensis lib. 2. de sponsalib. cap. 8. num. 30. Suar. lib. 2. cap. 20. 21. per tot.

5. Solum est difficultas vnde cognoscitur legem ciuilem disponentem de bonis, & actionibus suorum ciuium obligare, vel non obligare ad culpam?

Plures Doctores secuti Bartolum in lege si quis pro eo 57. in princ. num. 9. ff. de fideiussoribus, & Authen. Sacramenta puerorum, Cod. si aduersus venditionem, num. 15. Consentunt legem respicientem bonum priuatum, si dirigatur in personas, obligare ad culpam; ac proinde iuramentum illi contrarium non valere, secus si dirigatur in actum, prohibendo, ne fiat actus, vel factum irritando. Sic Cardinalis Thulcius tom. 4. verbo iuramentum conclusio 500. num. 21. & 22. & conclusio 528. num. 16. & 36. Valquez 1. 2. disp. 171. cap. 2. num. 13. Basilus Legionensis lib. 2. de marrimon. cap. 8. num. 36. Sed hanc distinctionem communiter Doctores impugnant, vt videre est apud Gutier. in Authen. Sacramenta puerorum, num. 36. Eo quòd potius verbalis, quam realis esse videatur. Nam annullans contractum cum minore, sine debita solemnitate; tacitè prohibet minorem, ne absque illa solemnitate contrahat; prohibens enim effectum, prohibet & causam. Non igitur ex eo quod verba legis dirigantur in actum, vel in personam, sumi potest sufficiens signum obligationis. Basilus verò Legionensis lib. 12. de sponsalib. cap. 3. num. 36. Suar. lib. 2. de iuramento, cap. 20. num. 10. hanc impugnationem vt insufficientem rejiciunt. Iniquum enim, legem annullantem actum, non prohibere illum, sed ab illius prohibitionem abstinere, neque attendere, an fiat actus, vel non fiat, sed dato quod fiat, illum irritum, & nullum esse decernit, atque adeo fertur in actum non quoad obligationem; sed quoad valorem.

Ceterum ego non satis percipio, quomodo lex annullare actum possit; quin prohibeat efficiendum. Quae enim efficacior prohibitio, & interdictio actus esse potest? quam illius irritatio, & annullatio? Adde regulariter, leges annullantes actum ad personas diriguntur, vt patet in alienatione rerum immobilium facta à minore sine decreto iudicis, quae non solum irritatur, sed ipse minor sic alienatione prohibetur, lege siquidem, leg. non solum lege ad resoluendum, Cod. de praedijs minorum. Ergo illa distinctio Bartoli non est sufficiens.

6. Sanch. verò lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 35. Reprobata supra dicta Bartoli distinctione hanc regulam statuit, quod lex ciuilis ordinatur immediatè in bonum priuatorum, & ipsorum fauorem, non obligat ad culpam, ac proinde iuramentum de re illa prohibita homini factum & in eius cedens utilitatem, obligationem inducit. Probat: quia haec lex, cum fit in fauorem priuati, non cogit illum, ne possit fauori facti per legem renuntiare; ac proinde non tam est lex, quam per nullio & priuilegium.

Sed neque ex hac regula adhuc quiescit animus. Vnde enim constat, legem disponentem de bonis priuatorum in fauorem boni communis immediatè non esse? Nam esto Republicae parum interfit, quod bona sint apud vnum, vel alium ciuem; & quae de causa prohibendo mulieribus alienationes fundi dotalis, & minoribus contractus absque debitis solemnitatibus, y deantur bonum priuatorum respicere, & in fauorem ipsorum disponente. At negari non potest, Republicae maximè interesse, ne mulieres indotatae existant; & ne minores in contractibus defraudari depauperentur. Ergo lex de his disponente censenda est potius in fauorem Republicae, quam cuiuscumque particularis disponente. Et confirmari potest argumento desumpto ex renuntiatione patrimonij ad cuius titulum clericus sacris iniuriatus est, quod prohibetur renuntiare nisi habeat aliunde ex quo se sustentare possit. Quia licet haec lex disponat de bono particulari ipsius clerici, & in ipsius fauorem, quia tamen praecipue lata est in fauorem status Ecclesiastici, ne clerici depauperati emendicare cogantur, & viles fiant; ea de causa Iuramentum contrauentum tali legi nullam erit; & in legibus ciuilibus philosophari potest. Adde si leges disponentes de his bonis priuatorum vim legis non haberent; sed priuilegij in ipsorum fauorem concessi; quae causa est; quare secluso Iuramento non possint illis renuntiare? certe nulla allegari potest.

7. Quapropter existimo nullum iuramentum validum, & obligatorium esse cuiuslibet legi aduersum. Nam eo ipso quod aduersatur publico præcepto, vt saltem publicæ ordinationi, & superioris iuri. Sed ius publicum non potest priuatorum pactis derogare, *leg. ius publicum, ff. de pactis*. Ergo Iuramentum aduersum legi obligatorium esse non potest. Quocirca spectandum est, an materia Iuramenti quatenus talis est, sic prohibita per legem; vt inde colligatur obligatio, vel non obligatio Iuramenti. Ex defectu enim huius considerationis plures Doctores confunduntur. Exemplis rem manifesto: in lege prohibente mulieribus alienationem fundi dotalis, minoribus contractus sine auctoritate Prætoris; ludentibus pecunia credita qualibet de solutione promissiones, & obligationes facere; morientibus testamentum condere sine solemnitate; & similia. At enim leges non prohibent perseverantiam negatiam in actu semel facti; neque illius præcipiunt rescissionem, sed prohibent, ne fundum dotalium sine debita solemnitate alienent; neque minores contra dispositionem iuris contrahant; neque ludentes de soluenda pecunia promissiones, & obligationes faciant, neque testamentum in ratione testamenti, sine requisitis intendent, & hæc prohibent non sub graui culpa, sed sub quadam recta, & politica gubernatione; non autem præcipiunt mulieribus fundi dotalis alienari receptionem; nec minoribus contractibus rescissionem, nec ludentibus creditum, & pecuniam soluentibus, repetitionem, nec condentibus testamentum inualidum, aliud de nouo condere. Mulieres ergo iurant, quod alienabunt sine solemnitate fundum dotalium, & minores iurant celebraturi contractus contra iuris ordinem, & ludentes iurantes facturi promissionem de pecunia soluenda, & morientes conditur testamentum contra iuris dispositionem, nequaquam ex vi Iuramenti videntur obligari ob rationem dictam. Quia esset obligatio ad contradicendum legi, & in legis derogationem. Et saltem esset obligatio ad faciendum actum lege reprobatum, & nullum, & consequenter de re vana, & inutili. Quomodo ergo obligatio esse potest? Adde leges præscribentes formam & solemnitatem seruandam in contractibus minorum, in alienatione fundi dotalis, in condendis testamentis, in renunciatione nouitij bonum publicum spectare. Ergo Iuramentum non seruandi hanc formam, iuri publico derogat. Ergo est illicitum. Secus verò si mulieres iurarent stare alienationi factæ; & minores non reuocare contractus; & ludentes pecunia credita soluenda non repetere, condentes testamentum inualidum, non reuocare. Quia hæc à lege non videntur prohiberi, sed permitti: ac proinde iuramentum tenet. Sed qua ratione hoc possit contingere, cum videamus tali Iuramento, actum nullum, & à lege reprobatum approbare, sequenti puncto dicemus.

8. Ex hæc doctrina inferitur primò: Iuramentum renunciandi beneficium, vel patrimonium, ad cuius titulum fuisse ordinatus, vel non reuocandi procuratorem ad hanc resignationem designatum, obligare non posse, si sit Iuramentum de resignatione faciendâ sine licentia Episcopi, dum non habes aliud, ex quo te sustentare possis. Quia esset de re prohibita per Concilium *sessione 21. cap. 12. de reformatione*. Ac proinde de re illicita. Sic tenet & decisum referunt Flaminius de resignat. *lib. 2. quest. 6. num. 43.* Nicolaus Gotr. *2. p. de benef. cap. 5. num. 232.* Azor. *2. p. lib. 7. cap. 25. quest. 6.* Aloysius Riccius *præxi fori Ecclesiastici resolut. 272. num. 2.* Augustinus Barbola *allegat. 19. num. 16.* Neque obstat sacram Congregationem declarasse, sic iuramentum esse absoluendum. Quia intelligendum non est de propria absolutione, sed de absolutionis declaratione, vel de absolutione à peccato commisso in tali Iuramento præstando.

9. Secundo inferitur decisio illius grauissimæ quæstionis: an Iuramentum soluendi penam in sponsalibus appositam recedenti à contractu, sit obligatorium, & seruandum? Et rationem difficultatis fecit Textus in *cap. gemma de sponsalib.* Vbi puella nondum septenna contraxit sponsalia cum Petro, quorum parentes stipulati fuerant de pena soluenda ab eo, qui recessisset; recessit puella contrahens cum alio matrimonio. Parentes Petri nitentur à Gemma matre puellæ penam extorquere, ipsa verò conquesta est Domino Papæ, qui in hæc verba respondit. Cum itaque matrimonia libera esse debeant, & ideo talis stipulatio propter penæ interpositionem sit merito improbanda; mandamus quatenus si est ita, eundem B. vt ab extorsione prædictæ penæ desistat Ecclesiastica censura compellas. Posito autem stipulationem penæ prohibitam esse adici sponsalibus ob matrimonij libertatem, videtur inferri, Iuramentum de soluenda tali pena irritum esse. Quia est Iuramentum de re iniqua libertati matrimonij contraria. Et ita tenet pluribus relatis Thomas Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 32. num. 21.* Ioan. Gutier. *de matrim. c. 17. n. 19.* Scraph. *de priuilegijs iuramenti priuileg. 61. n. 13.*

10. Pro decisione supponendum est; quibus sponsalibus prohibita est penæ appositio, & pro quorum recessu. Nam aliqui dicunt quibus absentire videtur Suar. *tom. 2. de Relig.*

lib. 2. de iuram. cap. 23. num. 5. Hoc esse intelligendum de pena appositâ sponsalibus inualidis, qualia erant illa quorum mentio fit in *2. cap. gemma*. Sed non placet, quia ratio decidendi, quæ est libertas matrimonij omnibus sponsalibus communis est. Aliàs Pontifex non ob libertatem matrimonij, sed ob nullitatem sponsalium improbaret penam appositam. Nam vt bene dicit Gloss. ibi, sponsalibus non subsistentibus nec pena illis accessoria subsistere poterat. Non ergo de appositione penæ sponsalibus tantum inualidis prohibitio intelligitur. Sed de quo recessu pena improbanda intelligenda est? Credo probabilis de solo recessu iusto. Nam iuste à fide data recedens non debebat cogi neque villa pena, neque villa censura; cum matrimonia libera esse debeant. At iniuste recedens merito cogi potest appositione penæ ad contractus executionem. Neque in hac coactione vlla ei introgatur iniuria; neque libertas matrimonij læditur, sicut non læditur ex amissione artharum in duplici, vel quadruplici quantitate, quando ita conuenit est. Et ita tenet Suar. *loco allegato. c. 2. de matrim. disp. 22. dub. 5. conclusio 2.* Basilius Legionensis *lib. 12. de sponsal. cap. 19. num. 7. & 8.*

11. Posito autem adiectionem penæ solum improbiti pro recessu iusto; admitti, seu permitti apponi iniuste resiliendi, dicendum est, Iuramentum de soluenda pena, obligatorium esse iniuste resiliendi, quia non est de materia prohibita. Sic Suar. & Basilius *suprà*. At iuste resiliendi obligatorium non esse. Quia est de re, ob bonum publicum, nempe libertatem matrimonij conseruandam prohibita. Dices stipulationem penæ prohiberi; sed non prohiberi solutionem penæ stipulatam. Respondeo à fortiori prohiberi solutionem, quia ratione illius stipulatio irrita est. Sic Sanchez, Gutier. Seraphin. Basilius & alij plures apud ipsos.

12. Tertio infero qualiter Iuramentum, de non renouando testamento obligatorium esse possit? Et idem est de Iuramento instituenti hunc hæredem.

Aliquis placet, nullius obligationis esse. Quia impedit libertatem testandi, quam iura concedunt. Sic Anton. Gomez *lib. 3. Tauri num. 75.* secutus Barolum in *leg. si quis, in princip. testamenti, ff. de legatis 3.* & alij plures relati à Couar. *de testamentis 2. p. num. 15.* Probabilis tamen est tale Iuramentum obligare. Quia aduersus nullam legem procedit. Leges enim reuocationem testamenti permittunt, non præcipiunt. Ergo iurans non reuocare, legibus non contradicit. Neque obstat impediendi libertatem testandi, quia hæc impeditur ex proprio consensu, & ob reuerentiam diuini nominis, Et ita tenet plures referens Couar. *loco allegato.* Valquez *de testamentis, cap. 2. dub. 3. n. 15. & 16.* Basilius Legionensis *lib. 12. de matrim. cap. 8. num. 42.* Ioan. Gutier. *2. part. de iuram. cap. 1. num. 5.*

13. Quarto infero quid sit dicendum de Iuramento solennitatis, quæ iudo pecuniæ credita fuerint. lucrata? Videtur obligatum esse, quia solutio pecuniæ fieri potest absque dispendio salutis æternæ. Ergo Iuramentum de illa faciendâ est obligatorium. Sic tanquam certum tradit Sanchez *lib. 1. de sponsalib. disp. 32. num. 23.* Gutierrez *de iuramento cap. 53. num. 6.* At verus existimo tale Iuramentum per se inualidum esse. Sic docet Valq. *opusc. de testam. cap. 3. dub. 2. num. 4.* Ratio est, quia cadit supra materiam inutilem, & vanam & à lege reprobata. Ponimus namque promissionem, soluendi lucratam pecuniam credita, nullam esse, & à lege reprobata. Vt constat ex *leg. 8. tit. 7. lib. 8. noua recopilationibus*, & consequenter solutionem pecuniæ virtute illius nullam esse, nullumque ius transire in recipientem. Sed hoc posito Iuramentum de solutione faciendâ non est de re honesta, sed de re vana, & inutili. Quia talis solutio non est actus iustitiæ; cum non sit debita, eo quod contractus fuerit nullus; neque est fidelitatis ob eandem rationem: quia non debetur, neque charitatis propriæ; cum non redimat vexationem, neque religionis, cum non pertinet ad specialem cultum Dei seculo Iuramento, quod necessarium erat, vt Iuramentum obligaret, quia Iuramentum non honestat materiam, sed illam honestat præsupponit. Et hinc est maxima differentia inter hoc Iuramentum, & Iuramentum soluendi vitas: Quia Iuramentum soluendi vitas, per se fertur supra materiam honestam, nempe charitatis propriæ, cum promittatur in redemptionem vexationis propriæ. Secus est in promissione lucratæ pecuniæ credita. Vbi nulla redemptio vexationis interuenit. Ad rationem contrarium nego, solutionem pecuniæ fieri posse absque dispendio salutis æternæ, si fiat virtute promissionis factæ. Secus verò si fiat ob alium honestum finem nempe tuendi proprium honorem. Quia nisi soluat, infamatur. Tunc enim Iuramentum, de solutione faciendâ ob illum finem, est Iuramentum de re licita, & honesta ad charitatem pertinentem; ac proinde seruandum, esto contractus nullus sit. Sic docuit Valq. *sup. n. 44.*

14. Quinto infero, quid sit dicendum de Iuramento factò à prodigo, cui interdicitur est bonorum administratio? Ex omnibus varijs sententijs, quas expendit Couar. in *cap. quamvis*

quamvis pactum de pactis, 2. p. §. 3. num. ultimo. Dicendum est, si Iuramentum fiat, de alienatione facienda, nullum est, vtpote de materia per legem prohibita. Si vero Iuramentum fiat, de non contraveniendo tali alienationi facta distinguendi est. Si ita prohibeatur alienatio, vt simul annulletur, credo probabilis; Iuramentum non contraveniendi tali alienationi, nullius obligationis esse. Quia est Iuramentum de re à lege prohibita, & illicita, nempe de perseverantia in prodigalitate facta. Item quia lex irritans & annullans actum, tacite annullat illius reuocationem, & consequenter pactum de non reuocando. Argumento legis 28. de pactis. Alias frustranea esset lex quæ prohiberet, & annullaret actum nisi simul prohiberet, & annullaret illius reuocationem. Ergo Iuramentum de non contraveniendo tali alienationi est Iuramentum de re à lege reprobata. Non enim separari potest huius Iuramenti obligatio ab obligatione contractus, quæ nulla est. Ergo est nullum tale Iuramentum. At si alienatio fieri prohibeatur, facta tamen non annullatur, validum erit Iuramentum, de illa non reuocando. Quia cedit in bonum, & charitatem proximi, cui iam acquiescit, & sic possessa relinquunt.

15. Sexto infero; quid sit dicendum, de Iuramento alienandi bona omnia eo casu, quo hæc alienatio nulla sit? Et respondeo esse nullum Iuramentum tum si fiat in confirmatorio promissionis alienandi. Quia esset de re vana, & inutili. Tam si fiat in confirmationem alienationis factæ. Quia confirmat rem inutilem, sic plures relatis Gutierrez de Iuramento confirmatorio, cap. 11. à n. 11.

PUNCTVM IX.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin inualidos?

VT plenius materia Iuramenti & illius obligatio intelligatur, examinandum est, qualiter Iuramentum appositum contractibus alioquin inualidis, illos firmare possit?

§. I.

Quid sit Iuramentum firmare contractus.

SUMMARIUM.

- 1 Duplex obligatio in Iuramento promissorio homini facto reperitur.
- 2 Qualiter Iuramentum vim habeat firmandi promissionem aliàs inualidam?
- 3 Multis interest, an ex Iuramento firmetur contractus, vel non?
- 4 Obligatio Iuramenti confirmatorij non potest regulariter relaxari, secus Iuramenti non confirmatorij.
- 5 Si Iurans non petit relaxationem in Iuramento non confirmatorio, satisfacti momentanea solutione.
- 6 Obligatio Iuramenti confirmatorij transit ad hæredes; secus non confirmatorij.

1. Duplex in Iuramento promissorio in fauorem hominis factæ obligatio reperiri potest; alia respectu Dei ex ratione Iuramenti, alia hominis ex virtute promissionis. Quando ergo ex promissione iurata nulla contrahitur obligatio respectu hominis, cui fit promissio, sed solum respectu Dei, tunc Iuramentum non firmat contractum, sed vocatur per se stans, seu independentium obligationis. Quia solum eam obligationem inducit, quam secum trahit, neque vterius progreditur ad firmandum promissionem, sed ita inualidam finit, ac si non esset appositum Iuramentum, vt in promittente sub Iuramento Iurans est manifestum. Non enim vsurarius ex tali promissione iurata ius acquirit vt sibi vsuræ soluantur, neque promittens tenetur vsurario, sed domino reddere Iuramenta. Quia domino tantum est ius acquisitum. Vt habetur cap. Debitores, de iur. iurando. Quod si ex promissione alioquin infirma, eo quod Iuramento confirmetur, ius acquirit promissarius aduersus promittentem taliter, quod ipse promittens non solum ratione religionis, sed etiam iustitiæ aut fidelitatis tenetur stare contractui, tunc Iuramentum dicitur esse confirmatorium. Quia promissionem alioquin infirmam firmat, & roborat. Ita expli- cant omnes Doctores cum Abbate in cap. 1. c. cum contin- gat, de iur. iurando, & videre est apud Couarr. de pact. 2. p. §. 1. per tot. Antonius Gomez, 2. tom. varior. cap. 14. num. 21. Gutier. in Authent. Sacramenta puerum, à num. 14. Suarez de iuram. cap. 25. num. 2. Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 32. à num. 1.

2. Quod si petas, qualiter Iuramentum hanc vim habere possit, firmandi promissionem aliàs inualidam Respondeo, ex

sua natura non habere, quia ex sua natura solum habet obligare iuramentum Deo, cuius nomen ad roborandum promissionem assumptum est alia autem obligatio parti, quæ ex promissione roborata nascitur, iure positio & nono introducta est. Quia ius ipsum in honorem Iuramenti roborat promissionem, quæ alioquin nullum robur habebat. Vt tradunt Bald. Auth. Sacramenta puerum, num. 4. Cod. si aduersus venditionem, & ibi Paul. in repetitio. num. 17. c. leg. si quis pro eo, in princ. n. 4. ff. de fideiusoribus. Sanch. lib. 3. summe cap. 12. num. 3. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuram. c. 28. num. 3. Gutier. in Authent. Sacramenta puerum, num. 14. Dicitur autem ex Iuramento hanc confirmationem & robur provenire. Quia positio Iuramento ius ipsum in illius reuerentiam hanc promissioni firmitatem concedit.

3. Hinc fit, multum interesse, an ex Iuramento confirmetur contractus vel non. Vt bene multis relatis tradiderunt Couarr. de pact. 2. p. §. 1. num. 7. Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 32. num. 3. Valq. de testamentis, cap. 3. dub. 2. in princ. Nam ex Iuramento confirmatorio contractus nascitur in promissario actio aduersus promittentem; vt cum possit in iudicio compellere, seruare promissum; eo quod si ei ius per talem promissionem acquisitum. Secus vero ex Iuramento non confirmatorio, cum enim ex illo nullum ius, creditor fuerit acquisitum, nullam actionem ex illo habere potest. Actio quippe in iure fundatur. Vt constat §. 1. institut. de actionibus. Sic Couar. de pactis, 2. part. §. 3. num. 2. vers. Primum ex hoc. Less. lib. 2. de iustitia, cap. 17. dub. 6. num. 51. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuram. c. 25. n. 7. Sanch. lib. 3. c. 11. n. 8. c. 12. n. 66. & alij apud ipsos.

4. Deinde obligatio Iuramenti confirmatorij non potest regulariter ab alio, quam à creditore relaxari; eo quod talis relaxatio cederet in damnum creditoris, cui est ius, ex tali contractu iurato acquisitum. Quapropter deciditur in Authent. Sacramenta puerum, Cod. si aduersus venditionem, vt hæc Iuramenta inuolubiler custodiantur. Et in cap. 2. de iur. iurando, in 6. c. cap. quamvis pactum, de pactis, in 6. c. omnino seruentur. Quod verbum omnino denotat, sine vilo remedio dispensationis, aut relaxationis. Vt multis relatis docet Tiracuellus in si unquam Cod. de reuocandis donat. verbo Reuertatur, num. 78. c. 79. c. num. 81. Matienzo lib. 5. recopil. in Rubrica Gloss. 1. num. 39. Couar. de pactis, 2. p. §. 3. n. 2. vers. Secundo inferitur. Sanch. lib. 1. de sponsalibus, disp. 32. num. 6. c. lib. 3. in Decalog. cap. 12. num. 63. Quod si aliquando in iis contractibus Iuramento confirmatis datur Iuramenti relaxatio, ad effectum agendi, hoc est, vt Iurans possit agere in iudicio ad contractus rescissionem, non obstante Iuramento; id provenit; quia dubium est, an obliget contractus, & firmitatem obtinuerit ob enormem læsionem. At ex hac relaxatione contractus non rescinditur, quia non est Iuramenti absoluta relaxatio; sed solum ad illum effectum. Et præterea, quia confirmatio contractus originem habuit ex Iuramento. Sed non ex illo pender in consequari regulam, factum legitime de Regul. iuris in 6. Factum legitime retractari non debet etiam postea veniat casus, à quo non possit inchoari, sic Sanchez alis relatis dicto cap. 12. num. 59. Gutierrez in Authent. Sacramenta puerum, num. 20. Gregorius Lopez leg. 6. tit. 19. par. 6. verbo Debe ser guardada la Iura. Vnde si allegata falso causa impetret relaxationem Iuramenti, vel absolute, vel solum ad effectum agendi; relaxatio nulla est; reueritque omne damnum, & expensas litis creditor restituere. Vt docet optime Molina, tom. 1. de iustitia, disp. 150. num. ult. & Sanch. lib. 3. sum. cap. 12. num. 60.

Contra vero quando Iuramentum non firmat contractum, licitum est, petere relaxationem Iuramenti, & facillimo negotio debet à Prælato concedi. Cum enim nullum ius sit ex tali Iuramento parti acquisitum, sed solum Deo. Prælati que vices illius gerat, potest Iuramentum illud relaxare, vtpote quod non in honorem Dei, sed in promissarii utilitatem, cui nullum ius acquisitum fuit, præstitum fuerit. Quæ ratio mihi videtur sufficiens, vt prælati hanc relaxationem concedat, non solum in Iuramentis, in quibus turpido reperitur ex parte recipientis, quale est Iuramentum de vsuris solvendis; sed etiam in illis in quibus nulla est turpido in recipiente; vt in promissione iurata soluendi amissa ludo pecunia credita, defendit multorum sententia, nullam in recipiente esse turpitudinem; sed posse licite pecuniam accipere, & retinere, quousque per sententiam ad reddendam condemnatur. Nam cum ex tali Iuramento (vt modo supponimus) nullum ius creditori sit acquisitum, sed solum sit obligatio respectu Dei; potest Prælati, qui vices illius gerit, hanc obligationem remittere; ne homines de bonis suis prodige, & vltra vsus necessarios, & conuenientes disponant. Quæ enim fuit causa, irritandi, & annullandi talem contractum, & concedendi repetitionem; eadem esse potest sufficiens ad iustificandam relaxationem; vt multis allegatis tradit Gutier. de Iuram. 1. p. cap. 53. num. 8. Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 31. num. 2. c. lib. 3. sum. c. 12. num. 17. post med. c. num. 65.

5. Yetum

5. Verum si iurans relaxationem petere noluerit, facilius momentanea solutio; poteritque statim repetere; cum ius tertio non fuerit acquisitum; & solum fuerit solutio facta ob honorem Iuramenti. Juxta *cap. ad audientiam de iis qui vi. Et tradit ibi Abbas in princip. num. 1. Gloss. Antonius Ioannes Andreas & Ancharanus. Gutierr. de Iurament. 1. p. cap. 53. num. 8. Couat. de pact. 2. part. §. 3. num. 2.* Si vero fuerit etiam Iuramentum factum, de non repetendo vii debet remedio relaxationis, vt repetere possit. Ita Couat. & Gutierr. *supra*, & Saach. *lib. 3. de sponsalium, disput. 32. num. 7.*

6. Præterea Iuramenti confirmatorij obligatio transit ad hæredes iurantis non in vi Iuramenti, sed in vi contractus; & obligationis iustitiae. Secus est de obligatione Iuramenti non confirmatorij. Huius enim obligatio cum iurante exinguitur ac proinde ad hæredes non transit. Sic Gab. Vasquez *opuscul. de testamentis, cap. 3. dub. 2. num. 17. Basilus Legionensis lib. 12. de sponsalibus, cap. 8. num. 3.* Et constabit ex iis, quæ infra dicemus; obligationem nempe Iuramenti personalem esse, non realem.

§. II.

Quare debeat esse Iuramentum confirmatorium contractus.

S V M M A R I V M.

1. Necessario debet esse Iuramentum de opere futuro faciendo, vel omittendo.
2. Excipiunt aliqui Iuramentum minoris, quo se maiorem esse testetur.
3. Iuramentum de futuro confirmans contractum, debet esse de non contrahendo contractui.

1. Iuramentum confirmans contractum, necessario esse debet de aliquo opere futuro faciendo, vel omittendo; neque sufficit assertorium de præsentis, quod solum celebrationem contractus testatur. Colligitur ex Authent. *Sacramenta puerum, Cod. si adversus venditionem*, ibi super contractibus non contractandis. Ex *cap. cum contingat, de iurando*. Ibi; ne ulterius contrahantur. Ac non retractare contractum vel illi non contrahentis, opus est futurum. Ergo Iuramentum confirmatorium contractus, semper est de opere futuro. Sic omnes Doctores. Vide Gutierr. in Authent. *Sacramenta puerum, num. 133.*

2. Ab hac regula excipiunt aliqui Doctores, quos refert Riminaldus *instituit. Quibus alienare licet, §. 2. num. 28. & Seraphin. de privilegiis Iuramenti, privilegio 83. num. 4.* Iuramentum, quo minor, qui in aspectu maior apparet, iurasset se maiorem esse, cum non sit. Nam ratione huius dolosi Iuramenti dicitur, contractum esse firmatum, quando solum deficit contractus ratione minoris ætatis. Quia ius in penam doli commissi supplet ætatem. *Textus est in lege 2. §. 3. Cod. si minor, se maiorem dixerit, & habetur leg. 6. in princ. titul. final. partita 6.* Et subditur ibi ratio, quia iura deceptis; & non deceptoribus subvenire debent.

Inter hæc decisiõ non tam est contractus confirmatio; quam denegatio beneficii restitutionis, quo minor gaudere potest. Adde hanc contractus firmitatem non ex Iuramento, quod dolosum fuit; sed potius in penam illius à iure ipso concedi. Sic ergo certum Iuramentum confirmans contractum, esse de re futura.

3. Sed quale debeat esse hoc Iuramentum de futuro? Non est constans apud omnes. Eorum placitis omittis; respondeo, debere esse Iuramentum non contrahendi contractui, non retractandi illum. Colligitur ex *supradictis decretis* in quibus apponitur hæc forma pro contractibus confirmandis. Sic Bartol. Authent. *Sacramenta puerum, num. 24. & ibi Iason, num. 28. Suarez tom. 2. de Religione, lib. 2. de Iuramento, cap. 29. num. 3. & 4. Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 17. dub. 7. num. 56. Saach. lib. 3. summ. cap. 12. num. 20.* An vero *supradictum* Iuramentum sufficiat, difficultate non caret. Nam si iores vsuras soluturum; easque solutas non repetere; contractum non firmas, sed potes obtenta Iuramenti relaxatione repetere, è contra si promittas sub iuramento, aliquem in hæredem institueret, esto non promittas non contrahentis, tenet Iuramentum, & contractum firmas eo modo, quo confirmaretur, si eo hæredem instituto iudicasset, non reuocare. Ergo Iuramentum, non reuocandi contractum, nec sufficit ad illius firmitatem, nec necessarium est.

Facilius est huius difficultatis solutio. Dicendum ergo est, Iuramentum non reuocandi contractum, & necessarium esse, & sufficere, quoties ex parte creditoris non datur turpitudò, vt datur in contractu vsuario. Quatenus enim solvens vsu-

ras, iuror non repetere, recipiens eas retinere non potest; ac proinde Iuramento non repetendi, talis solutio non confirmatur. Neque obstat Iuramentum instituendi hæc hæredem, (casu, quo obligatorum sit) firmare contractum. Quia illud Iuramentum virtualiter & implicite est Iuramentum non reuocandi institutionem. Quia fieri non potest hæredis institutio, & illius reuocatio, institutio namque hæredis non fortitur effectum, quousque testator moriatur, & consequenter quousque testator non est potestas reuocandi. Ergo iurans institueret aliquem in hæredem tacite, & in virtute iuræ, institutum non reuocare. Ergo Iuramentum firmans contractum est Iuramentum non contrahendi illi.

§. III.

Quos contractus irritos confirmare Iuramentum possit.

S V M M A R I V M.

1. Prima sententia negat, contractum iure inualidum Iuramento firmari.
2. Secunda affirmat, quomolibet contractum inualidum ob vitiatam utilitatem, Iuramento firmari, nisi incedere ad sit turpitudò.
3. Tertia sententia distinguit de contractibus inualidis naturaliter, vel ciuilitèr.
4. Quid inueniendum sit?
5. Quid ex *supradicta doctrina* inferatur.

IN varias sententias Doctores diuisi sunt, vt videre est apud Sanchez *lib. 3. sum. cap. 12. à num. 8.* tres sunt præcipue duæ extremae, & vna media.

1. Prima extrema sententia est, nullum contractum iure inualidum confirmari Iuramento. Sic plures quos refert Saach. *num. 8. & sequitur Basilus Legionensis lib. 12. de sponsalibus, cap. 8. num. 43.* Ratio est, quia neque eam vim habet Iuramentum ex iure naturali, nec ex ciuili, regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum iure inualidum non potest. Antecedens probò, & quidem ex iure naturali hæc vim non habere Iuramentum, manifestum est, vt iam diximus, quia Iuramentum solum petit, vt iurans verum efficiat, quod iurat, quod præstare optime potest tamen contractus inualidus perficitur. Aliàs si ex sua natura haberet, firmiter est contractibus tribuere; eam concederet contractibus per iniuriam extortis. Ex iure item ciuili nullibi inuenitur, Iuramentum hæc vim habere, imò contrarium non leuiter colligitur ex *lege non dubium, Cod. de legibus*. Vbi Imperator non solum prohibet apponere Iuramentum contractibus lege probatis, sed illud irritat, & annullat. Inquit enim Imperator nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videti volumus subsecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam nouellas trahi generaliter imperamus, vt legitur quod fieri non vult, tantum prohibuit sufficit, cetera quasi expressa ex legis licet voluntate colligere, hoc est, vt ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta non solum inualidis, sed pro inualidis etiam habeantur, licet legislator fieri prohibuit tantum; neque specialiter dixerit, inuale esse debere, quod factum est, sed est quod fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod, interdiente lege factum est, illud quoque casum atque inutile esse præcipimus. Secundum itaque prædictam regulam, qua vbicumque non feruari factum lege prohibente censuimus, certum est, neque stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatam vltius esse momenti, neque Sacramentum admitti. Quid clarius dici potuit, ad probandum Sacramentum non admitti ad contractus reprobatos firmandos? Ad idem *Textus in lege iuris gentium, ff. de pactis iuxta scditionem Gothofredi, & Duareni*, quoties pactum à communi remouit est (hoc est reprobatum) feruari hoc non oportet nec ligare, nec iurandum de hoc adiectum, ne quis agat, iurandum. Et in *lege si quis inquilinus, §. fin. ff. de pactis*, ibi. Dicit Severus & Antoninus præcipuerunt, iurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in testamento scriptum nullius esse momenti. Neque aduersus hæc leges obstat *Textus in Authent. Sacramenta puerum, Cod. si adversus venditionem*. Vbi inquit textus Sacramenta puerum sponte facta, super contractibus rerum non retractandis, iniolabiliter custodiantur. Quia hæc lex non loquitur de contractibus minorum nullis, sed de validis, & qui ratione minoris ætatis retractari poterant: his inquam contractibus ac eodente Iuramento negatur retractatio. Et quod *supradicta lex* tantum loquitur de his contractibus validis, colligitur, tum ex illis verbis, non retractandis. Nam quod nullum est retractari non potest. Non enim indiget retractatione, sed nil italis declaratione.

leg. nam est sub conditione ff. de iniust. rupt. Tum quia hac via non contradicit hæc lex legibus supradictis. Et ita tenet Donellus lib. 2. cap. 13. Basilus Legion. lib. 12. de sponsalibus cap. 8. num. 55. Burgos Depaz lege 1. Tauri num. 288. Martien. 3. lib. 5. compilar. tit. 4. lege 2. Gloss. 9. num. 10. & alij plures apud ipsos. Ex iure autem nostri Regni non colligitur, Iuramentum contractus alioquin inualidis firmitatem tribuere; solum enim dicitur in leg. 6. tit. 19. part. 6. *Et alius legibus. Que debet serguarda la jura.* Quod absque firmitate contractus fieri potest. Deinde ex iure Pontificio non satis hæc firmitas colligitur. Nam esto ius Pontificium duertimode loquatur de Iuramento per iniuriam extorto, ac de Iuramento absque vi, & fraude prælitio. Ut Iuramentum per vim dicat esse obseruandum, & iuramento sine vi, & dolo addat particulam omnino, & inuolabiliter. Inde non constat Pontificem firmasse contractus alioquin inualidos, sed uoluisse his Iuramentis negare relaxationem, quam aliis Iuramentis ob iniuriam & iniustitiam concedebat. Adde Pontificem non posse contractus inualidos validos reddere ob Iuramentum appositum. Quia materia illorum contractuum Pontifici non subditur, ut Iuramentum præcedit. At hoc necessarium erat, ut post Iuramentum haberent contractus firmitatem. Alias Iuramentum caderet super contractum nullum, & reprobatur, & consequenter non esset Iuramentum honestum, ac proinde neque obligatorium, neque confirmatorium.

2. Secunda sententia extrema sed communis affirmat Iuramentum firmare contractus iure inualidos ob uilitatem priuam, dummodo non sit in credito raptatum. Sic Sanchi lib. 3. in Decal. cap. 12. num. 1. Fachinus in suis controuerf. lib. 3. cap. 11. Curtius de Iuramento 1. p. cap. 40. num. 3. & Authenr. *Sacramenta puerum, a num. 10. & sequentibus, & innumeri apud ipsos.* Ratio ea est; quia si contractus alioquin inualidus Iuramento non firmatur, & relaxari Iuramentum poterit; & casu, quo non relaxetur, non transibit obligatio contractus ad hæredes iurantis. At contrarium colligitur ex Authenr. *Sacramenta puerum, & ex cap. 2. de iur. iurando in 6. & ex c. quamuis pactum de pactis in 6. & cap. cum coniurat. de iurando.* In quibus casibus respectissima Doctorum sententia est, relaxari Iuramentum non posse, & obligationem contractus ad hæredes iurantis transire. Ergo Iuramentum hanc vim confirmandi contractus alias inualidos habet. Item si Iuramento contractus alioquin inualidus non confirmatur; cogendus necessarii debet is, cui Iuramentum præstitit ut remittat. Quia est prælitio in contractu nullo, & inualido; & consequenter ex quo nullum ius requiritur. At nec leges, nec canones talem insinuant remissionis obligationem. Ergo dicendum est contractum confirmari. Deinde specialiter probatur ex cap. *quamuis pactum de pactis in 6. Vbi de pacto facto à filia renunciant hereditatem patris legibus adfecto dicitur.* Si tamen Iuramento firmatum fuerit omnino seruari debet. Ergo non solum Iuramentum, sed ipsum pactum est omnino, & inuolabiliter seruandum.

Dixi confirmare contractus iure inualidos ob uilitatem priuam. Quia contractus inualidi ob uilitatem publicam confirmari Iuramento non possunt; eo quod sint de materia illicita, & bono communi aduerfa.

3. Tertia sententia media distinguit inter contractus inualidos naturaliter, vel ciuilitur. Et contractus inualidos naturaliter, vel ciuilitur. Et contractus inualidos naturaliter, hoc est, quia iure positio impediunt naturalis obligationem non producant, censet Iuramento confirmari non posse; bene tamen illos, quibus sola obligatio ciuilitis defuit. Sic tenent Lessius lib. 2. de iustitia cap. 17. dub. 5. numer. 56. Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 29. à numero 3. Rebellus 2. p. de obligat. iust. lib. 1. quæst. 9. num. 2. sine, *et alij relati à Sanchi lib. 3. cap. 12. numero 9. sine.* Mouentur; quia quod nullam vim habet, confirmari nullatenus potest; ideo enim promissio uirarum confirmari Iuramento non potest; quia nulla est, nec naturalis obligationem gignit, deinde ius partis non prouenit ex Iuramento, sed ex promissione. Alias Iuramento soluendi uirtus ius parti esset acquisitum & in promissione valida iurata duplex obligatio iustitiz respectu hominis esset. Alia, quæ nasceretur ex ipsa, ut Iuramento affecta uita obligationem religionis in ordine ad Deum, quod est contra Omnes Doctores supponentes ut certum, in Iuramento promissorio duplicem tantum esse obligationem, unam respectu hominis; aliam respectu Dei. Ergo Iuramentum cadens super promissionem irritam, & nullam, qualis est promissio instituendi hunc hæredem aut soluendi pecuniam ludo prohibito acquisitam; nequaquam ualebit firmitatem tribuere. Quod si his Doctoribus obicias Textus in Auth. *Sacramenta puerum & cap. cum coniurat. de iurando cap. 2. eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ex quibus colligitur contractus alioquin inualidos Iuramento firmari. Respondetur, non firmari dicere, sed indirectè; quatenus firmatur Iuramento promissio non retractandi illos contractus; quæ promissio

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars. II.

naturalem obligationem patit cum non sit à legibus reprobata; esto non sit ita firma quin iudicis officio mutari possit. Iuramentum ergo non afficit illos contractus alienationis fundi dotalis, renunciationis legitime in se; quia sunt omnino inualidi; sed afficit promissionem non contraueniendi illis. Quæ promissio res distincta est ab ipso contractu; atque adeo reddens Iuramentum illam promissionem firmam, & immutabilem, ex consequenti redit contractum omnino firmum. Secus uero esse dicant, quando promissio non contraueniendi, non distinguitur ab ipso contractu. Ut est promissio non reuocandi testamentum, instituendi aliquem hæredem. Nam tunc cum Iuramentum non cadat super promissionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum.

4. Verum si licet dicere, quod sentio, propendebam maxime in primam sententiam, quam ualde probabilem reputat Suar. tom. 3. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 29. num. 1. Sed quia aduersus illam grauiter uigent Textus in c. *contingat. de iurando c. licet mulieres eodem tit. in 6. & 6. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ea de causa existimo contractus hos alioquin nullos Iuramento firmari secundum ius Pontificium reliquis inualidis manentibus. Sic docuit acutissimus Antonius Faber. *errore 41 pragmat. c. 5.*

Nostri sententia duplicem habet partem. Prima alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitime Iuramento firmari secundum ius Pontificium. Secunda nullum contractum iure ciuili nullum Iuramento firmari. Priorem partem proba: Quia Pontifex potest de materia sibi non subiecta disponere; quando animarum saluti, & bono communi Ecclesie expedit. At ne via periculis aperitur iudicauit animarum saluti expedire, alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitime si Iuramento afficiatur firmam esse. Ergo erendum est ita factum esse. Præterea si Pontifex antecederet ad ipsum Iuramentum sed sub illius conditione, & per respectum ad illud supradictos duos contractus validos, & firmos non efficeret; Iuramentum illis appositum nullius obligationis esset, vt potest de actibus uanis, nullis; & à lege reprobatis. Iuramentum namque ut obligationem inducat, debet esse de materia alicuius uirtutis, quæ cessat omnino si antecederet ad ipsum Iuramentum, & per respectum ad illud contractus non validantur. Nam contractus illi si in se nulli sunt, cum eos Iuramentum afficit, ad uilitatem non pertinent. Quia nullum est ius quod per illos obseruetur; neque pertinent ad fidelitatem; quæ pars est potestaria iustitiz, obligans uerum facere, quod promittit. At quando promissio nulla est cessat hæc obligatio. Neque item pertinent ad religionem; quia Iuramentum non constituit materiam suam materiam religionis sed illam intactam relinquit. Neque denique pertinent ad charitatem propriam sicut soluere latroni, vel usurario promissum ob redimendam vexationem. Ad nullam ergo uirtutem pertinent, ergo Iuramentum illis adhaerens obligatorium esse non potest, nec confirmatorium. At Pontifex statuit, illa Iuramenta omnino & inuolabiliter esse seruanda. Ergo necessario asserendum est antecederet ad ipsa & sub illorum respectu materiam illorum honestate. Quod alia uia fieri non poterat nisi purgando uirtum nullitatis contractuum et eos validos efficiendo.

Neque modus dicendi Suar. Lessi & Rebellij probandus illo modo est. Nam si contractus à iure annullatur, consequenter annullatur promissio non contraueniendi illis. Ut manifestè probat textus in leg. *non dubium. Cod. de legib. vbi annullato pacto (inquit lex) sed est quid fuerit subsecutum ex eo uel ob id, quod interdente lege factum est, illud quoque casum atque inutile esse præcipimus, id ipsum constat ex lege 28. Cod. de pactis.* Alias si leges annullantes contractus non extendentur consequenter ad annullandas promissiones, non contraueniendi illis, frustraneæ essent, & inefficaces; cum facillimo negotio hæc uia defraudari contractuum nullitas possit. Et præterea eadem ratio uigens in contractibus nullis ne ualeat Iuramentum, procedit in promissione non contraueniendi his contractibus; ideo namque dicimus Iuramentum efficiens contractibus nullis, nec confirmatorium; neque obligatorium esse posse; quia cadit supra materiam nullius uirtutis. Sed Iuramentum cadens super promissionem non contraueniendi contractibus nullis, cadit supra materiam nullius uirtutis. Ad quam enim uirtutem pertinere potest promissio non contraueniendi contractui nullo? Certè non ad iustitiam neque fidelitatem. Hæ enim uirtutes obligant seruare promissum in rebus honestis & uilibus. Sed non in uanis, & infructuosis. At non contrauenire contractui nullo, est quid uanum, inutile, & infructuosum. Quia est quadam illius contractus approbatio, & confirmatio. Ergo sicut promissio efficiendi contractum nullum, nulla est, quia est promissio ciuilitatis rei uanæ; ita promissio, perseverandi in illo, nulla esse debet; ac proinde Iuramento confirmari nullatenus poterit. Præ-

D tere

terea si verus esset hic modus dicendi Suarez Lessij & Rebelli, ex illo sequitur manifestè, minorem contrahentem sine auctoritate tutoris, & promittentem stare contractui, manere obligatum in conscientia, ac si iurasset, quod certè in iudicio non admittitur, vitio derogans efficaciam legum, hos contractus annullantium, & necessitatem Iuramenti ad illorum firmitatem. Maneat ergo certum ut Iuramentum possit contractus nullos firmare, debere prius contractuum vitium purgare. Quod Pontifex facit in illis duobus generibus contractuum, quia frequentiora sunt.

Secundam partem nostræ sententiæ nempe nullum alium contractum ipso iure nullum præter alienationem dotis & renunciationem legitimæ firmari Iuramento. Sic probo: Quia de nullo alio habemus in iure Pontificio fundamentum ad affectandum voluisse Pontificem illius vitium purgare. Sed discurremus per alios contractus, ut clarè veritas doctrinæ constet. In primis omnes Doctores admittunt contractus irritos ob bonum commune Iuramento non confirmari. Quia est Iuramentum de materia iniqua contra commune bonum, & recto Republicæ regimini. Confunduntur tamen maximè in explicando qui sunt isti contractus, qui ob bonum commune annullantur: Nam quod dixit Sanchez lib. 3. in Decal. c. 9. de n. 3. 1. & sequentibus & lib. 1. de sponsalibus disp. 32. num. 8. Quem Doctores communiter sequuntur, contractum ob bonum commune principaliter prohiberi, & annullari: quod disponit de materia ad bonum commune principaliter pertinente; annullari tamen ob bonum priuatum; quando disponit de materia priuatum; probare non possum. Nam lex disponens, ne nouitius ante duos menses proximo professioni renunciationem faciat, alioquin irrita sit, & ne clericus ad titulum beneficii sacris initiatus illud renunciet, quin mentionem faciat, se ad illius titulum fuisse ordinatum, disponit de materia priuatum, quæ per se spectata parum intererat Republicæ in vno vel altero eius esse. At quia religioni maxime interest liber nouitij ingressus, & statui Ecclesiastico ne clerici mendicare cogantur; ea de causa lex disponens de supradictis renunciationibus etiam disponat de materia priuatum, commune bonum respicit, & Iuramento confirmari non potest. Præterea in testamento quo instituit hæredem, & bona sua relinquit, disponit de rebus non communibus, sed specialibus. Et tamen si illud testamentum nullum sit ob defectum testium, alteriusve solemnitatis à iure requisitæ; nequaquam firmare Iuramento poteris. Ergo signum est, leges annullantes hos contractus priuatum materiam respicientes, bonum commune respicere. Illi ergo contractus ob commune bonum annullantur, qui annullantur ex defectu formæ, & solemnitatis à iure requisitæ, ut tradit Gabriel Valquez de testamentis cap. 3. dub. 2. num. 30. quem sequitur Balthus Legion. lib. 12. de sponsalibus cap. 8. num. 54. Nam cum illa solemnitas non præscribitur ob hunc, vel illum contractum in particulari, sed omnibus communis sit, & Reipublicæ conueniat modum in contractibus præscribere; ea de causa defectus in solemnitate bono communi præiudicat. Ergo nullitas ex illa proueniens auctoritate priuata tolli nullatenus potest; ac proinde neque talis contractus Iuramento firmari. Si verò contractus nulli sint ob priuatum bonum ipsorum contrahentium, maior est difficultas, quomodo non possit Iuramentum purgari eorum nullitas? Sed adhuc dicendum est, id fieri non posse. Nam cum Iuramentum ex se, & natura sua hanc vim non habeat, sed ex iuris dispositione, & ex dispositione iuris civilis non admittatur Iuramentum, ad firmandos nullos contractus, lege non dubium Cod. de legibus, ex dispositione autem Iuris Pontificij solum pro alienatione rerum dotalium, & renunciatione hæreditatis paternæ inueniatur admissum, efficitur sane, reliquos alios contractus nullos persistere, & iuramentum illos efficiens, nullam per se obligationem habere.

5. Ex his infertur, minoris alienationem rei immobilis absque iudicis decreto, & mobilis absque auctoritate tutoris Iuramento non firmari; neque testamentum; neque institutionem hæredis; neque donationem inter virum & uxorem, neque donationem ultra quingentos solidos, sine insinuatione; neque donationem omnium bonorum etiam presentium; neque renunciationem sub Iuramento de alimentis debitis, & alia huiusmodi. Quia omnium horum contractuum obligationes sunt Iure Civili nullæ, neque inueniuntur Iure Canonico reuocantur, ut capaces sint firmitatis à Iuramento prouenientis.

Verum, quia communis sententia Iuramento concedit vim confirmandi contractus; placet ea communi sententia supposita aliquos casus examinare, in quibus dubium est inter Doctores an Iuramento confirmentur.

§. IV.

Expenditur casus relatus in Authentica, Sacramenta puberum, Cod. si aduersus venditionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuitur littera textus.
- 2 Loquitur textus de contractu minoris super res, quarum dominum & fructum habes.
- 3 An loquatur de contractu valido, an etiam de invalido, et firmant plures de viroque.
- 4 Probabilis est de solo valido, sed rescindibili.
- 5 Extendatur ne Authent. ad donationem aliosque contractus gratiosos; vixius est extremi.
- 6 Non excluditur minor iurans contractum absolute à beneficio restitutionis concessio in leg. 2. Codice si aduersus venditionem.
- 7 Non est necesse minor certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio restitutionis, tamen si alij contraeant.
- 8 Necessaria est pubertas in minore, ut contractum firmet, nec sufficit esse proximum pubertati.
- 9 An Iuramentum minoris proximi pubertatis obligationem inducat.

1. Littera huius Authenticæ breuiter & dilucidè casum præscribit. Inquit enim textus, Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inuoluntariè custodiantur. Puberes vocat textus minores viginti quinque annis, sed maiores quatuordecim, si masculi sint; si femine maiores duodecim, hi enim si iurent contractum rerum suarum non retractare inuoluntariè obsequate debeat.

2. Primum ergo est dubium de quo contractu textus loquitur? Clarum est loqui de contractu rerum suarum, id est illarum rerum quarum dominum, & fructum, & administrationem habent minores; non verò illarum rerum, quarum fructus est apud Patrem, vel alium tertium, ut bene notauit alius relatus Gutier. Authent. Sacramenta puberum n. 33.

3. Sed an constitutio loquitur tantum de contractu valido, & rescindibili ob defectum minoris ætatis, non est leuis controversia. Communis sententia negat de solo illo contractu loqui, sed affirmat decisionem extendi ad contractus nullos; eo quod sint celebrati absque auctoritate tutoris, vel iudicis. Sic Gregorius Lopez leg. 6. verbo maior tit. 19. parit. 6. Gutierrez Authent. Sacramenta puberum à num. 8. vsque ad 14. & à numer. 13. vsque ad 31. & numer. 103. vsque 106. Antohius Gomez tom. 2. variarum cap. 14. num. 18. Molina lib. 2. de primogenitis cap. 2. num. 28. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 12. num. 12. in medio & alij plures apud ipsos. Mouentur primo: quia dicta Authentica loquitur generaliter & distinctè de contractibus minorum. Secundo, quia debet addere aliquid nouum legi primæ Cod. si aduersus venditionem. Cum leges non multiplicentur nisi in præiudicium dubiarum declarationum, vel in noui iuris constitutionem, leg. quod habeo, ff. de Carboniano exilto. At si dicta Authent. non extenditur ad contractus factos sine iudicis vel curatoris auctoritate, nihil superaddit legi primæ Cod. eodem tit. cum ibi clarè & manifestè decessum sit, minorum alienationem facturam cum decreto Prætoris, & iuramentum de cetero nullam fiduciam controuersiam, non posse aduersus suum Iuramentum venire.

4. Nihilominus credo probabilis virtute supradictæ constitutionis solum firmari contractum minoris validum, nempe celebratum auctoritate prætoris si fuerit de rebus immobilibus; & auctoritate curatoris, si de mobilibus. Sic tenent Dornellus lib. 2. c. 13. Burgos Depaz leg. 1. Tauri num. 288. Balthus Legionensis lib. 11. de sponsalibus cap. 8. num. 55. & alij plures relati à Sanchez lib. 3. sum. cap. 12. num. 8. fuit. Mouet tamen non correctionem legum sine viginti fundamentum admittam; quæ certe admittenda erant, si Iuramentum firmaret contractus alioquin nullos ipso iure. Tum quia ipsa constitutio clarè denotat, loqui de contractibus validis, Nam verbum non retractandis, & non tantum nullitatis declaratione. Neque obstant in contractum adducta. Ad primum negamus, non ita generaliter loqui, quin ex ipsis verbis constet loqui de contractibus validis. Ad secundum fatemur, hanc constitutionem aliquid noui addere legi primæ Cod. si aduersus venditionem. Nam lex prima antiqui Codicis solum loquebatur de alienatione rerum immobilium. At hæc constitutio loquitur de quacunque alienatione minoris siue immobilium, siue mobilium.

§. Secundò

Secundo dubitatur: an extendatur vis Iuramenti concessa in supradicta Authentica ad contractum donationis. Et videatur extendi non posse: quia minores prohibiti sunt donare, eorumque donationes ipsalida sunt. *Textus in leg. fin. verbi cum autem Cod. si maior factus alienationem factam sine decreto ratam habuerit.* Sed Iuramentum illius Authentice non firmat contractum nullum, sed validum, ut nuper diximus. Ergo confirmat donationem. Ceterum verius censo, hunc contractum donationis iuramento firmari. Tum quia hic contractus donationis non est absolute inualidus, sed validus; esto possit beneficio restitutionis rescindi, si absque legitima causa inueniatur factus. Ut docuit Lessius lib. 2. c. 18. dub. 1. num. 81. Tum quia donatio est tacita bonorum renunciatio, quæ in cap. *quamvis pactum de pactis in 6.* Iuramento firmatur. Sic tenet plures referens Gutier. in Authentica *Sacramenta puberum n. 118 & seqq.* Sanchez lib. 6. de matrimonio *disp. 38. num. 13.* Molina Iesuita *disp. 579. num. 32.*

6. Tertio dubitatur an excludatur minor iurans contractum à beneficio restitutionis concessio in lege 2. *Cod. si aduersus venditionem?* Breuiter respondeo, si simpliciter iurauit contractum, nequaquam excludi. Nam ob Iuramentum simpliciter factum vitium minoris tantum suppletur. Quocirca ut minor excludi possit à rescissione contractus ob lesionem ultra dimidium; hanc etiam rescissionem expresse excipere debet. Sic aliis relatis Gutier. Authent. *Sacramenta puberum numero 86. & sequentibus.* Antonius Gomez tom. 2. *variatarum cap. 14. numero 20.* Gregorius Lopez *leg. 6. tit. 19. partica 6. Gloss. per rason de menor edad.* Couarr. de pactis 3. p. 5. 4. numero 6. Molina *tract. 2. de iustitia disp. 579. num. 26.* Infrascripta autem læsa ratio vel nunquam censetur excepta, nisi per Iuramentum excipiatur: quia subintelligitur dolo facta. Sic Couarr. Anton. Gomez Gregor. Lopez *suprà.* & Gutier. *num. 92.*

7. Quarto dubitatur: an debeat minor certiorari de nullitate contractus, quem firmat, & de beneficio restitutionis; quod Iuramento renunciat?

Aliqui non contemnendi Doctores quos refert & sequitur Matienço *lege 1. tit. 11. Gloss. 8. numero 52. & leg. 9. tit. 3. Gloss. 1. num. 5.* Censent necessarium esse. Mouentur: quia nemo censetur remittere ius, quod ignorat; & quia iuramentum non extenditur ad incognita. Sed oppositum verius existimo cum Couarr. 2. p. 5. 1. num. 4. Anton. Gomez tom. 2. *cap. 14. num. 18. vers. 5. extendit Gregor. Lopez leg. 6. tit. 19. partica 6. in Gloss. curasse Gutier. Authent. Sacramenta puberum num. 114. & seqq.* Molina Iesuita *tract. 2. de iustitia disp. 579. num. 25.* Sanch. lib. 3. *summ. cap. 12. num. 29. fine.* Moueor ea consideratione; quia firmitas huius contractus, & denegatio restitutionis non tam oritur ex voluntate iurantis; quam ex dispositione iuris ob iuramentum præstitum. Sed ut ius hanc firmitatem contractibus concedat, solum petit, quod minor iuret, contractum non contrauenire. Eo namque ipso decernit inuolubiliter contractum esse obseruandum. Ergo nulla specialis notitia nullitatis contractus, & beneficii restitutionis necessaria erat. Et confirmo ex *leg. si duo patroni §. idem Iulian. & in §. si quis iurauerit ff. de iurando* ubi iuramentum alienius facti extenditur ad omne ius resiliens ex facto. Sed ex contractu iurato resiliat, (iure sic disponente) quod iurans gaudere non possit beneficio restitutionis. Ergo quamuis illius beneficii notitia non habeat, attendendum est priusquam esse. Adde; eo ipso quo minor iurat contractum, cognoscit ob minorem ætatem contractum illum infirmum esse. Alias inutiliter, & frustra nec iuraret, si secluso Iuramento haberet contractus firmitatem. Et per hæc fit responso ad contrarium fundamentum.

8. Quinto dubitatur: an necessaria sit pubertas in minore ut contractum firmet? Negant plures grauesque Doctores censentes sufficere quod sit pubertati proximus. Sic Gregorius Lopez *leg. 6. tit. 19. partica 6. verbo maior.* Gutierrez Authent. *Sacramenta puberum numero 117.* Antonius Gabriel tom. 2. *communium opinionum lib. 19. quæst. 34.* Molina Iesuita tom. 3. *de iustitia tract. 2. disp. 579. num. 26.* & alij relati à Sanchez lib. 6. de matrimonio *disp. 38. numero 15. & lib. 3. in Decalogum. cap. 12. num. 27.* Ducuntur argumento ducto ab sponsalibus, quibus non accedit Iuramentum firma sunt, & in quibus malitia supplet ætatem. Ceterum verius est, desiderari pubertatem, ut contractus firmetur. Sic docent Fachineus lib. 3. *controuersarum cap. 10.* Sanchez *loci allegatus.* Et inueniri apud ipsos. Ratio ea est præcipua: quia denegare in contractibus beneficium restitutionis minoris, & Iuramenti relaxationem, est rigor maximus, qui non debet admitti absque manifesto textu, & ratione. At nullus est textus qui talem rigorem contractibus impuberum imponat; imò expresse omnes textus tam ex iure ciuili, quam ex nostro regno puberum irrationem faciunt. Ergo contractibus impuberum hoc beneficium restitutionis denegandum non est. Quod adeo verum est, ut etiam impubes iuret non reuocaturum

Ferd. à Castro Sum. Mor. Pars 111.

contractum, quem pubes factus iniecit, non censetur obinde hoc beneficium restitutionis sibi denegari, quia absolute non iurat post pubertatem, & ita tenet Gregorius Lopez *suprà.* & Sanchez illo *cap. 12. num. 28.* Secus verò dicunt, & bene, si pubes factus iuraret contractum ante pubertatem irritum. Quia iam post pubertatem apponit Iuramentum, ratione cuius infirmitatem contractibus concedit. Neque aduersus hanc doctrinam procedit *Textus in cap. ex litteris, et leg. de sponsalibus.* Nam in sponsalibus non tam ætas quam intellectus spectatur; iusque ipsum disponit, malitia ætatem suppleri. Quod in minorum contractibus dispositum non inuenitur.

9. An verò hoc Iuramentum licet non confirmet contractum, obligationem in conscientia inducit? Pendet ex illa questione; an contractus impuberis obligationem naturalem pariat? Nam si vera est illa sententia, quæ affirmat (iure sic disponente) hos contractus omni obligatione carere; esseque omnino nullos; probabilius censo, Iuramentum non obligare. Quia nullus est textus, ex quo colligatur horum contractuum vitium nullitatis purgari. Quod est necessarium, ut Iuramentum illis appositum validum sit, & obligatorum. At si huiusmodi contractus validi sint in fauorem impuberis, Iuramentum illos firmans obligationem pariet; indigebitque relaxatione; quæ omnino concedenda est; eo solum quo ab impubere sit præstitum. Impubertas enim æquam relaxationis causam præbet, ac metus, ut bene aliis relatis docuit Sanchez lib. 6. de matrimonio *disp. 38. num. 17.*

§. V.

Expenditur easus relatus in capite cum contingat, de Iuramento, & cap. licet mulieres eodem tit. in 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuitur littera textus.
- 2 Præmittitur, quid de alienatione fundi dotalis iure ciuili, vel canonico statutum sit.
- 3 Examinatur an decisio huius textus extendatur ad fideiussionem? Proponitur communis sententia.
- 4 Quid sententiam sit.

1. Innocentius tertius videns aliquas mulieres constante matrimonio alienationi rerum dotalium consentire Iuramento præstito de non contraueniendo; postea verò successu temporis soluto matrimonio alienationem velle rescindere, vitio contra leges factam, decreuit; ne via periculis aperiretur, tale Iuramentum sine vi & dolo præstitum seruari debere, quam decisionem Bonifacius VIII. in *cap. licet mulieres, de iurando in 6.* confirmauit, mandans Episcopis aliisque Ecclesiasticis iudicibus, ut censuris Ecclesiasticis compellant iudices seculares ad obseruanciam huiusmodi Iuramenti.

2. Pro cuius casus explicatione supponendum est iure ciuili omnem consensum à muliere constante matrimonio præstitum de alienatione rerum dotalium siue mobilium, siue immobilium, quæ æstimatæ non sunt æstimatione, quæ faciat emptionem, nullam esse, *lego Iulia ff. de fundo dotali. & lege unica §. cum lex, C. de rerum uxor. actione.* At Ius Canonicum in reuerentiam Iuramenti hanc nullitatem purgauit, & contractus validos reddidit; ut merito Iuramento firmari possint.

Consensus ergo mulieris in alienatione dotis facta à marito, vel à se facta ex consensu mariti, reuocari nullatenus potest Iuramento firmata; quin Iuramentum (iure sic disponente) excludit. Sic ex supradictis capitibus, *cum contingat & cap. licet mulieres.* Tradit pleribusque exornat Gutierrez *de Iuramento confirmatorio coto cap. 1.*

3. Sed est dubium; an decisio huius textus extendatur ad fideiussionem; ita ut mulier pro alio intercedens, & Iuramento intercessionem confirmans maneat obligata sitae fideiussioni?

Pro cuius decisione suppono: Mulieribus interdicitam esse fideiussionem, siue susceptionem in se alieni debiti & nullam redditam, nisi fiat in instrumento publico, & coram tribus testibus. Habetur expresse, *leg. antiqua, §. ultimo, Cod. ad Velleianum.* At si facta sit fideiussio, seu alieni debiti susceptio ea solemnitate, valida est, & mulier obligata manet naturaliter, & ciuilitur; elidere tamen potest obligationem ope exceptionis Senatus Consulti Velleiani; nisi conscientia huius beneficii illud renouasset expresse. Sic ex communi sententia tradunt Antonius Gomez tom. 2. *variatarum cap. 13. à num. 15.* Gutierrez 1. parte de Iuramento *confirmat. coto c. 2.* Greg. Lopez *lege 2. & 3. titulo 12. partica 5.* Molin. Theologus *tract. 2. de iustitia disp. 540. per totam.* Matienço *lege 9. titulo 3. de iustitia disp. 540. per totam.*

lib. 5. noua collectionis. In fauorem mariti nunquam mulier fi-
deuere potest ipeato iure regio Castellæ lege 61. Tauri, qua
est 9. tit. 3. lib. 3. noua compilationis. Hoc supposito.

Communis sententia respondet, mulierem firmam Iura-
mento fideiussorem, ita manere obligatam, vt nullatenus vt
posset beneficio Senatus Velleiani. Quia illud Iuramentum
purgat omne vitium, & imbecillitatem fideiussionis. Sicut in
contractu minoris, & alienatione fundi dotalis alienatio alio-
quin irrita Iuramento firmata manet ex dict. capite cum con-
tingat, à fortiori fideiussio, quæ alienationi occasionem præ-
bet. Et præterea hoc videtur decisum in cap. ex rescripto de
iureiurando, vbi mulier iurans fideiussorem compellitur
adimplere. Et ita tenet Couarruias cap. quæmuis pactum de
pactis 2. p. §. 3. num. 5. Antonius Gomez dicto cap. 1. §. num. 17.
Gregorius Lopez leg. 3. tit. 12. parte 5. verbo Sabida. Gutier-
rez 1. parte cap. 20. n. 2. & seqq. Molina Theologus disp. 540.
circa medium vers. illud est obseruandum. Fachineus lib. 2. con-
trouersiarum cap. 61.

Aliqui verò ex Doctoribus his censent, hoc intelligendum
esse, dummodo mulier conscia fuerit beneficij Velleiani, se-
cus si ignorans tale beneficium fideiussorem iurauerit, quia
iuramentum extendi non potest ad incognita, cap. veniens, cap.
quiritauallis de iureiurando, ac proinde neque ad renuncia-
tionem Velleiani ignorati. Sic Couarruias num. 5. Matienço
pluribus relatis lege 9. tit. 3. lib. 5. compilationis Gloss. 1. Aliis
verò Doctoribus nempe Gregorio Lopez Iachinco Gutierrez,
Molina & aliis apud ipsos hæc limitatio non probatur; eo
quod Iuramentum vim certiorationis videatur habere; præci-
pe cum sensus mulieris iurantis sit, se obligare ex parte sua
quantum possit.

4. Ego verò distinguendum existimo, de Iuramento ca-
dente super fideiussorem nullam ex defectu formæ & solemn-
nitatis requisitæ, & de iuramento cadente super fideiussorem
validam. De Iuramento inquam cadente super fideiussorem
nullam, dicendum existimo; non solum non firmare contra-
ctum, sed neque obligatorium esse. Quia est de re vana & inu-
tili; & nullibi inuenitur fructuosa & vitilis facta adueniente iu-
ramento. Iuramentum enim non purgat vitium formæ & so-
lemnitatis requisitæ in contractibus. At si Iuramentum cadat
super fideiussorem validam, validum erit Iuramentum, &
obseruandum; firmabitque contractum; dummodo in eo con-
tractu certiorata fuerit mulier Velleiani. Hanc enim notiam
tum iure communi, tum Regio Castellæ, lege 3. titulo 12.
partita 5. existimo requiri, vt Iuramento censetur firmatus
contractus, & beneficium Velleiani exceptum. Moueor: Quia
certioratio expostulatur pro forma. At Iuramentum non sup-
plet formam, vt multis allegatis docet Matienço lege 9. titu-
lo 3. libro 5. compilationis. Gloss. 1. num. 6. Deinde Iuramentum
sequitur naturam actus, cui adhaeret vt sunt iura vulgaria;
sed fideiussio; in qua expressè est mulier non est certiorata benefi-
cij Velleiani, neque expressè est renunciatum, est infirma, &
venit rescindenda ope exceptionis. Ergo iuramentum illi acci-
dens secundum fortitorem conditionem. Neque obstat alienationem
fundis dotalis firmari Iuramento; quia mulier certiorata
fuerit de nullitatis alienatione, cap. cum contingat de iureiur-
ando, quia nullibi hæc certioratio expressèque renunciatio
contractu. Neque item obstat Textus in capite ex rescripto.
In quo manifestam vim facit Gutierrez & Fachineus. Quia vt
constat ex Glossa eo capite verbo. Mulierem ea de causa cogebatur
implere fideiussorem. Quia non opponebat exceptio-
nem Velleiani. Adde forè fuisse certioratam de tali beneficio,
& renunciasse; tamen ex supradicto textu hoc non colligatur,
sicut nec contrarium.

§. VI.

Expenditur casus relatus in capite, quamuis
pactum de pactis in 6.

SUMMARIUM.

- 1 Statuitur littera textus,
- 2 Quid colligatur ex supradicto textu.
- 3 Aliqua vt certa supponuntur.
- 4 Iuramentum quo filij renunciare hereditatem non patri,
sed fratribus non teneret si esset factum absque patris
consensu, secus si ex illius consensu.
- 5 Debet Pater in tali consensu vsque ad mortem persoue-
rare.
- 6 Si Iuramentum præstes Patri de renunciatone facienda, an
debeas præstare illam? Affirmant aliqui & qualiter sit
intelligendum.
- 7 An hæc renunciatio iurata ita firma maneat, vt non
possit rescindi beneficio legis 2. Cod. de rescindenda venia-

tionem. Affirmant plures si maior sit viginti quinque annis.

- 8 Veritas est oppositum, & sit satis quibusdam casibus.
- 9 Quid si expressè Iuramento renunciasse beneficii legis secundæ.
- 10 Qualiter supradicta intelligenda sint.
- 11 Renunciatio opulentissimæ hereditatis religionem ingrediens
non potest allegare enormem lesionem, si dos competens
Religioni concedatur.
- 12 Contractus ut dolo præstiti Iuramento non firmantur.
- 13 An hoc procedat in contractibus metu leui celebratis veritas
est procedere.

1. **V**T Iuramenti vis, & efficacia omnibus innoscet, in-
quit Pontifex quamuis pactum patri factum à filia, dum
nuptui tradebatur, vt dote contenta, nullum ad bona paterna
regulam habebat, improprie dicitur; si tamen Iuramen-
to non vi, nec dolo præstito firmatum fuerit, ab eadem om-
nino seruari debet, cum non vergat in alterius salutis dispen-
dium, nec redundet in alterius detrimetum.

2. Ex huiusmodi textu satis colligitur, leges civiles im-
probare huiusmodi pacta. Vt constat ex leg. pactum dotali,
Cod. de collationibus & leg. pactum quod dotali Cod. de pactis
leg. qui superstitus ff. de acquirenda hereditate, lege vitima
ff. de ius & legitimis hereditibus, lege, si quando §. illud Cod.
de inefficacia testamenti. Ea præcipue ratione improbantur
hæc pacta; quia censentur exhortationibus parentum, potius
quam voluntate filiorum fieri. Verum si Iuramento firmatum
presumptio inuoluntaria cessat; & vitium, quod alias habe-
bant illa pacta, purgatur.

3. Hæc igitur filiorum renunciatio de legitima sibi compe-
tente fieri potest patri à filia vel aliis fratribus. Item fieri po-
test gratis, vel pretio accepto.

Cum textus loquitur de filia non debes intelligere ad solam
filiam dispositionem limitari; cum etiam in filio causa honesta
huius renunciationis intercedere possit, vt bene notauit ex
communis sententia Couarruias de pactis 3. p. §. 1. num. 1. Gutier-
rez ibi verbo de filia, v. 4. Item procedit decisio etiam in filia
minori viginti quinque annis, & viginti duodecim; & edo sub
patria potestate sit. Quia textus generaliter loquitur, & Iura-
mentum hanc vim habet confirmandi minorum contractus ex
Text. in Authentica Sacramenta puerum. Sic Couarruias
dicto §. 1. n. 2. & 5. & Gutierrez n. 3. Deinde non requiritur ne-
cessario hoc pactum fieri dum nuptui filia traditur, nam etiam
fieri poterit ante vel post nuptias, dum religionem intrare vo-
luerit & ob alias causas sibi vitiles. Couarr. §. 2. n. 2. Gutierrez
ibi num. 1.

4. Circa huiusmodi textum, ea præcipua est dubitatio; an
locum habeat in filia vel filio renunciatone hereditatis non
patri, sed fratribus; eamque renunciatonem Iuramento confir-
mante? Respondeo negatiue. Si consensus patris abijt. Quia
pactum de hereditate viuentis est omnino reprobatum, vt po-
te occasio captandi mortem, lege vitima Cod. de pactis, neque
vllibi inuenitur honestatum; ac proinde Iuramento confirma-
ri non potest. Sic Couarr. de pactis 3. p. initio n. 5. Fachineus lib.
8. Controuersiarum cap. 70. Gutierrez in cap. quamuis pactum
num. 2. Dices legem vitimam improbare pactum succedendi in
hereditate. Ergo non pactum renunciansi successorem? Res-
pondeo negando consequentiam. Nam renunciatio successio-
nis in fratrum fauorem, est fratribus successorem concedere
ac proinde est pactum de hereditate viuentis. Quod absque il-
lius consensu est omnino reprobatum.

Verum si ex consensu parentis hæc renunciatio fiat iam cel-
lat ratio, ob quam lego vitima Cod. de pactis. Hæc pacta prohi-
bentur; ac proinde confirmari Iuramento possunt. Sic Couarr.
& Gutierrez locis allegatis.

5. Solum est dubium; an in huiusmodi consensu debeat pa-
ter persouere, & renunciatio filij facta fratribus effectum ha-
beat? Couarruias de pactis 3. p. initio n. 8. in 4. & 5. casu. Du-
bium est, eo quod Iuramentum aliquam posse firmitatem con-
cedere pacto inito & valido. Sed contraria sententia proculde-
bio tenenda est; nempe sublatio consensu patris perire renuncia-
tionem, & Iuramenti obligacionem. Nam illa renunciatio non
solum in fieri sed in conuetsari pendet ex consensu patris; eo
quod durante vita patris semper est in fieri; neque foritur effe-
ctum, quo vsque ipse pater est vita discedat. Subiatio ergo consen-
sus patris perire renunciatonem, & obligatio Iuramenti, quæ illi erat
accessoria. Sic aliis relatis docuerunt Antonius Gomez lege 22.
Tauri num. 31. Menchaca lib. 3. controuersiarum vltis sequenti.
c. 44. n. 23. Molina de Hispanorum primogenitis, lib. 2. c. 3. n. 4.
Gutierrez cap. quamuis de pactis num. 3. & 5.

6. Deinde dubitare potes; si Iuramentum præstes patri de
renunciatone facienda, obligaris eam præstare; ita vt Iura-
mentum relaxari non possit?

Affirmat Couarruias de pactis 3. parte. initio num. 3. quem
sequitur Molina Iesuita tract. de iustitia disp. 579. num. 17.
Moueor quia tale Iuramentum æquius legit renunciatonem
factæ argumento legis si intra. ff. de pactis. Vbi ex promissione
liberationis

DE
CAST
PALA
TON
II

liberationis oritur actio, ac si liberatio facta fuisset; ac proinde ex hac promissione Iuramento firmata; expelli potest à petitione hereditatis & à dicendo nullo testamento in quo præteritus fueris virtute talis promissionis.

Sed hæc censetur intelligenda casu, quo iuratus renunciationem facere non simplicem, sed Iuramento firmatam; Nam simplex renunciatio est legibus improbatæ, & forte ipso iure nulla. Ergo iuramentum de illa præstanda, obligatorium esse non poterat, vt pote de materia vana & inutili. Debet ergo iuramentum fieri de renunciatione valida & à legibus approbatæ, quæ nulla alia est, nisi quæ Iuramento firmatur.

7. Præterea dubitare; an hæc renunciatio iurata ita maneat iuramento firma vt eam rescindere non possit beneficio legis 2. Cod. de rescindenda venditione, Communis sententia censet manere omnino firmam, nec rescindi posse, nisi ob enormissimam læsionem si à maiore viginti quinque annis fiat. Sic docet Couar. cap. quatuor pactum. 3. p. 5. 4. num. 4. & 5. lib. 2. variarum cap. 4. num. 5. Molina de Hispanorum primogeniis lib. 2. cap. 3. num. 18. Mouenit. Quia Iuramentum habere potest vim confirmandi contractum, alioquin inualidum & excludendi remedium dictæ legis secunde. Ergo dicendum est, eam de facto habere, cum hoc religioni Iuramenti conuenientius sit. Excludunt dicti Doctores læsionem enormissimam. Quia hac intercedente censetur dolosa renunciatio. Vt multis relatis tradit Menochius libro 1. de arbitrariis iudic. quest. 71. num. 18. Ac proinde nec confirmanda Iuramento ob defectum consensus. Quæ autem sit læsio enormissima? arbitrio prudentis Molina relinquit. Aliis placet, quæ in duplo vel quadruplo excedit. Notante dixi, Iuramentum debere esse factum à filio maiore viginti quinque annis. Nam si à minore fiat, censet & bene non excludi remedium dictæ legis secunde nisi expressum fuerit, vt loquendo de minore diximus.

8. Ceterum dicendum existimo, ob Iuramentum absolute præterit à maiore viginti quinque annis in hac renunciatio hereditatis paternæ, non excludi beneficium legis secunde Codicis de rescindenda venditione. Sic. expressè Antonius Gomez tomo 2. variarum capite 14. numero 20. vers. ex quibus notabiliter Gaietum. Authent. Sacramenta puerum, num. 87. Fachineus lib. 8. controuersiarum cap. 69. Moueor quia receptissima Doctorem sententia est, quam tradit Seraphinus de priuilegiis Iuramentorum priuilegio 83. num. 44. & Menoch. conf. 29. num. 40. volum. 1. Iuramentum simpliciter appositum non pugnare duo vitia, sed vnum tantum. Sed Iuramentum in præterit purgat vitium nullitatis renunciationsis inducæ legibus civilibus. Ergo non purgat vitium deceptionis, ob quod conceditur remedium dictæ legis secunde. Contrarium dixerim si maior viginti quinque annis iurat contractum validum. Nam tum Iuramentum non videtur adduci nisi ad renunciationem concessam in lege secunda cum ad nihil aliud necessarium fueris; & in hac parte est verissima sententia Couarruiæ & Molina supra.

Sed obicit Fachineus supra, renunciatio hereditatis futuræ ob certam dotem, est quedam transactionis species; arguendo legem de transactionibus. Sed transactio non rescinditur ob læsionem quamcumque lege Lucius §. ultimo ff. ad Trebellianum. Ergo nec renunciatio. Secundo, renunciatio est donatio argumento legis 1. ff. de transactionibus, lege. Modestinus ff. de donationibus. Donatio autem, quia ex libertate nascitur ob læsionem. Tertio quia hæc renunciatio non est iuris quæriti, sed quærendi, cuius nulla ratio habenda est, quia est incertum. Quarto ad idem: hæc renunciatio non est iuris, quod de præteriti sit in bonis patris, sed quod mortuo illo obendum est. At hoc est incertum; cum sit renunciatio. Ergo læsio allegari non potest. Quinto, parens concedens filie dotem præsumendus est bono illius consulere magis quam alius quilibet. Ergo allegari non potest læsio.

His argumentis à Fachineo adductis optimè ipse satisfacit. Ad primum negat, esse transactionem; quia nulla est lis, nec timor litis, sed esse conventionem quæ si iniusta sit, & grauem læsionem contineat? merito rescinditur. Ad secundum nego, esse donationem; quia est renunciatio ob dotem acceptam. Ad tertium concedo esse renunciationem iuris quærendi; & licet incertum sit; at sub ea incertitudine æstimatur de præteriti, in qua æstimatione si læsio contingat, reparanda est. Ad quartum eodem modo responderetur. Ad quintum præsumendum est patrem melius, quam alius prouisorum filiis; at si contrarium coultet, præsumptio cessat. Maneat ergo firmum ob renunciationem simpliciter iuratum non impediri rescissionem concessam in dicta lege secunda.

9. Maiorem mihi difficultatem ingerit; an si expressè beneficium legis secunde renunciaueris, censetur exclusus à contractibus rescissione? Et difficultas in eo consistit; quia deceptor obligationem habet in conscientia foro, reparandi læsionem. Ergo non est Iuramentum iustum, quo hæc reparationem excludit. Idem si ob enormissimam læsionem non censetur voluntati consentire contractui, quantumvis Iuramento firmes; Ferd. à Castro Sum. Mor. Pars. 111.

eaque de causa agere potes non obstante Iuramento ad contractus rescissionem; similiter ob enormem læsionem censendus es, contractui non consentire, & agere posse ad rescissionem contractus.

Dicendum ergo est, facta renunciatio expressa beneficii legis secunde te non posse illo vti. Quia est renunciatio cedens in utilitatem creditoris Iuramento firmata. Creditor namque obligationem non habet rescindendi contractum; sed reparandi inæqualitatem, & deceptionem factam, quam reparare potest; tamen iudicis auxilio non cogatur ad contractus rescissionem. Ergo cessio illius actionis honesta est, & Iuramento confirmari potest. Quæ ratione persuadeor; neque ob enormitatem læsionis te agere posse, si expressè renunciaueris actioni ob enormissimam læsionem promouenti. Sic Antonius Gomez tom. 2. variarum cap. 14. num. 20. Quia hæc actio renunciabilis est. Ergo si sufficienter renunciatio exprimitur, censenda est facta. Neque tunc dolus interuenit, nec præsumi potest eum factis constet de consensu. Et forte ob hæc rationem Arias Pinel. d. leg. 2. Codicis si aduersus venditionem 3. p. cap. 8. num. 7. & 8. & Molin. Theologus tract. 3. disp. 579. num. 35. ante 4. conclusionem. Reprobant distinctionem enormis læsionis, vel enormissimæ; subditque Molina ob enormem læsionem & relaxandum esse Iuramentum, & admittendam actionem: actionem inquam credo, ad reparandum inæqualitatem contractus; sed non ad rescissionem contractus.

10. Supradicta procedunt cum hereditas parentis renunciaturo dato renuncianti aliquo pretio. Nam si gratis factum est, aliquid legare non poterit læsionem enormem, nec enormissimam: cum illa renunciatio sit donatio. Et in donatione hæc læsiones intercedere non possunt. Sic Antonius Gomez dicto tom. 2. variarum cap. 14. num. 20. fine. Fachineus lib. 8. controuersiarum cap. 69. argument. 2. Ex alio autem capite infirmari potest renunciatio; si renuncianti non remaneant competentia ad sui sustentationem. Item si defuit causa legitima. Molin. Theologus tract. 2. disp. 579. n. 33. Couar. de pactis 3. p. §. 2. n. 6.

Adde non defuere Auctores graues quos refert ibidem Couarruias, sentientes filiam renunciantem gratis hereditatem tamen Iuramento firmet nullam esse renunciationem. Quia Textus in cap. quatuor pactum solum renunciationem dote accepta validam. Reliquit ergo inualidam aliam renunciationem. Sed hoc non est admittendum, quia ratio textus æquè in vtraque renunciatio procedit, & quia illa dictio dote contenta non fuit taxatiua, sed gratia frequentioris vltus appositæ. Sic Couarruias sup. & Gutierrez, verbo dote contenta.

11. Deinde aduertendum est filium vel filiam, ingredientem religionem, renunciantem opulentissimæ hereditati, contentam dote competente secundum consuetudinem; nequam allegare posse enormem vel enormissimam læsionem; neque ipsam nec monasterium. Non ipsam, Nam ipsa ad illum statum perfectionis competentia bona accipit, & iustissime, & prudentissime reliqua admittit. Neque item monasterium allegare potest læsionem; cum illa bona nec sint, nec debeantur monasterio facta renunciatio. Sic Couarruias de pactis 3. parte §. 2. num. 5. Gutierrez ibi verbo. Dum nuptui tradebatur, num. 1. Molin. lib. 2. de primogeniis cap. 3. num. 27. Molin. Ieluita tract. 2. de iustitia disp. 579. n. 17.

Tandem in hoc Textu & in cap. cum contingat de iure iurando & in Authent. Sacramenta puerum. Excipiunt contractus alienationis, & renunciationsis vi metu & dolo præteritæ, quæ nullatenus firmantur Iuramento; esto Iuramentum dum non relaxatur obligatorium sit. Sic omnes Doctores.

Solum est dubium; an contractus ex metu leui celebrat, Iuramento firmetur? Videntur firmari, neque relaxari Iuramentum posse. Quia ob huiusmodi metum nec admittitur in iudicio actio, ad rescindendum contractum. Ergo signum est firmum manere: non enim denegat rescissionem ob presumptionem falsam. Secundo in cap. si verò & cap. verum de iure iurando, ea de causa conceditur relaxatio Iuramenti, quia grauissimo metu præteritum fuit. Ergo à contrario sensu vbi non fuerit talis metus, relaxatio est deneganda. Tertio quia metus leuis facili negotio incurritur, & facili negotio tolli potest; ideoque in iure nullius est considerationis. Non ergo debet ob illius causam Iuramentum relaxari. Sic tenent Gregorius Lop. leg. in verbo que la fiso tirul. 11. partia 3. Syluest. Iuram. 4. q. 7. sine & alij plures relati à Sanch. lib. 4. de matrimonio disp. 20. num. 7.

Ceterum contrarium est omnino dicendum cum ipso Sanch. ibi n. 8. & alij ab ipso relati. Ratio ea est: quia extorquens contractum metu leui iniuste incusso, iniustitiam committit; quam iure naturæ reparare debet; res in pristinum statum reducendo; ac proinde contractum rescindendo. Sed aduersus hanc obligationem naturalem Iuramentum procedere non potest. Ergo Iuramentum non potest talem contractum firmare. Ergo relaxari ab Episcopo poterit, cum iusta causa relaxandi adsit, quousque turpitudine ex parte creditoris interuenit. Neque obstant in contrarium adducta. Ad primum admittit ob metum leuem denegari actionem in iudicio, ut litibus

omnia implicentur. At officio iudicis succurritur metu pafso, & contractus rescinditur. Sanch. lib. 4. de matrimonio disputat. 9. num. 5. Gutierrez de matrimonio cap. 76. num. 7. Ad secundum concedo illis tantum textibus dari Iuramenti relaxationem, & contractus rescissionem ob metum grauem; inde tamen non inferitur, si metus leuis addit, dari non posse relaxationem præcipue cum Textus in cap. sollicitè, & cap. accepta de restitutione spoliarorum & Authentic. Sacramentis puberum, pro confirmatione contractus, spontaneum Iuramentum exposculauerint; quod absolute non est, quod metu leui præstitum fuerit. Ad tertium dico metum leuem facile inueniri, & facile tolli posse, eaque de causa in iudicio non admittitur actionem, ad rescindendum ea, quæ illo metu facta fuerint. Sed quia in foro conscientie adest obligatio, ea rescindendi; ea de causa Iuramentum relaxari potest.

§. VII.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus, factos contra prius Iuramentum.

S V M M A R I V M.

1. Contractus qui secluso iuramento validi sunt Iuramento firmantur, etiam si contra prius Iuramentum fiant.
2. Explicatur textus in cap. dilecto filio de præbendis.
3. Quid de actibus omnem suam firmitatem à Iuramento recipientibus? Plures censent valere.
4. Quid sentendum sit, ubi distinctione respondetur.
5. Apponitur duplex limitatio superiori doctrinæ, & reuocatur.

Indistinguenda sunt duo actuum genera, primum illorum, qui secluso Iuramento firmitatem habent. Secundum, qui à Iuramento forniuntur firmitatem. Si loquamur de actibus secluso Iuramento validis, quorumque valor pendet ex sola voluntate disponentis, validi sunt, & firmi; tamen si prius Iuramento aduerserint. Est communis sententia, ut videre est in Couarr. de pactis 2. p. §. 2. Gutierrez de Iuram. cap. 1. n. 81. Anton. Gon. leg. 57. Tauri num. 58. Matienço leg. 3. Gloss. 13. tit. 10. lib. 5. compilation. Sanch. lib. 6. de matrimonio disputat. 13. num. 5. & per totum, & lib. 3. in Decal. cap. 12. num. 31. Ratio est manifesta: Quia per Iuramentum non admittitur iurantis potestas faciendi actum, quem alias validè facere poterat, sed solum ne licitè faciat; ut probat expressè. Text. in leg. si quis, in princ. testament. vers. nemo ff. de legatis 3. ibi. Nemo eam sibi potest legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat. Exemplis doctrina comprobatur. Primò. Constituiti procuratorem; iurasti non reuocare, reuocas; tenet reuocatio; quamuis peritius ex illius animo nunquam reuocandi iurasti. Sic Gloss. celebris in cap. vlt. de procuratoribus in 6. Matienço d. Gloss. 13. num. 3. Sanch. lib. 6. disp. 13. num. 5. Gutierrez. num. 80. Antonius Gomez num. 58. Secundò iurasti puella sponsalia; contractus cum alia matrimonio; actus tenet, ut deciditur expressè cap. licet, de sponsalibus, & tradunt omnes. Tertio promissisti sub Iuramento vendere agrum Petro; vel forte vendidisti; sed non tradidisti; alteri vero vendidisti, & tradidisti; Tenet hæc secunda venditio, & constat ex leg. quous Cod. de rei venditione & leg. traditionibus Cod. de pactis, & probat laud Couarr. de pactis 1. p. §. 4. num. 2. & 4. Decret. 1. p. cap. 5. num. 9. & 10. Azor. lib. 1. institucionum moral. cap. 9. quæst. 3. Matienço d. Gloss. 13. num. 4. Sanch. lib. 3. sum. cap. 17. num. 17. Excipiunt Couarr. Sanch. & alij, nisi prior cui est res vendita sub Iuramento admoneat venditorem extrajudicialiter, ut Iuramentum seruet; & de non seruando appellet apud iudicem Ecclesiasticum, tunc enim venditio secunda est nulla, ut potest facta pendente appellatione. Quarto, communiter adducitur confessio secundi testamenti aduersus primum iuratum, quæ ex communi sententia valida est, ut multis allegatis probat Couarr. in Rubric. de testam. 2. p. n. 5. Gutierrez. de Iuram. 2. p. cap. 1. in num. 2. Antonius Gomez lege 3. Tauri num. 95. & clarè videtur decidi lege regia 25. tit. 1. partit. 6. ibi. Ningun ome pueda fazer testamento tan firme, que no lo pueda desque mudar, quando guisere, facta el dia que muera. Non igitur ex Iuramento non reuocandi testamentum, constituitur testamentum irrevocabile; aliis exemplis hoc ipsum confirmari poterat. Sed hæc sufficiant.

2. Solum obici potest. Text. in cap. dilecto filio 25. de præbendis. & dignitat. Vbi occasione electionis duorum ad vnum canonicatum, & præbendam dicitur. Quanquam interdum hi, ad quos spectat electio de communi assensu augmentare valeant numerum præbendarum, quoddam ius speciale de nouo creando; nisi forte statutum aliquod obuiare, quod esset Iuramento firmatum; vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula prohibitionis adiecta. Ut si quidquam contra id fieret, non valeret. Colligitur ergo ex hoc textu Iuramentum reddere actum nullum, qui aliis se-

cluso Iuramento validus esset. Validè namque angere numerum Canonicorum possent. Ob hanc obiectionem plures Doctores, quos refert Sanch. lib. 3. sum. cap. 12. num. 33. Censent actus speciales, quorum Laici incapaces sunt, contra prius Iuramentum factos, nullos esse. Sed certè absque vilo fundamento procedunt. Alias Episcopus iurans non reuocare vicarium, eum reuocare validè non posset; & iurans non reuocare licentiam audiendi confessionem, nulla esset subsecuta reuocatio. Quod non est dicendum. Quia Iuramento non admittitur facultas variandi actum alias mutabilem; præcipue cum satis tritum sit Iuramentum sequi naturam actus cui adheret. Neque argumentum desumptum ex cap. dilecto illam vim habet. Nam illa verba fuerunt proposita à parte contraria, ad infirmendam electionem; quibus tamen non fuit nixus Pontifex, ad illam iram definiendam. Pontifex autem illam electionem irritauit, quia fuit electio duorum ad vnam præbendam sine distinctione. Quod erat contra Turon. Concilium; ibi allegatum. Neque Canonici intenderunt præbendam diuidere, & numerum augere; fortè id non poterant, neque ex textu contrarium colligunt. Neque Pontifex definiit, an si Canonici Iuramentum præstitissent, non augendi numerum, sibi præiudicare possint. Sed id intactum reliquit. Sed gratis concessio, quod allegationem illam Pontifex approbaret, & ob eam causam infirmaret electionem dicendum esset, non potuisse illos Canonicos numerum Canonicorum augere; non quia aduersus Iuramentum de non augendo procedebant; sed quia procedebant aduersus statutum in fauorem Ecclesiæ & boni communis à se factum, cui derogare non poterant. Dupliciter qualibet communis inquit Couarr. de pactis 2. p. §. 2. num. 5. vers. ego vero statueret potest, primo in vii utilitatem, alterius, seu boni communis, priori statuto, etiam Iuramento firmato; & à Papa confirmato derogare poterit ex cap. cum accessissent de constitutionibus. Imò etiam si esset cum clausula irritante ex Textu in cap. statutum §. in nullo, & §. vltimo de rescriptis in 6. Vbi permittitur eis, in quorum fauorem latum est decretum cum clausula irritante derogare. Consentit Sanchez lib. 3. sum. cap. 15. n. 6. Secundò statueret potest in fauorem boni communis, cui statuto nequit communitas derogare. Quia ratione iuris acquisite sibi sublata est potestas aliter disponentis. Sic Sanchez & Couarr. suprà. Sit ergo certum actum alias validum non reddi inoffensum ex eo, quod fiat contra Iuramentum.

3. Verum si de actibus, qui omnem suam firmitatem accipiunt à Iuramento, sermo sit, maior est dubitatio, an si fiat contra prius Iuramentum validi sint, & firmi Iuramento confirmati. Verbi gratia iurasti, non alienare fundum dotalem, neque hæreditati paternæ renunciare alienam; vel renunciatum Iuramento alienationem & renunciationem factam confirmari, eritne alienatio vel renunciatio valida?

Graues Doctores censent, valere. Sic Antonius Gomez leg. 53. Tauri num. 58. Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 30. d. num. 4. & eam probabilius reputat Sanch. lib. 3. in Decal. 1. n. 8. Mouentur: quia ex Iuramento priori non alienandi non est tibi sublata facultas alienationis faciendæ & Iuramento confirmandæ. Nam Iuramentum prius solum videtur impedire, alienationem licitè facere; non tamen si facias, quod valida sit. Nam si aliqua ratione id impedire posset, est contra impedire vires Iuramenti necessarij ad valorem alienationis. At Iuramentum non alienandi non contradicit Iuramento non reuocandi alienationem factam. Aliud enim est, alienare; aliud non repetere alienationem. Ergo Iuramentum non alienandi, non contradicit Iuramento, de non repetendo alienationem. Ergo non impedit eius vires.

4. Pro resolutione aduerte; tripliciter posse mulieres Iuramentum facere, non alienandi fundum dotalem; non donandi coniugi; non renuncianti paternæ hæreditati. Primo in gratiam & fauorem hæredem, & successorum. Secundò in honorem Dei, ut inde aliquas elemosynas, & pia opera præstent. Tertio in propriam utilitatem, ut commodius vivant.

Si in propriam utilitatem primum Iuramentum factum est, censet verissimum esse, alienationem factam validam esse; & absque vilo periculo Iuramento confirmari quia actu ipso alienationis renuncians Iuramento, quod in tui utilitatem præstitisti; censetur enim factum esse sub hac tacita conditione; nisi contrarium tibi vellet esse iudicaueris. Sic Sanchez lib. 3. sum. cap. 12. num. 39. in fine. Antonius Gomez leg. 52. Tauri num. 58. Et idem est si Iuramentum, de non alienando, factum sit in gratiam hæredum, & successorum, & non sit acceptatum. Nam ante acceptationem reuocari pro libito potest; & ipsam alienationem censetur reuocatum. Sic Sanch. illo cap. 12. num. 39. Et consentit ex parte Suarez, quatenus censet alienationem validam esse; contradicit tamen, sed immerito; in eo quod existimet, periculum committi in sic alienando.

Verum si Iuramentum non alienandi, in gratiam alterius factum sit, & ab eo acceptatum. Communis sententia defendit, alienationem inuvalidam esse, inuvalidamque Iuramentum, eam confirmans. Sic tenent post alios relatos Couarr. de pactis 2. p. §. 2. num. 4. Gutierrez de Iuramento 1. p. cap. 1. num. 87.

cap. 3. num. 14. Suarez lib. 2. cap. 30 num. 10. Antonius Gomez lege 52. Tauri num. 58. vers. 1. Sanch. lib. 6. de matrimo- nio disp. 13. num. 6. lib. 3. sum. cap. 12. num. 39. Bonacina tom. 2. disp. 4. punct. 6. in fine. Ratio est clara; quia alienatio vices ha- bere non potest, nisi Iuramento firmetur. At alienatio prae- iudicans tertio firmari non potest Iuramento; cum Iuramentum non obliget in tertij praeiudicium, cap. quamvis pactum de pactis in 6. Ergo illa alienatio, quae est contra Iuramentum, non alienandi, vices habere non potest. Vt pote praeiudicans tertio, cui est ius quaesitum ex Iuramento accepto. Haec ratio conuincit, esto solum simplici promissione accepta obligatus esset, non alienare; quia iam alienatio cedit in praeiudicium tertij; & consequenter Iuramentum illam confirmat. Sic Covarruias Sanch. Suar. supra.

At si Iuramentum, non alienandi, intuitu pietatis praestitit: credo probabilis, alienationem inualem esse: quia est inualem Iuramentum illam confirmans. Sic expressit Sanch. lib. 6. disp. 13. de matrimonio, n. 5. Bonacina Couarr. Gutier. & alij. Generaliter loquentes non valere alienationem neque Iuramentum contra prius Iuramentum. Ratio est: quia alienatio ad sui firmitatem indiget Iuramento, sed Iuramentum firmare non potest alienationem inquam, & illicitam, non enim Iuramentum est vinculum iniquitatis. At illa alienatio iniqua est, vt pote contra Iuramentum facta. Ergo firmare non potest illam alienationem; quid enim est firmare alienationem, nisi velle, & promittere alienationi persistere? Sed iure persistere alienationis iniquae est iniquum. Ergo non potest esse Iuramentum obligatorium. Adde: Non solum alienationem contrariam esse priori Iuramento; sed etiam ipsum secundum Iuramentum, & ipsius immediatum obiectum. Nam iurans non alienare iurat, se non facturum alienationem veram, & validam. Sed alienatio vera, & valida continet essentialiter, tum alienationem, tum Iuramentum alienationi non contrahendi. Ergo non solum materialis alienatio, sed Iuramentum, non contrahendi obligatio, contrarium directè priori Iuramento; ac proinde committitur peritium. Nequit ergo ex peritio alienatio confirmari.

5. Dupliciter superior doctrina limitari solet, primò: ne procedat, cum is, in cuius fauorem praestas alienationem, inuincibiliter ignorat, vt Iuramento obstrictum esse, ad non alienandum. Quod in dubio praesumendum est. Nam equum non est, vt absque culpa crearet vilitatem alienationis illiusque valore, & fructu. Sic Antonius Gomez lege 52. Tauri num. 58. Antonius Gag. in communibus opinionibus lib. 2. tit. de iurcir- cando conclusio 1. num. 6. & alij plures relati à Sanch. lib. 6. de matrimonio disp. 13. n. 7. & lib. 3. sum. cap. 12. n. 42. Gutier. de Iuramento 1. p. cap. 1. num. 88. Dicens non esse ab ea recedendum in iudicando, & consulendo; esto in rigore contraria veniat fir. Sed iure optimo hanc limitationem recitunt Couarr. de pactis 2. p. §. 2. num. 4. Seraphinus de priuilegijs Iuramenti priuileg. 75. num. 51. Martiengo lib. 5. compilation. tit. 10. leg. 3. Gloss. 13. num. 9. Sanch. locis allegatis, & alij apud ipsos. Quia ignorantia illius, in cuius gratiam praestas alienationem, impedire non potest peritium, quod in alienando committit. Quo stante nequit alienatio confirmari.

Secundò limitatur, ne procedat cum malitiosè priori Iuramento se obstrictum; vel dolo tacuisti tempore alienationis. Nam tunc ratione doli commissi contractus firmatur. Sic Martiengo Couarr. & Gutier. supra, & addit Gutierrez illo e. r. num. 89. Est, optimam cautelam in iis alienationibus, alienationem cogere, iurare non solum alienationem; sed quod Iuramento obstrictus non sit ad non alienandum. Nam posito hoc Iuramento dolo se procedit, si forte Iuramento inueniatur obstrictus; & consequenter alienatio confirmabitur. Ceterum omnino dicendum est, alienationem firmam non esse; quia huiusmodi dolo non saluat à peritio alienationem, & Iuramentum ei appositu. Bene tamen ratione doli obligatur alienans ad interesse; sicuti si alienatio effectum haberet. Sic Sanch. lib. 3. Decal. cap. 12. num. 41. in fine.

PUNCTVM X.

Vtrum tanta sit obligatio Iuramenti, vt non detur locus compensationi?

SVMMARIVM.

1. Propōitur prima sententia negans se posse vti compensa- tione.
2. Communis est sententia affirmans.
3. Limitant aliqui, vt procedat in debitis post Iuramenti obliga- tionem contracti, sed in contractis tempore Iuramenti. Non admittitur limitatio.
4. Quid si expressam intentionem haberes non vtenli compen- satione? Alij affirmant. Alij negant, conciliantur.

5. Fit satis argumentis num. 1. praepositis.
6. In quibus rebus non detur locus compensationi?

Punctum difficultatis in eo versatur: an promittens sub Iuramento pecuniam soluendam vti possit compensatione tantumdem debiti, & sic excusari à solutione & à peritio.

1. Prima sententia & satis communis negat. Sic Innocent. Ioann. Andreas, Anton. Felius, & alij in e. administram el. 1. de iurcirando quos refert & sequitur cum alijs pluribus Gutier. 3. p. de Iuramento cap. 6. num. 5. & 7. varijs rationibus eam comprobant.

Primò ex textu (qui videtur expressus) in cap. ad nostram de iurcirando el. primo. Vbi accipientes mutuo pecuniam, & concedentes creditori in pignus qualdam possessiones, iurant, nullum grauamen se esse illaturos circa eas possessiones, & reditus, quo vsque et mutuatam pecuniam persoluerent. Quo Iuramento non obstante antequam creditor mutuatam pecuniam perceperit, excommunicatione coactus est possessiones, & reditus in pignus sibi datos reddere mutuarijs. Summus verò Pontifex mandauit Archiepiscopo Rothomagen. qui censuram tulit, vt cum à censura absoluit, accepta prius ab eo suffi- ciente cautione, quod eius mandato stabit. Deinde impetravit, vt mutuarij restituant redditus, & possessiones mutuantij, quo- vsque pecunia mutuatam persoluerit; ne in peritio perirent, molestiam mutuantij inferentes. Postremò praecipit, vt postquam pecunia fuerit integrè soluta, mutuantem moneat, vt quidquid ultra sortem constitit, recepisse; id totum mutuarijs restituat. Quod si parere noluerit; iterum excommunica- tionis sententia innotet; quo vsque opere compleat. Haec in illo cap. Ex quo videtur inferri, iurantem absolute solucere debi- tum, vti non posse compensatione; neque ei in debitis iuratis suffragari posse hanc exceptionem, si quidem iis mutuarijs non permittitur computare in sortem fructus, quos mutuantis ex pignore sibi dato recepit; sed eis praecipitur pecuniam solu- tere, sicut iuratur. Et postea quod repetere possit, quidquid ultra sortem constitit, mutuantem recepisse.

Secundò probatur ex Glossa communiter approbata in leg. si pecuniam verbo necesse habens ff. de conditionibus cau. das. Vbi obligatus ad factum sub Iuramento non satisficit si praeter inter- esse. Quia interesse non venit ex natura primordialis obliga- tionis, sed ex mora. Vt multis comprobatur Couarr. de pactis 1. p. §. 4. num. 6. Antonius Gomez 2. tom. variarum cap. 2. num. 10. Gutier. 1. p. de Iuramento cap. 39. num. 6. At debitum compen- sandum non venit ex obligatione Iuramenti, sed ex alia obligatione distincta, & Iuramento accidentali. Ergo obliga- tio Iuramenti cum illo debito compensari non potest.

Tertio non potest Iuramentum per aequiuales impleri; sed necessariò videtur implendum in specifica forma; eo quòd nemo obligatur rem suam, seu sibi debitam commutare. Qua- propter in §. 1. instituitur. quibus modis tollatur obligatio; dicitur obligationem tolli soluto eo, quod debetur, vel dando aliud pro alio consentiente creditore. Ergo à contrario sensu non consentiente creditore; etiam si detur aliud pro alio, non soluitur. Ergo iurans soluere centum sibi mutuatam, non soluit re- mittendo alia centum creditore non consentiente. Ergo Iuramento compensatione non satisficit. Confirmo, compensatio non est vera, sed ficta quaedam solutio vt testatur Pomponius lege 3. ff. de compensationibus ibi. Interest nostra potius non soluere quam solutum repetere. Sentit ergo consultus, compen- sationem solutionem non esse. Confirmo secundò: in debitis priuilegiatis, vt in deposito non admittitur compensatio; leg. penult. Cod. de depositionibus leg. ult. Cod. de compensati- bus cap. fin. §. sane de depositionibus leg. 27. ad finem tit. 14. par- titia 5. Ergo signum est, non esse veram, & propriam solutio- nem. Deinde depositarius vti non potest compensatione pro- pter maximam fidem, quam tenetur deponenti seruire, vt dixi Gloss. in leg. ob negotium ff. de compensationibus. Ergo à forti- ori iurans vti non poterit compensatione; cum maiori & no- biliiori fide teneatur, Deo promissum seruare.

Quartò si compensationi esset locus in debitis iuratis; qui sub Iuramento promissit, vsuras soluere; possit vti compensa- tione; si non omnino antecedenter, tamen cum mediam quan- titatem vsurarum soluisse, v. g. Promissit centum vsuratis soluis quinquaginta: posses vti compensatione, & non soluere alia quinquaginta. Contrarium autem videtur constare ex cap. debitorum de iurcirando, & alijs s. p. repetitis. Vbi iurans soluere vsuras, ne periturus existat, te secur, eas in integrum soluere, & postea poterit repetere, si velit. Non ergo in debi- to iurato admitti potest compensatio.

2. Verum affirmatiua sententia, iurantem scilicet soluere debitum, posse vti compensatione; eamque exceptionem ap- ponere posse, cum debitum soluere impetatur, defenditur communiter à Legistis & Theologis, mihi probabilior vide- tur. Sic Bartol. leg. amplius ff. rem raiam habere. Panormita- nus in supra dicto cap. ad nostram. Baldus Cumanus, Faber. & alij quos refert & sequitur Couarr. de pactis, p. §. 5. n. 9. & 10. Petrus Nauarr. lib. 3. de restitutione c. 1. par. 4. dub. 9. num. 341.

in noua editione. Sanch. lib. 3. sum. cap. 17. num. 15. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 560. pag. 2004. Suar. tom. 2. de religione cap. 37. à num. 9. Eman. Suar. verbo Iuramentum num. 20. Acor. 1. p. lib. 11. cap. 8. quæst. 10. Bonacina tom. 2. disp. 4. de Iuram. n. 20 p. 16. vers. 3. Consentit Gutierrez. si debita contrahantur post iuramentum; deinde si compensanda debita fuerint iurata, num. 2. & 8.

Rat o potissima sumitur ex leg. 4. §. soluisse ff. de re iudic. ibi. Soluisse, accipere debemus, non tantum eum, qui soluit; verum omnem omnino qui ea obligatione liberatus est. Sed compensans debitum, liber manet ab illius solutione, leg. si amos ff. de compensationibus leg. si peculium la. 1. §. de illo vers. quid si heredi ff. de statu liberis, ubi seruus qui liber efficitur traditis decem heredi; si hæres totidem seruo debeat; & seruus compenfer, liber manet. Quia compensando censetur tradidisse. Ergo compensans censendus est soluisse. Ergo verè Iuramento satisfecisse. Item in leg. si debitor ff. qui potiores in pignore habentur, & in leg. dedisse ff. de verborum signif. & leg. 20. tit. 15. part. 5. & alia Textibus, quos latè & eruditè congerit Greg. Lop. d. leg. 20. Cou. Gur. & Mol. suprâ, habetur, compensationem admitti debere in debiti solutionem; & compensante censendum esse soluisse. Deinde probat Barolus alio efficaci fundamento suam sententiam ex eo; quod non sit censendus infidelis, & periuus qui iuste impediens est à promissis implendis, leg. si ff. qui satisfacere cogant. At promittens tibi solvere centum, iuste impeditur à promissione implenda ex eo, quòd tu totidem debita non soluis. Non enim æquum est, te velle, aliorum debita exigere, tuis debitis insoluis.

3. Aliqui Doctores limitant hanc sententiam, vt procedat in debitis post Iuramenti obligationem contractis; secus in contractis tempore Iuramenti. Sic Gutierrez. d. cap. 6. num. 7. Nam si tempore quo iurasti creditori solvere, eras creditor & poterat tuum debitum alterius debito compensare; & non obstante hac potentia iurasti solvere; clarè indicat, te renunciare compensationi. At si post Iuramentum contraxisti debitum; cum iam res mutata sit, non videtis compensationi renunciasse.

Cæterum verius existimo, in vtriusque debitis te vti posse compensatione. Quia rationes secundæ sententiæ, æquè probant, siue debita contracta sint tempore Iuramenti, siue post. Et quia necesse non est, sic iuramentum habere intentionem, renunciandi compensationi; sed potius credendum est, ea intentione iurare, quæ sibi vilior, & commodior est; qualis est intentio soluendi solutione legitima & à iure approbata.

4. Sed quid si expressam intentionem haberes, non vtendi compensatione, possesne illa vti? Negat Bonacina tom. 2. disp. 4. de Iuramento p. 16. vers. addit. Affirmat Sanch. lib. 3. cap. 17. num. 16. Sed exedere distinctionis facile conciliantur. Si enim eam intentionem, non vtendi compensatione, creditori manifestares, ipsèque sic Iuramentum sibi factum acceptares; sine dubio non posses vti compensatione. Quia in eius fauorem, hac via soluendi debitum, renunciasti, & sic censent plures, factum esse in casu c. ad nostram v. de iureiurand. Verum si eam intentionem creditori non declarasti; tibi obesse non potest; quominus compensatione vtaris, Quia illa promissio sub ea qualitate, non vtendi compensatione, non fuit à creditore acceptata. Quia ipsi manifesta non fuit. Deficiente autem acceptatione in promissione etiam iurata deficit obligatio. Vt bene probat Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 7. Ergo illa promissio non vtendi compensatione, non inducit eo casu obligationem. Neque obstat, creditorem acceptare promissionem sibi factam modo sibi viliori. Acceptat inquam modo sibi viliori, quo potest; at modus sibi incognitus, & alienus à natura promissionis sibi possibilis non est; ac proinde non potest acceptare promissionem solutionis sui exclusione compensationis; cum talis exclusio sibi non fuerit manifestata; sed potius incognita; sique aliena à communi promissione.

5. Restat, vt argumentis prioris sententiæ satisfaciamus. Ad primum ex cap. ad nostram. Variè Doctores respondent, quorum solutiones refert & eruditè impugnat, Couarr. illa 1. p. de pactis; §. 4. num. 10. vers. superses. Ipsèque tandem debite in illo capite compensationem non admitti ante veram debitæ quantitatis solutionem. Quia non erat liquidum, & certum quantum creditor ex pignore perceperat. Si quidem præcepit Pontifex vt postquam pecunia esset soluta, mutans compelleretur solvere, quiddam confiteat deductis expensis ultra sortem receperat. Non igitur tunc constabat. At qui cum compensatio locum non habeat, quando debitum certum non est, lege si debitor ff. de compensationibus. Non potuit in presenti locum habere. Et licet inde videatur inferri, dari non posse, quoties expensæ deducendæ sint, quia vsque deducantur, debitum liquidum non est; respondet ipse Couarr. admitteudo sequelam in promissionibus iuratis. In iis enim (ait) exceptionem compensationis opponi non posse, nisi omnino, & statim appareat liquidum, quos fructus ex pignore creditor perceperit; hanc esse opinatur Iuramenti effectum. Secus verò dicendum affirmat in promissionibus absque Iuramento; si

brevi tempore iudicis, aut boni viti arbitrio veritas deduci possit. Verum hæc solutio mihi non probatur. Nam cum Iuramentum sit promissio in accessorium, sequiturque illius naturam; promissioque soluendi debiti, admittit exceptionem compensationis; quando breui tempore, scilicet intra decem dies iuxta legem regiam 20. tit. 14. part. 4. 5. probati liquido potest, eadem conditiones Iuramentum habere debet; nisi per expressam intentionem iurantis & à parte acceptatam, fuerint exclusæ. Quapropter respondeo cum Molin. tom. 2. de iustitia disputat. 560. pag. 2005. vers. cap. vero & cum Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 37. num. 17. in illo textu non negari à Pontifice, mutuarios facere posse, pro mutuo debito compensationem de fructibus, & redditibus Iuramentum mutuantem ab-solvere illi qui restituere possessiones & redditus; quo vsque pecunia et à mutuario reddatur; inde non inferatur, non posse mutuarios compenfer fructus, à mutuantem perceptos in sortem. Præcipitur namque restituere mutuarii possessiones & redditus; eo quod et fuerint ablati, antequam suam sortem deductis expensis perceperat. Quod erat contra rationem, & contra Iuramentum ab illis mutuariis præstitum, quo vsque inferendo grauamine super possessiones & redditus; quo vsque pecunia mutua illi perfolueretur. Inferre autem grauamen; siquidem possessiones & redditus ab illo auferebant; absque eo quod neque in pecunia, neque in fructibus pignoris sortem deductis expensis perceperat. Vnde si clarè constaret mutuantem deductis expensis integrè sortem perceperat, non præcepit Pontifex, possessiones & redditus mutuarii reddi. Vel si mutuarij antequam à mutuantem pignora aufertent, vellent compensationem facere de redditibus pignoris, à mutuantem perceptis; idque breui tempore iuxta leg. vlt. Cod. de compensationibus, & cap. bona fidei. in fine de deposito, & ibi Glossam Innocentium. Accursum & alios taliter quod parati essent, solvere si fructus à mutuantem percepti mutuo dato non adæquantent; nullo modo Pontifex sententiam Archiepiscopi improbat neque censetur mutuarios contra Iuramentum venire. Quæ explicatio textus procedit in sententia communi affirmante, mutuarios illos iurasse, pecuniam integrè solvere mutuari; & insuper nullum ei grauamen inferre super possessiones & redditus; quo vsque esset soluta. Nam si dicamus, mutuarios illos non se obstrinxisse Iuramento, de mutua pecunia soluenda; sed solum de non inferendo grauamine mutuari, quo vsque pecunia illi esset soluta; nemini dubium esse potest; quin tunc mutuariis liceret compensatio fructuum; quod autem ex illo capite non colligatur, mutuarios iurasse de soluenda pecunia; sed solum de grauamine non inferendo in pignoris, probat optime Molina illa disp. 560 in respons. huius Textus circa medium pag. 2008. & legenti textum facile constare potest. Solum difficultatem facere possunt illa verba, cum autem ei pecuniam sicut iuraueram perfoluerit; in quibus videtur insinuari Iuramentum fuisse de soluenda pecunia. At si rectè illa verba expendantur; inde non colligitur sensus enim illorum verborum est, & ex antecedentibus constat. Cum mutuarij pecuniam mutuari perfoluerent, sicut iurauerunt; hoc est, sine illo grauamine illato in pignoris; ad restituendum quiddam deductis expensis ultra sortem receperat, confiteat mutans inducatur. Tandem aduenit si date-mus, (vt aliquibus placet) mutuarios iurasse in illo capite de nullo grauamine mutuari inferendo; quo vsque soluerat pecuniam in ratione pecuniæ dixerat de valore fructuum ex pignore perceptorum; idque esset mutuarii sufficienter manifestatum, vt sic promissionem acceptaret; tunc certe compensationis exceptione vti non possent. Quia per Iuramentum illi esset renunciatum, vt diximus supra: In dubio autem nunquam est censenda compensatio renunciari; eo quod in dubio semper præsumendum sit, actum fieri secundum propriam naturam, vt bene Menochius de præsumptionibus lib. 6. tit. præsumpt. 10. & promissio soluendi mutuo acceptum, non secum trahit renunciationem compensationis.

Ad secundum concedo, obligatum ad factum non satis facere si præstet interesse; non quia interesse ex diuersa radice proveniat; sed quia moraliter est quid distinctum, & diuersum à facto, quod est promissum. At debiti remissio (moraliter loquendo) est æquivalens quantitati debite solutionis; eaque de causa obligatus solvere, satisfacit debiti remissione.

Ad tertium dico non posse Iuramentum per æquipollen impleri. At in compensatione non per æquivalens sed per idem adimpletur. Idem enim est (moraliter loquendo), & secundum æstimationem humanam) remittere tibi centum, quæ mihi debes, ac solvere tibi centum. Ad confirmationem. Primum dico; vocari compensationem à iure sctam solutionem, accepto nomine solutionis, pro vt compensatione, & vera debiti satisfactio distinguitur: est tamen vera & rigorosa satisfactio, & propria solutio in communi vti loquendi est disparatio, & interpretatio iuris: Et licet hoc in deposito & in debito regio non admittatur; hoc tamen est ex particulari privilegio illorum contractuum ob bonum commune, ne inquam homi-

nes retardentur à deponendo penes publicos depositarios timore litium, & compensationum; nec solutio debita Regi differatur. Secluso autem hoc particulari privilegio tam in deposito, quam in debito regio vti posses compensatione, vt recedat Molina supra.

Ad quartum respondeo; non posse, iuramentum solvere vsuras, vti compensatione in illis solvendis; quo vsque vsurarius sit debitor, vt in argumento insinuat. Non est autem debitor quo vsque accipiat. Cum vero vsures davis quinquaginta ex centum vsurario promissis: tum vsurarius est debitor quinquaginta. Ergo potero retinere alia quinquaginta in recompensationem. Respondeo; nequaquam esse concedendum eo quod in hoc Iuramento vsuratum est: quia est de re non debita, exclusa videatur quilibet compensatio cum illo debito iniusto. Alias fore nullus effectus esse, tale Iuramentum. Maior autem est dubitatio, an sic iurans solvere vsuras, vti possit compensatione: si vsurarius aliunde est debitor? Negat Sotus lib. 8. de iustitia quaest. 1. artic. 7. circa solutionem ad 3. vers. fortasse. Sayro in clau Regia lib. 5. cap. 6. n. 15. fine, & Suarez tomo. 2. de Religione lib. 2. de Iurament. cap. 37. num. 12. in eandem sententiam propendit. Mouentur; quia mutuararius non iuravit transferre vsuram dominij sed illarum traditionem. In remissione autem debiti nulla est traditio, sed remittitur, quod est iam traditum: Ergo non satisfacet Iuramento. Nihilominus Molin. dicta disp. 560. pag. 2010. vers. ad confirmationem, & Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 11. num. 11. Affirmant & bene, vti posse compensatione sic iuramentum. Nam illa remissio debiti licet non sit materialis traditio; est tamen moralis traditio, & solutio vsurarum. Censeri ergo per illam debet tali debito satisfactum. Si enim (vt bene Sanchez supra) debito iuste contracto hac compensatione sit satis; cur ergo debitor iniustum potiori privilegio gaudere debet.

6. Restat notandum; compensationem non in omnibus debitis locum habere; sed solum in illis rebus, quae functionem suscipiunt; quaeque ex parte vtriusque sunt eiusdem rationis, & speciei; qualique valoris, & bonitatis. Vt ex his, quae notat Panormitanus in c. bona fides de depositis, n. vii. & Greg. Lop. leg. 1. tit. 14. part. 2. §. 5. Molin. disp. illa 560 pag. 2012. est perspicuum. Vnde si tibi debeo tres modios tritici indeterminatos, & tu mihi tantumdem debes; possum vti compensatione; secus si ego triticum, & tu oleum, aut pecuniam. Quia non sunt eiusdem rationis & speciei. Non enim iustum est, te cogi acceptare pecuniam, aut oleum, quod debes, pro tritico, quod ego debeo. Alias posset debitor tritici satisfacere, reddendo oleum, aut pecuniam quod est absurdum. Verum etiam in his rebus diuersae speciei locus est compensationis: est tamen locus retentionis; donec debita pecunia solvatur. Vt expressè traditur in leg. si non fortem §. si centum ff. de condictionibus indubiti, ubi Ager autem retinebitur, donec debita pecunia solvatur. Et ita tradit Panormitanus ibi num. 8. Molin. dicta disp. 560 pag. 2013. Et tunc si exigis a me triticum tibi debitum; ego vti possum remedia reconuentionis, vt mihi soluas pecuniam debitam. Et neque censor periturus in non soluendo, quo vsque tu paratus sis cum effectu soluere, habet enim Iuramentum soluendi, hanc tacitam à iure conditionem, nisi ex aliquo titulo legitimam excusationem habeat. Vt probat Suarez lib. 2. de Iuramento c. 37. n. 11. Vide Andream Fachineum lib. 11. controversiarum c. 7.

Alij tridem sunt casus, in quibus compensatio locum non habet. Vt in debitis ad commune bonum, qualia sunt, quae debentur ad munitiones, ad fontium, pontiumque constructionem; ad bella aut in tribunalum, aut fidei commissum, vt habetur leg. in ea, Cod. de compensationibus & leg. 26. tit. 14. part. 5. & ibi Gloss. aut quae debentur alicubi in penam ex condemnatione delicti aduersus illum commissi. leg. vltima Cod. de compensationibus & leg. 27. tit. 14. part. 5. Et latius tradit Molin. illa disp. 560. circa finem.

PUNCTUM XI.

Vtrum obligatio Iuramenti ita sit personalis, vt nullo modo transeat ad haeredes vel successores?

SUMMARIUM.

- 1 Ex parte iurantis non extenditur obligatio Iuramenti ad eius successores, bene tamen obligatio contractus.
- 2 Obligatio promissionis per iniuriam extorta non transit ad haeredes iurantis.
- 3 Ex parte eius, cui Iuramentum praestatur, transit Iuramentum ad eius haeredes.
- 4 Explicatur textus in c. finali de foro competentis lib. 6.
- 5 An relaxatio Iuramento ad effectum agendi à iudice Ecclesiastico possit coram ipso examinari iustitia contractus.

Affirmant aliqui, verius est oppositum.

6 Laicus iuramento firmans contractum non amittit forum Laicali tamen Ecclesiasticum impediatur.

7 Excipiendum est iuramentum soli Deo praestitum vel cum dubium est de obligatione iuramenti, dubium inquam iuris.

DE obligatione Iuramenti in honorem solius Dei facti, quia cum voto coincidit, tractatu sequenti agemus. Modo de obligatione Iuramenti, in fauorem hominum praestiti, instituitur disputatio, an ad successores extendatur.

1. Dicendum ergo est, ex parte iurantis obligationem contractus. Sic post alios antiquiores Couarr. cap. requisiti num. 2. de testamentis & cap. quamuis pactum de pactis in 6. l. p. §. 5. num. 4. Gutier. Authen. Sacramenta puerum, à num. 15. & de iuram. 3. p. cap. 12. num. 7. Antonius Gomez tom. 2. variar. cap. 14. num. 19. Matienço lib. 5. recopilationis tit. 12. leg. 3. Gloss. 13. num. 10. Sanchez lib. 3. sum. cap. 13. num. 1. & lib. 4. cap. 15. num. 14. Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 31. num. 12. Bonacin. tom. 2. disp. 4. punct. 15. num. 1. Ratio prioris partis nempe obligationem Iuramenti ad haeredes iurantis extendi non posse, est manifesta, quia votum, & Iuramentum esse non potest sine intentione & voluntate & vouendi, & iurandi. Sed qui voluntatem & intentionem non habuit iurandi (qualiter non habuerunt successores iurantis) obligari Iuramento non potest. Ergo obligatio Iuramenti ex ratione Iuramenti non extenditur ad successores. Secunda pars conclusionis, nempe obligationem contractus ad successores extendi, etiam est clara. Quia haec obligatio fundatur in iure acquisito parti, & est obligatio iustitia, quae ad successores transmittitur iuxta Textum in lege necessario §. quod si pendente ff. de periculo & commodo rei vendita.

2. Ex hac ratione inferitur obligationem promissionis iniuriosae extortae, Iuramentoque firmatae, nequaquam ad haeredes iurantis transire. Quia ex hac promissione nullum ius promissario acquiritur. Ergo non est vnde iurantis haeredes obligari possint, cum ipsi ex religione Iuramenti non obligentur. Sic Doctores supra relati. Dices ex Iuramenti religione obligantur haeredes illius, qui iuravit dare aliquam elemosynam pauperi in honorem Dei, tamen si pauperi nullum fuerit ius acquisitum. Ergo nullum esse ius promissario acquisitum in promissione iurata iniuriosae extorta impedire non potest haereditum obligationem.

Respondet Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 13. num. 5. Negando consequentiam, & rationem differentiae assignat in eo, quod Deus acceptat Iuramentum, de danda elemosyna pauperi, non solum ob Iuramenti religionem, sed etiam ob vtilitatem pauperis, quam acceptationem non praestat in Iuramento iniuriosae extorta. Non enim acceptat hoc Iuramentum quatenus redundat in vtilitatem extorquentis, sed potius illam vilitatem detestatur. Ceterum etiam hoc verum sit, difficultatem non soluit. Nam siue Deus acceptet Iuramentum in vilitatem eius, cui iuratum est, siue non, in vtroque casu obligationem religionis in iurante inducit, & nullam aliam. Ergo in vtroque casu, vel in neutro ad haeredes iurantis transire debet obligatio. Dicendum igitur est, haeredes illius, qui elemosynam pauperi iuravit, obligatos esse non ex vi Iuramenti, & ex obligatione religionis, sed ex obligatione iustitiae quae orta est ex additione haereditatis, iure sic disponente. Ius namque Canonicum, & Civile non permittit haereditatem haereditatem adire, nisi sub conditione exequendi vota, & Iuramenta defuncti. Argum. cap. licet de voto, & cap. si haeredes de testamentis, & expressè cap. ex parte de censibus, & claris ex leg. 2. ff. de pollicitationibus, vbi. Qui decimam partem bonorum vouit, si decesserit ante solutionem; haereditem illius haereditario nomine decimis obstructam esse. Voti enim obligationem ad haereditatem transire constat. At nullibi reperitur obligationem Iuramenti per iniuriam extortam ad haereditatem transire, nec sub ea conditione haereditatem concedi. Ergo non est affirmandum, cum obligatio Iuramenti strictam habeat interpretationem.

3. Si verò sermo sit ex parte eius, cui Iuramentum praestatur etiam est constans sententia ad haeredes transire actionem à defuncto habitam. Sic Doctores num. 1. relati. probati que facile potest, primo ex c. veritatis de iure iurando. Vbi Iuramentum fidelitatis extenditur ad successores; etiam si illorum non fuerit facta mentio expressa, vt notat Abbas & ibi Doctores communiter. Secundò ex leg. si parum §. ff. de probationibus, vbi deciditur pactum cum eius haerede; licet illius expressa mentio non fiat; si aliunde non constet contrariam fuisse contrahentium intentionem, vt notat Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 31. num. 14. Video tamen aliquando, id iure exigi Iuramentum nouiter fieri cum est nouus successor illius, cui factum est. vt in c. longinquitate 1. quaest. 2. vbi professionem suam in conspectu Ecclesiae renouare, & in c. 1. §. praeterea, de prohibitis feudorum alienatione, & aliis relatis à Couarr. de pactis 1. p. §. 5. num. 5. vers. 6. Hoc tamen non est; quia illud Iuramentum

ramentum ad successores non extendatur; sed propter nouam recordationem Iuramenti nouamque recordationem fidelitatis & obedientie: Vnde ipse Couarr. in *vers.* 8. notat non teneri feudatarium renouare Iuramentum, sed solum recognitionem filiam feudi domino facere *iuxta c. veritatis de Iureiurando*, ibi minimè compellantur.

4. Ex hac generali doctrina inferunt alii relatis Couarr. de pactis 1. p. §. 5. n. 6. Gutier. Authentica *Sacramenta puberum*, num. 1. *cap. de Iuram. confirmat.* 3. p. c. 12. à n. 4. & Sanch. lib. 3. in *Decalog. c. 13.* à num. 11. explicationem Textus in *c. fin. de foro competenti in 6.* ubi deciditur, ratione Iuramenti posse Laicum coram Iudice Ecclesiastico conueniri. Explicat inquam, vt talis decisio locum habeat in iurante, non in eius hæredibus; eo quòd solum iurans religione iuramenti obstringatur. Quòd ad eò verum est, vt licet mota fuerit lis coram iudice seculari de contractu iurato, possit nihilominus Iudex Ecclesiasticus adiri, vt cogat partem & iudicem secularem ad Iuramenti obseruantiam. Neque ei potest obici litis pendentia vt cum Ioanne Andrea, Maranta. Gutier. docet Sanch. d. c. 13. num. 14. Hæres verò iurantis coram iudice Ecclesiastico potest conueniri, si non conueniatur actione orta ex contractu cum prædecessore celebrato, sed conueniatur ex officio iudicis compellentis conscientiam defuncti exonerare. Ad hoc enim officium iudex Ecclesiasticus Laicos personas compellere potest, iuxta *c. à nobis el. seg. de sententia excommunicationis*. Ibi hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si mentione præmissa noluerint, per districtiorem Ecclesiasticam compellantur. Imò etiam si contractus iuratus non fuerit, poterit iudex Ecclesiasticus hæredem defuncti cogere ad eius debita, & obligationes satisfaciendas. Quia illa actio non procedit ex Iuramento, sed ex officio & obligatione, quam habet iudex Ecclesiasticus procurandi voluntatem testatoris executioni mandari. Sic Gutier. d. cap. 12. num. 7. Sanchez num. 12. Bonacina tom. 2. disp. 4. de Iuramento quæst. 3. punct. 15. num. 4.

5. Sed est dubium; an relaxato iuramento per iudicem Ecclesiasticum, ad effectum agendi, possit coram ipso litigari de valore contractus? Affirmat Bald. lafon & alij relati à Couarr. lib. 1. *variarum c. 4. num. 8.* & Gutier. de *Iuram. confirmat. illa*, 3. p. c. 12. num. 6. Mouentur: quia iudex causæ præparantis est causæ præparatæ iudex; eo quòd vnum ex alio sequatur. At iudex Ecclesiasticus est iudex causæ præparantis, nempe relaxationis Iuramenti. Ergo est iudex causæ præparatæ, nempe rescissionis contractus. Contrarium tamen tenendum est cum Couarr. & Gutier. *supra*. & Sanch. lib. 6. c. 13. num. 15. eo quòd Textus in *cap. fin. de foro competenti lib. 6.* solum ob obseruantiam Iuramenti concedit, posse Laicum coram iudice Ecclesiastico conueniri. Relaxato autem Iuramento iam cessat illius obseruantia, solumque de rescindendo contractu agitur. Ergo solum iudex secularis cognoscere poterit; nisi forte contractus ad forum Ecclesiasticum pertinet; qualis esset si controuersia moueatur, an sit contractus vsurarius, symoniacus, vel illicitus iuxta *c. venerabilem de electione*. Adde si iudex Ecclesiasticus, eo quòd fuerit iudex causæ præparantis, scilicet relaxationis Iuramenti, possit etiam esse iudex causæ præparatæ, eadem ratione, & fortiori dicere possumus, non solum iurantem, sed etiam eius hæredes posse conueniri coram iudice Ecclesiastico; eo quòd iudex sit originis, & causæ, vnde ille contractus vim habuerit scilicet Iuramenti.

6. Tandem aduerto, Laicum iurantem, tamen ratione Iuramenti apud iudicem Ecclesiasticum conueniri possit, non tamen ob id forum suum amittere. Quia Iuramentum non mutat forum sed addit forum fori. Quocirca coram iudice seculari conueniri poterit; ac si non iurasset. Sic Gutier. aliis relatis d. c. 12. num. 5. Sanch. *ibid.* c. 13. num. 16. Vnde poterit coram iudice seculari de obseruantia Iuramenti tractare, etiam si materia feudalis existat. Item cogi poterit coram illo ad penam perituri. Deinde compellere poterit turpe Iuramentum recipientem vt illud relaxet. Sic Gutier. *supra*.

7. Ab hac doctrina excipendum est Iuramentum soli Deo præstitum, de cuius obseruantia solus iudex Ecclesiasticus agere poterit, eo quòd per tale Iuramentum soli Deo & non homini ius acquiritur. Est enim illa causa omnino spiritualis. Sic Gutier. d. c. 12. num. 10. Sanch. c. 13. num. 16. Idem est si dubium esset, an Iuramentum sit obligatorium, vel non? Solus iudex Ecclesiasticus causam definire poterit, vt pote omnino spirituales. Quid enim spiritualius esse poterit, quam Iuramenti vires, & obligationem innestigare? Sic Abbas *c. cum contingat de iureiurando*, num. 15. Molina de iustitia tom. 1. disp. 149. pag. 844. Sanch. lib. 2. de sponsalibus disp. 32. n. 18. *cap. lib. 3. sum. cap. 13. num. 13.*

PUNCTVM XII.

An Iuramentum per Procuratorem præstari possit?

SUMMARIVM.

1. Possit per procuratorem præstari, nisi contrarium iure vel consuetudine cautum sit.
2. Procurator debet habere speciale mandatum ad iurandum, & signata causa.
3. Si absit hoc mandatum non obligat Dominus.
4. Quid in procuratore minoris amplius requiratur.
5. Aliqui sunt casus excepti quibus Iuramentum per procuratorem præstari non potest.

1. Possit Iuramentum per procuratorem præstari, nisi contrarium iure, vel consuetudine cautum sit, constans est Doctorum sententia. Ex Textus in *cap. mutantes 14. quasi 4. c. tibi domino 63. dist. & cap. obstatum 100. d. c. 1. §. verum de statu regularium lib. 6. c. ultimo de Iuramento calumnia in 6. & aliis. ubi Gloss. & Doctores. Ratio est, quia ad Iuramentum solum requiritur inuocatio Dei in testem cum intentione. Sed qui per Procuratorem iurat, medio illo inuocat Deum in testem cum intentione (vt supponitur.) Ergo est Iuramentum. Si enim media scriptura vel nuntio potest actum internum iurandi manifestare, cur non media alia persona? Neque obstat Iuramentum esse actionem personalem, & ex illa solum iurantem obligari, nam etiam matrimonium est actio personalis, & contrahentem solum obligat, & nihilominus per procuratorem præstatur. Quia procurator non suo nomine, sed nomine alterius contrahit, & iurat. Neque inde fit, procuratorem scienter vel sub dubio falsum Iuramentum præstantem grauius non peccare peccat nempe, non quia proprie fit penitus, sed quia Domini periculo cooperatur. Secus si bona fide procedat. Sanch. lib. 4. in *Decalogum cap. 13. n. 26.* Bonacina tom. 2. disp. 4. quasi. 1. puncto 20. num. 3.*

2. Quapropter vt procurator nomine alterius sicut & validè iuret, debet habere speciale mandatum ad iurandum in tali vel tali causa; neque sufficit mandatum generale ad iurandum in quacumque partis causa. Quia in Iuramento tam auctoritario, quam promissorio necessario requiritur veritas, quam testari non potest procurator nomine alterius iurans, nisi ei constet, mandantem pro certo eam habere aut ex animo promittere. Vnde Francisc. Suar. lib. 2. de Iuramento. c. 31. num. 6. Requirit mandatum ad iurandum ita speciale, sicut ad matrimonium contrahendum. Et consentiunt Couarr. de pactis, 1. p. §. 5. num. 8. Matienço lib. 5. *recepit. tit. 10. l. 6. Gloss. 2. num. 15.* & latius leg. 8. cit. 11. Gloss. 14. num. 2. Julius Clarus lib. 5. *receptorum §. feudum quæst. 49. sine 1. Sanch. lib. 3. sum. c. 15. n. 19. sine & alij apud ipsos.* Probantque ex *c. ultimo de procuratoribus in 6.* Video tamen placere plerisque, quos refert Couarr. loco allegato, sufficere procuratori, vt Iuramentum de calumnia præstet, habere mandatum generale ad omnes causas, & speciale ad iurandum de calumnia etiam non exprimitur causa, super quam Iuramentum præstandum fit. Verum (vt impleret Couarr. probat) sustineri non potest ob rationem dictam. Nam si Dominus in particulari non consentit, neque causam expressit; quia ratione certus est procurator, Dominum sub Iuramento requisitum id fore asseueraturum; in iure defensionibus vsurum, nullam uero calumniam in persecutione illius adesse? Certè id cognoscere non potest ea certitudine, quæ ad obstringendum Dominum Iuramento requiritur.

3. Quod si procurator ex solo mandato generali, & non speciali causa hanc, vel illam causam, Iuramentum præstet, & grauius peccat, & Dominus obligatus non manet ex vi illius Iuramenti. Quia desuit in Domino consensus; solumque tenetur ex ratione contractus ob generale facultatem ad contrahendum; si contractus est aliàs firmus secluso Iuramento. Sic cum Caietano, Soto P. Ledesma docet Sanch. *ibid.* cap. 13. num. 19. sine. Bonacina d. disp. 4. quasi. 1. punct. 20. circa finem.

4. Hæc generaliter dicta sunt; at si Procurator nomine minoris contractus est, & consequenter contractum Iuramentum firmaturus; debet non solum speciale mandatum circa causam specialem habere; sed insuper requiritur, vt ipsamet commissio & institutio procuratoris Iuramento firmetur à minore. Aliàs si contractus in eius vtilitatem non cedit, poterit beneficio restitutionis vii. Sic Albericus Authentica *Sacramentum parberum num. 6.* Antonius Gabr. in communibus opinio. lib. 3. tit. de minoribus concl. 5. num. 21. amplias. 10. Sanch. lib. 3. in *Decal. cap. 12. num. 25.*

5. Dixi in principio Iuramentum per procuratorem præstari posse nisi contrarium iure, vel consuetudine cautum sit. Quia

sunt aliqui casus in quibus videtur non esse permittitur interposita persona iurare; hi sunt cum a iure cauetur, vt propria manu tactis Euangelis, alijsve solemnitatibus Iuramentum præstetur; iuxta Textum in c. si verbis el. *segundo de sententia excommunicatis*, & docet Couarr. de pactis l. p. §. 5. n. 8. Azor. l. p. lib. 1. c. 7. *quæst. vii. Sanch. c. 13. num. 23.* Bonacina d. d. d. d. *disput. 4. quæst. 1. p. 10. num. 4.* Item si testificari debeas in aliqua causa; hæc enim testificatio medio procuratore non permittitur, Couarr. Azor. Sanchez & Bonacina *supra*, Iuramentum vero fidelitatis quo Vasallus Domino feudi fidelitatem promittit, bene potest per procuratorem præstari; per Textum in cap. 1. §. *verum de statu regular. in 6.* Et licet ibi requiratur Domini consensus, hoc tamen est quando Vasallus potest commode per seipsum præstare Iuramentum. Si enim legitime impeditus esset, etiam Domino invito posset Iuramentum hoc per procuratorem præstare. Sic alios allegans Couarr. de pactis l. p. §. 5. num. 8. Mariengo lib. 5. *recopilat. tit. 10. l. 6. Glossa 2. num. 15.* Sanch. lib. 3. c. 13. num. 21. Suar. lib. 2. de Iuram. c. 3. l. num. 7. Bonacina *tom. 2. d. d. p. 4. quæst. 1. p. 10. in fine.*

PUNCTVM XIII.

An Iuramenti obligatio antequam præstetur impediri possit?

SVMMARIVM.

1. Proponitur ratio difficultatis in potestate civili.
2. Potest potestas civilis vires Iuramenti impedire.
3. Sic factum est in Regno Castelle, & Portugallie.
4. Quis sit finis harum legum?

De potestate civili est dubitatio. Nam de Ecclesiastica nemini dubium esse potest, cum id factum fuerit in Trid. *sess. 2. c. 26. de regular.* Vbi redditur Iuramentum irritum appositum renunciationi bonorum à quocumque facte ante bimestre præcedens professionem. Ratio vero difficultatis est: quia Iuramenti obligatio est spiritualis. Nequit ergo secularis, & civilis potestas de ea disponere. Deinde civilis potestas impedire non potest Ecclesiasticam iurisdictionem. At si vires Iuramenti impedire posset iurisdictionem Ecclesiasticam impediret; cum medio Iuramento iurans efficiatur iurisdictionis Ecclesiasticæ Ergo.

Ob has rationes plures Doctores censent potestatem civilem prohibere tantum posse, Iuramentum apponi in unquam tamen impedire. Imò neque impedire posse vires illius; si contractibus alijs licitis apponatur; tamen contractus, quibus Iuramentum apponitur irritos, & nullos reddiderit. Sic docere videtur Couarr. de pactis l. p. §. 1. num. 8. Barbosa leg. 1. §. 1. num. 70. c. 7. *ff. de iure iuramento, expressè dicit lib. 1. de matrimonio c. 30. num. 15.* Parladous lib. 2. *verum quod iudicatum cap. ...* Vitaldus ad Donellum lib. 2. c. 13. in notis *lib. 1. A. in fine, & lib. 1. P. Mouentur*; quis ex eo quod Iuramentum afficiat contractus iure positio inualidos, non efficitur ipsum Iuramentum inualidum esse; alijs Iuramentum solvendi vltimas, illaque non repetendi esse; inualidum, cum afficiat contractum iure valitum.

Ceterum dicendum est; non solum posse potestatem civilem vires Iuramenti impedire, sed etiam sic factum esse in Regno Castellæ, l. 10. c. 11. *tit. 1. lib. 4. compilat.* & in Regno Lusitanie restatur Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 149. vert. ex his collig. & veif. quoad potestatem.* Pinelus leg. 2. C. de rescindenda *venditione* §. p. cap. 1. num. 11. Guicci. in Authent. *Sacramenta puerum* à num. 46. c. 15. Mariengo lib. 5. *compilat. tit. 2. l. 2. Gloss. 3. num. 7. c. 12. & latius l. 2. tit. 8. Gloss. 8. l. 1. tit. 18. Gloss. 5. Sanch. lib. 3. c. 22. num. 10. Lessius lib. 2. c. 42. dub. 12. num. 55. c. 56. Bonac. tom. 2. d. d. p. 4. quæst. 1. de Iuram. punct. 17. num. 1. Basilus Legionens. lib. 12. de sponsalibus cap. 8. à n. 38.*

Quòd id fieri possit videtur omnino manifestum. Lex namque civilis reddere potest inhabilem ad acceptandam promissionem hac vel illa forma præstitam. Sed absque acceptatione promissionis Iuramentum obligationem non inducit. Ergo. Deinde potest lex civilis condonare, seu remittere obligationem eo ipso, quòd i. n. tenetur. Cum enim Iuramentum promissorium non obliget, si is, in cuius fauorem est præstitum, statim remittat obligationem, eadem ratione non obligabit si superior nomine ipsius eandem obligationem remittat. Præterea impedire potest Iuramenti obligationem, si ipsius executionem ob bonum publicum prohibeat. Quia hæc prohibicione facta executio Iuramenti illicita est. Cessat ergo illius obligatio; cum esse non possit Iuramentum vinculum iniquitatis. Adde, eo ipso quo lex contractum nullum, irritum faciat, impedit Iuramenti obligationem. Non enim Iuramentum obligatorum esse potest, cuius materia vana est, & inutilis, præ-

termitti namque debet honestas in obiecto Iuramenti, vt Iuramentum licitum & obligatorum sit. At posita nullitate contractus nulla honestas in obiecto Iuramenti relinquatur. Non fidelitatis, & iusticie; cum nullum ius patri acquiratur. Non charitatis proxie; quia nulla adest ibi redemptio vexationis, vt in vituram contractu, non religionis, quia Iuramentum non constituit suum obiectum in materia religionis; sed in suo genere immutatum relinquit. Ergo obligatorum esse non potest.

3. Ob has rationes censeo; non solum potestatem civilem posse vires Iuramenti impedire; sed in facto in Regno Castellæ, & Portugallie impedisse. Nam in leg. 10. c. 11. *tit. 1. lib. 4. noua collectionis*, statuitur sub quibus pœnis imponendis, cum iurantium creditori, tum Tabellioni; ne contractibus apponatur Iuramentum, etli appositum fuerit, obligatio annullatur. Annullata ergo obligatione contractus, & personæ redduntur inhabiles ad contrahendum, & obligatio omnino remittitur & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur, cessat ergo Iuramenti obligatio. Deinde l. 22. *titul. 11. lib. 5. recopilat.* prohibentur filii familias & minores emere, aliòve titulo accipere ad creditum per se, vel per interpositam personam; imò etiam maiores sint, non possunt se obligare solvere dilata solutione ad tempus, quo hæreditatem adierint, & omnes hæc obligationes, & contractus annullantur. In Regno vero Portugallie cauetur, nullum esse contractum, cui Iuramentum apponatur sine licentia Regis consilij, vt restatur Pinelus, & Molina locis supra allegatis.

4. Finis harum legum non est impedire extensionem iurisdictionis Ecclesiasticæ; sed obuiare fraudibus quæ ob reuocatum in his contractibus iurisdictionem Ecclesiasticam solent interuenire, vt ex ipsismet legibus constat, qui suis sanctissimus est; neque libertati Ecclesiasticæ præiudicat & ex his patet ad rationem dubitandi num. 1. positam; excipiuntur in supradictis legibus aliquot casus quibus Iuramentum apponi potest. Primus, cum Lici redditis Ecclesiasticis, & Ecclesiasticorum conducant. Secundus, si contractus seculo Iuramento nulli sint, vel rescindendi. Tertius, si celebrentur venditiones, alienationes, & donationes perpetuæ, compromissa, contractus dotis, & artharum; si vnus ex contrahentibus clericus sit. Vide Guicci. Authent. *Sacramenta puerum*, c. *si aduersus venditionem* à num. 159. Vbi tractat, quia ratione transgressores harum legum excusari à pœna possunt.

Ad fundamentum Suar. Couarr. & aliorum respondeo; prohibito & annullato contractu Iuramentum prohibitum, & annullatum esse, vt pœte cadens supra materiam indebitam; neque exemplum de contractu vituram valet, quia ibi honestatur illa promissio solvendi vltimas; tamen nulla sit ob vexationis redemptionem: Et ita pertinet ad charitatem propriam quod in alijs contractibus nullis, præcipue cum nulli sint ob bonum publicum; locum non habet.

PUNCTVM XIV.

Qua ratione Iuramentum interpretandum sit?

SVMMARIVM.

1. Semper interpretandum est Iuramentum, ut quoad minus fieri possit obligationem inducat.
2. Explicatur textus in cap. clericus, de iureiurando.
3. Item lex diem proferre ff. de arbitris, qui iurans stare sententia arbitri lata certa die, an obligetur si dies prorogatur? Aliqui affirmant: Verius est non obligari.
4. Iuramentum restringendum est iuxta naturam actus super quem cadit.
5. Iurans dare Petro equum, non tenetur dare, si Petrus quod promissit, non seruat.
6. Qualiter intelligatur Iuramentum de fidelitate alicui præstanda, illique non esse contrarium?
7. Iurans parere sententis potest appellare.
8. Iurans obedire superiori, cessat obligatio, si ab officio remoueat.
9. Iurans stare sententia arbitri sub certa pœna, non obligatur ad utrumque.
10. Iurans non expellere conductorem, expellere potest si personam biennio non soluerit.
11. Iurans fideiussionem solvere, non debet quosque principalis excusatur.
12. Iurans solvere pecuniam mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numerata pecunia.
13. Iurans dare aliquid absenti non obligatur quousque ipse, vel alius nomine ipsius valide accipiet.
14. Iurans non resignare beneficium vel non commutare, non obligatur religionem ingrediens.

- 15 Admissus in Collegium Anglorum, & iurans confessus studiis ad patriam redire, potest religionem ingredi.
- 16 Iurans tuis concollegis ferre auxilium quomodo intelligatur?
- 17 Quid de iuramento non ingrediendi primum, non sedendi nobiliori loco?
- 18 Iuramentum obligat rebus in eodem statu permanentibus.
- 19 Promissum sub iuramento puell. coniugium, fornicatur, & obligaris.
- 20 Iurasti non nocere inimico, subintelligitur si ipse novam causam non dederit.
- 21 Iurasti residere in Ecclesia, intelligitur, nisi necessitas, vel utilitas Ecclesie aliud cogat.
- 22 Iurasti non alienare inconsulto superiore, potes, si superior adiri non potest & necessitas urgeat.
- 23 Iurasti non potere beneficium, potes illud acceptare.
- 24 Iurans non acceptare gradum doctoratus in alia universitate, subintelligitur ex vi illius licentia.
- 25 Renuntias sub iuramento ius habitum, & speratum, subintelligitur de iure, quod speras ex causa de presenti.
- 26 Iurasti non dividere societatem, intelligitur, nisi socius sit rixosus.
- 27 Iurasti stare mandato alicuius, intelligitur, nisi immoderatum vel impraeceptum.
- 28 Iuramentum debet restringi, ne censetur factum in terrij praesidium.

1. **Q**uestionem aliquibus regulis generalibus absolueamus. Prima regula est, si de intentione iurantis constat, nulla indiget Iuramentum interpretatione. At si haec intentio manifesta non est, semper interpretandum est Iuramenta, ut servata proprietate verborum, quoad minus fieri possit, obligationem inducat. Prior pars regulae ex terminis liquet, cum intentio, vel restrictio Iuramenti ex intentione iurantis deducenda sit. Secunda pars probatur; quia creaturam liberam astringi, & obligari ad aliquid determinate faciendum, vel omitendum, odiosum illi est, & graue. Ergo est facienda stricta interpretatio. Colligiturque haec regula ex capite ad nostram 21. de iureiurando, ubi nos Iuramentum tuum benigne interpretari volentes & cap. 1. eodem titulo in 6. & ex lege quidam astringenda ff. de verborum obligationibus, ubi dicitur obligationem promissionis, & stipulationis stricte esse interpretandam. Et ita notat Abbas c. cum clerici de verborum significatione in fine, & in capite clericus de iureiurando. diluenter Iurament. 3. q. 3. Suarez tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento c. 32. num. 7. & est omnium.

Neque obstat Textus in c. veritas de iureiurando, ubi Iuramentum fidelitatis extenditur ad successores. Nam ibi non fit extensio ultra proprietatem, & rigorosum sensum verborum. Quia Iuramentum illud non fit Praelato, quatenus talis persona est, sed quatenus tali dignitate fulget, & consequenter ad omnes successores extenditur; etiam in formula Iuramenti nulla mentio facta esset successorum, ut probat Glossa ibi testatur & probat Couarruias de pactis 1. parte §. 5. num. 5. & in simili de Iuramento obediendi Praelato docet Sanchez alius relatus lib. 3. cap. 13. num. 7. Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 1. de Iuramento p. 1. §. num. 3.

2. Ex hac regula constat decisio casus relati in c. clericus de iureiurando, ubi clericus iurans statuta in Ecclesia sua edita seruatur, promittens per idem Iuramentum, statutum, quod post modum subsecutum est, fideliter obseruare; deciditur non teneat ad illius obseruantiam ex debito praestiti Iuramenti, sed solum ex promissione simplici. Quia cum primum Iuramentum non sit extenderit ad statuta edita, sed solum ad statuta edita; non potest ipse pro sua voluntate illud extendere, nisi expresse vellet aliud novum Iuramentum praestare, & ita tradunt vniuersi Doctores ibi prore referet & sequitur Couarruias de pactis 1. parte initio num. 5. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 2. Sanchez lib. 3. cap. 14. num. 1. & cap. 17. num. 20. Suarez lib. 2. de Iuram. cap. 32. num. 11.

Adde, esto non adderet illa particula edita, sed absolute iuraret seruare statuta suae Ecclesiae, affirmant supradicti Doctores non extendi ad edita ob rationem dictam. Quia strictè Iuramentum interpretandum est. Deinde neque extenditur ad ea, quae non sunt in vsu, neque seruantur, quia haec statuta proprie censeri non debent. Gutierrez de Iuramento 2. p. c. 38. n. 14. Sanchez alijs relatis lib. 5. c. 14. num. 8. Lessius supra Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 16. vers. ex quo licet inferre. Quod verum est; esto in particulari petatur Iuramentum, seruandi aliquid statutum, quia semper intelligitur peti de seruando illo, prore receptum est, & secundum obligationem quam habet. Sanchez & Bonacina supra.

3. Secundò inferitur, quid dicendum sit ad casum relatum in lege diem proferre lege si cum dies ff. de arbitris, ubi agitur de compromittentibus litem in arbitrum ut certa die

illam definiat iurantisque stare sententiae ab illo intra illum diem late; an inquam obligentur Iuramento si compromissi dies prorogatur? Affirmat Antonius Gab. lib. 2. communium opinionum titulo de dilatoriis conclusio. 2. n. 11. & sequentibus Suarez lib. 2. de Iuramento c. 36. fine. Thufcus verbo compromissum concl. 518. n. 5. Bouacina tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 16. num. 9. Mouentur: quia prorogato termino, proinde illi non videtur nouum pactum initi, sed ad nouum diem extendi; deinde iurans soluere debuit intra eum terminum, si a creditore terminus prorogatur Iuramentum obligat. Ergo similiter prorogato termino compromissi, & compromissum antea factum, & Iuramentum illi annexum obligat debet. Ceterum verus censo oppositum; prorogatio inquam termino compromissi, & compromissum, & Iuramentum factum extingui; aliudque de nouo fieri; tametsi moraliter censetur idem. Quia fit cum eisdem qualitatibus & conditionibus iuxta legem non ex omnibus. Scilicet, lege non distinguimus §. dies ff. de recept. arbit. Sic opinio alius relatis probat Couarruias de pactis 1. parte initio num. 6. & sequentibus. Sanchez lib. 3. sum. cap. 17. num. 23. Azor. tom. 1. lib. 1. cap. 8. quest. 12. Ratio est: compromittentes solum iurant obedire sententiae ab arbitro late illa die signata. Si ergo illa die sententia non proferretur, obligatio Iuramenti cessat. Nam sententia, quam arbitri alio die proferat, foret diuersa est ab ea, quam proferret illo die signato. Ergo terminus signatus obligationem extinguit, non prorogat. Confirmo primò: quia illo die signato iurisdictionis arbitri finita esset, nisi compromittentes iurisdictionem prorogarent. Ergo prorogatio termini nouam iurisdictionem arbitro concedit, & parenda nouae sententiae obligacionem continet. Et hoc verum habet siue finito termino compromissi, siue intra illum fiat prorogatio. Semper enim nouum pactum fit, non quæ iurisdictione conceditur: ac proinde nouo Iuramento indiget, quia prius extinctum est.

At si compromittentes stare sententiae arbitri ea forma à principio litem decidendam promitterent sub Iuramento, ut possint ipsi vel iudex arbitri terminum prorogare; credo certissimum, & ex prorogatione termini non esse nouum compromissum, nec nouum Iuramentum, nec nouum arbitri iurisdictionem, sed solum terminum prorogatum non compromissum, nec Iuramentum ab initio factum. Sic Couarruias d. 1. parte de pactis initio num. 6. vers. 7. Sanchez lib. 3. c. 17. n. 23. Et in hoc sensu est vera sententia Gabriel Thufci, Suarez & Bonacina n. 4. relata. Secus si compromissum factum esset absque illa clausula prorogandi terminum.

Neque obstat iuramentum soluere debuit intra eum terminum. termino à creditore prorogato Iuramento obligari. Nam esto id concedamus, quod alij negant, apud Sanchez lib. 4. cap. 5. num. 5. est longè diuersa ratio de compromisso absolute facto. Nam prorogatio termini in solutione debiti debuit non extingui, sed idem proferat persequatur; neque terminus ibi apponitur ad seruandam obligationem; sed petitis ad illius executionem sollicitandam. Secus est in obligatione compromissi cuius terminus ut supra probatum est, finit obligationem, non vltimius prorogatur & sollicitatur. Sic Sanchez lib. 3. cap. 17. num. 24. tametsi contrarium sentiat lib. 4. cap. 55. num. 7. & 9.

4. Secunda regula sit; Iuramentum restringendum est iuxta naturam actus, super quem cadit. Vade omnes restrictiones, & conditiones, quae postpositum, vel promissio habet ex iure, vel ex recepta consuetudine, omnes illas habere censendum est Iuramentum. Quia accessorium, quale est Iuramentum, sequitur naturam principalis, cui adiungitur; iuxta regulam iuris 42. lib. 6. Neque alia intentio iurantis praesumenda est, & tradit late Covarr. de pactis 1. p. §. 4. n. 1. & sequentibus. Gutierrez 1. p. de Iuramento confirmat. c. 37. num. 2. & 3. Sanchez lib. 3. c. 17. num. 13. Suarez lib. 2. de Iuramento c. 32. n. 2. Lessius lib. 2. c. 42. dubio 4. num. 22. Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 16. in principio. Neque obstat Iuramentum, aliquando confirmate actum inualidum; quominus dicamus Iuramentum sequi naturam actus, super quem cadit; sequitur inquam naturam primordialem ipsius, non accidentalium, & extrinsecam. Ut bene explicat Couarruias d. 3. n. 1. Gutierrez cap. 17. num. 5.

5. Hanc regulam varijs exemplis confirmo. Primò si iurasti Petro dare equum; ipse tamen non seruat, quæ promissum; non teneris dare, habetur capite seruat §. Iuramentum de iureiurando, & capite peruenit 2. eodem titulo ibi. Nec tu & aliquatenus teneris si constar eum conditione minime praestisse. Quod verum habet non solum quando tua promissio facta est intuitu alterius promissionis, & ab ea dependenter. In quo casu omnes affirmant, sed etiam quando absolute promissum. Quia haec absoluta & liberalis promissio habet tacitam conditionem, nisi alius ingratus se ostendat, ut ostenditur non implens promissum. Sic Sanchez alijs relatis libro 3. summa capite 16. numero 16. & lib. 4. capite 2. num. 32. Molina de iurisdictione tom. 2. disp. 272. ad finem. Bonacina tom. 2. disp. 4. quest. 1.

questione 1. punct. 15. numero 2. & probat Textus in lege finali Codicis de reuocanda donati. ne. & lege cum proponat 2. Codicis de pactis cum aliis & Glossa ibi adductis. Vbi dicitur licet frangere fidem illam non seruanti. Quod si iam promissum donati reuocare non poteris nisi in illis quatuor casibus, & qui referuntur in lege 10. titulo 4. partita 5. Videlicet si te donarius vituperauerit, aut accusauerit de crimine capitali famoso, vel de quo, si probaretur, penderet maior pars tuorum bonorum, vel infamiam incurreres. Secundus qui tentauit te percutere. Tertius, si magnum tuis bonis dampnum intulit. Quartus, si tuam mortem captauit.

6. Secundò: si iurasti fidelitatem alicui, illique non esse contrarium, subintelligitur nisi minus eum, vel tuorum vel Ecclesie perire defendere necessarium fuerit. Habet enim hæc promissio hæc subintellectam conditionem, vt constat expressè ex cap. petio de iureiurando. & notat Siluester iurament. 3. quest. 3.

7. Tertio si iurasti parere mandatis Ecclesie, vel iudicis, statque eius sententia, poteris appellare si te iniuste grauatam sentias. Quia hoc generale Iuramentum non excludit rationabilem appellationem, constatque ex cap. prore nobis de dolo, & tradit Glossa in capite ad hæc, et secundo de appellationibus, & ibi Decius & alii relatis loan. Gutierrez de Iuramento 1. p. cap. 37. num. 2. 5. Siluester supra, & verbo Iuramentum 4. num. 1. §. decimo quarto.

8. Quarto si iurasti obedire superiori, ipseque ab officio remoueatur, cessat tua obligatio obediendi. Quia ex iure supponitur ad obligationem iurisdictionis in superiori vt possit præcipere. Probaturque Textus in cap. venerabilem in fine de electione & notat Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22.

9. Quintò iurans stare sententia arbitri sub certa pœna non obligatur ad vtrumque: Sed tantum obligatur parere sententia, vel soluere pœnam. Sic Innocentius, & Glossa in cap. per tuos de arbitris. & consensit Siluester supra questione 4. & alii relatis Padiua lege cum proponas numero 2. Codicis de transacionibus. Probabile fati est, Iuramentum ad vtrumque extendi & ad parendum sententia, & ad subeundam pœnam, argumento legis si quis maior. Cod. de transacionibus & tradit Molina tract. 2. de iurisdictione disp. 556. & tract. 5. disp. 36. num. 6.

10. Sextò iurans non expellere conductorem domus vel agri, potest expellere si biennio conductionis penonem non soluerit. Quia hic contractus habet hæc tacitam conditionem, vt conductio biennio non soluens expelli valeat. lege quæro §. inter locatorem ff. locati c. in lege... Codicis eodem titulo & probat lex 6. titul. 8. partia 5. & licet in lege 5. antecedenti omisso solutionis annua sufficiat, ad remouendum conductorem, id intelligi debet quando conductio est facta ad biennium, vel triennium, secus si ad longum tempus. Sic Gregorius Lopez dicta lege 3. Antonius Gomez 2. tomo cap. de locatione c. conductione, num. 6. Couarruias 2. p. in Rubrica de testamentis numero 11. Gutierrez 1. parte capite 37. numero 10. Sanchez libro 3. summ. capite 17. num. 14.

11. Septimò, iurans contractum fideiussionis, non se obligans Instar principalis, soluere non debet, quovisque Principalis debitor excusatur. Quia hæc habet tacitam conditionem iuxta legem decem ff. de verborum obligationibus, lege vltima in principio ff. si certum petatur. Sic Couarruias de pactis 1. p. §. 4. num. 4. & §. 3. num. 10. Sanch. d. c. 17. num. 14.

12. Octauò iurans soluere pecuniam sibi mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecunie: Quia sub ea conditione censendus est obligatus soluere, si sibi fuerit pecunia numerata; habetur expressè lege vltima Cod. de non numerata pecunia c. lege 27. titulo 11. partia 3. & multis relatis docent Couarruias de pactis 1. parte §. 3. numero 10. Gutierrez 1. parte de Iuramento, capite 37. per totum. Verum si iurans non solum iurauerit pecuniam sibi mutuatam soluere; sed etiam eam accepisse, non poterit postea exceptionem non numeratæ opponere. Quia sibi opponeret petiturum. Sic pluribus firmat Gutierrez num. 8. Couarr. d. §. 3. num. 10. Quapropter vt bene testatur Couarr. loco allegato in Hispania nunquam admittitur exceptio non numeratæ pecunie ad effectum, vt creditori incumbat onus probandi intra biennium numeratam fuisse. Tum quia debitor testatur in obligatione illam accepisse, tum quia huic exceptioni in Instrumento obligationis renunciant, quod optime fieri potest. Iuxta legem regiam 9. titulo 1. partia 5. tamen iure communi fati dubium sit, an secluso Iuramento valeat huius exceptionis renunciatio, vt constat ex his que tradit Antonius Gomez lege 53. Tauri num. 52. Couarruias libro 2. variarum cap. 4. num. 3. Menchaca de successuum creatione §. 29. num. 6.

3. Nono, promittens sub Iuramento aliquid absentis, tenetur, quo vsque ipse, vel alius valide nomine ipse. Ferd. à Castro. Sum. Mor. Pars I II.

sius acceptet, imò etiam si iurasset non reuocare promissionem posset reuocare. Quia hæc promissio, cuius naturam sequitur Iuramentum, reuocabilis est, quo vsque per acceptationem firmetur. Sic multis relatis Sanchez lib. 1. de sponsalibus disput. 7. c. lib. 3. in Decalogum cap. 9. numero 10. Lessius lib. 2. cap. 12. dub. 7. c. 42. dub. 4. num. 22. Bonacina tom. 2. disputat. 4. questione. 1. punct. 16. vers. quinto. Adde etiam si esset accepta promissio, poterit reuocari si donator post eam liberos habuerit, iuxta legem si vnquam Cod. de reuocanda donatione & tradit alii relatis Tiraquellus in d. lege si vnquam in principio. num. 168. Couarruias de pactis 1. p. §. 4. num. 4.

14. Decimò: iurasti non resignare beneficium in fauorem alterius, vel non commutare absque ordinarij consensu: non te obligat, si religionem fueris ingressus. Quia hæc occasio tacite censetur excepta: eo quod finis, ob quem ordinarius illud Iuramentum solet exigere, est ne beneficiati accipiant beneficium, & manentes in saculo cum pensione renuncient iterumque alia beneficia obtineant. Sic Sanchez lib. 3. cap. 17. n. 11. ex parte Basilius Legionensis lib. 12. cap. 8. n. 27. sine.

15. Vndecimò: admissus in Collegium Ybertainum vel Anglicanum iurasti post absoluta studia ad patriam redire, poteris religionem ingredi non obstante Iuramento. Quia hic status, vt potest maioris perfectionis semper censetur exceptus. Sic Basilius Legionensis lib. 12. de sponsalibus cap. 8. num. 27. Si tamen iurates religionem non ingredi quin prius superiorem moneres, obseruare debes Iuramentum. Quia hæc monitio iustissimas causas habere potest, & ob illam non impeditur religionis ingressus, cum possis superiore monito, & invito ingredi; sed præstat prudentem & maturum ingressum. Basilius Legionensis loco allegato.

16. Duodecimò: admissus in Collegium, iurasti collegis tuis auxilium ferre, quoties opportunum fuerit; subintelligitur dummodo alius dignior non sit. Quia aliàs non esset sicutum Iuramentum, nec obligatorium Basilius Legionensis d. lib. 12. de sponsalibus cap. 8. num. 27.

17. Decimò tertio: si vrbauitatis causa iurasti non ingredi primum, non federe nobiliori loco, non præcedere, &c. non teneris, si alter roget, vel illi molestum sit. Quia subintelligitur iurasse non accipere primum locum, quantum in te est, sed rogarum. Adde tertium in cuius gratiam iurasti, te rogando, vt primum locum accipias, Iuramentum remittit. Quia id facere potest, vt potest in eius gratiam factum. Sic Toletus lib. 4. cap. 22. vers. tertius casus. Sanch. lib. 31. summ. cap. 4. num. 20. c. cap. 9. num. 18. Bonacina tom. 2. disp. 5. q. 1. punct. 16. num. 2. vers. quarto. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22. Clauis regia lib. 5. cap. 5.

18. Tertia Regula est; Iuramentum obligat, rebus in eodem statu permanentibus; secus si notabiliter fuerint secundum intentionem iurantis mutata. Sumitur ex cap. breui de iureiurando. Vbi de iurante defendere res Ecclesie (inquit Pontifex) teneri Iuramento, nisi difficultas existeret, propter quam requisitus non possit Ecclesie subuenire. Item colligitur, cap. petio cap. veniens eodem titulo, capite cum inter de renuntiatione. Et pluribus firmat hæc regulam Tiraquellus in lege si vnquam c. de reuocanda donatione n. 166. sequenti. Gutierrez de Iuramento 1. p. cap. 29. n. 8. c. cap. 71. num. 6. Ratio ea est: quia Iuramentum obligat secundum intentionem iurantis. Mutatis autem notabiliter rebus non censetur quis intentionem habuisse se obligandi. Ergo non tenetur Iuramento. Quæ verò mutatio notabilis sit, vt censetur iurans deobligatus ab obseruatione Iuramenti, non potest certa regula defini; sed prudentis arbitrio est æstimanda, vt rectè notat Sanchez in simili de voto lib. 4. cap. 1. num. 22. Subiciam aliquos casus, ex quibus alij deduci possunt.

19. Primò: promissisti quælibet coniugium, cognoscis post modum fornicatam esse; deobligaris à promissione etiam iurata, vt habetur expressè, capite quemadmodum de iureiurando. Et idem est si infamiam, lepram, morbum incurabilem; aut paupertatem notabilem deuenierit. Sic Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22. multis allegatis. Gutierrez lib. 1. de Iuramento cap. 37. n. 2. imò num. 3. in fine, approbate videtur iurantem ducere aliquam excusati à Iuramento, si inueniatur postmodum non habere dotem competentem, quia sub ea conditione videtur Iuramentum emissum esse.

20. Secundò facta pace cum inimico iurasti te illi non nociturum; non obligaris, si ipse nouam causam dederit inimicitia; aut fuerit ex bannitis; intelligitur enim illa promissio solum ex causa præterita; ita Bart. in lege qui seruum, de verborum obligatione. Ant. Gomez lege 22. Tauri num. 20. Lessius loco allegato. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 17. num. 6.

21. Tertio iurasti residere in Ecclesia; potes Iuramento non obstante te absentare pro necessitate, vel vilitate Ecclesie, cap. ex parte tua, de clericis non residentibus, & ibi Glossa & omnes.

E

21. Quarto,

22. Quarto, iurasti non alienare bona Ecclesie sine licentia Papae vel superioris; poteris virgenter necessitate ea alienare, si superior adiri non possit, vt affirmat Siluester aliis re-
latis verbo *Iuramentum* 3. q. 4. Argumento legis tutor qui re-
pertorium ff. de administratione tutorum, vbi ex causa neces-
sitaris potest tutor, administrare bona pupilli inuentario
non confecto, quod alias necessitate cessante non potest.

23. Quinto: iurasti non petere beneficium à te renun-
tatum, poteris illud accipere si tibi deuo conferatur cap. 2.
de renuntiatione. Quia vt ibi notat: Gloss. Abbas. m. 9. Antonius
n. 4. Immolat. n. 2. Sanch. lib. 3. cap. 17. n. 4. Subintelligitur illud
Iuramentum ex causa tempore renuntiationis praeexistente.

24. Sexto: promotus ad gradum licentiatum in aliqua vni-
uersitate si iurasti non acceptate gradum doctoratus in alia
academia; subintelligitur ex vi illius licentiae; si enim velles
gradum licentiatum iterum in alia academia recipere, gradum
doctoratus in illa accipere poteris. Sic Abbas dicto cap. 2. de
renuntiatione n. 11. Antonius Gomez leg. 22. Tauri num. 10.
Sanch. illo cap. 17. num. 5.

25. Septimo renuncians sub Iuramento ius habitum, &
speratum: subintelligi debet de iure, quod speras ex causa
pro tunc existente. Vnde non censeri renuntiasse iuri ex noua
causa & spe superueniente. Nam illud sperare non poteris. Sic
Sanch. aliis relictis dicto cap. 17. num. 7.

26. Octavo: iurasti non diuidere societatem; intelligitur,
nisi socius sit rixosus, vel molestus. Ita relato Bartol. in
leg. si conuenerit ff. pro socio, docet Siluester verbo *Iuram.* 3.
num. 1. vers. & quarto, ex qua resolutione satisficit Siluester
illi quaestioni: An pupillus prouocare possit socium ad diuisionem,
leg. si pupillorum, ff. de rebus eorum, qui sub tutela, vel
cura sunt. Respondet inquam intelligi debere, nisi habeat socium
odiosum, vel molestum; Et ita affirmat explicandam
esse clausuram apponi solitam in testamento, vt fratres diui-
dere non possint.

27. Nonò, iurasti stare mandato alicuius; intelligitur, nisi
ipse immoderatum praecipiat, argumento cap. quinquauultis,
de iurando cap. veniens eodem tit. Quapropter iurans
stare sententiae arbitri; subintelligitur, nisi immoderatum
praecipiat; & iurans stare dicto & Iuramento alterius de
expensis, & interesse; subintelligitur si rationabiliter arbitretur.
Et alia plura exempla subiicit Gutier. de Iuram. 1. p. c. 37. &
n. 10. & 13. argum. legis si liberti. ita iurauerit ff. de oper. liber-
tus, & l. 27. tit. 11. partit. 3. & leg. 24. tit. 4. partit. 3.

28. Quarta regula est: Iuramentum debet restringi, ne
censeatur factum in tertij prauidium. Habeat cap. venien-
tes c. cum tuis, c. cum contingat, de iurando, & c. 2. eod.
tit. in 6. c. quamuis partum de pactis lib. 6. Ratio est manife-
sta: quia Iuramentum alteri prauidicant illicitum est; obli-
gatio ergo non potest. Subiicit exempla; iurasti secretum ali-
cui seruare, non teneris; quando est alteri nocium, sed po-
teris reuelare iis, qui prodesse, & non obesse possunt, textus
in cap. hoc videtur 22. q. 3. sic Sanch. c. 17. n. 25. Azor. 1. p. lib.
11. c. 8. q. 6. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 16. num. 2. sine.
Item iurasti creditori non recedere à loco, nisi prius debitum
illi soluas, vocatis à superiore quando soluere non potes,
debes ad superiorem recurrere. Quia Iuramento prauidicare
iurisdictioni superioris non poteris. At hoc intelligendum est,
quando absque eius consensu expresso vel tacito Iuramentum
praestitisti; eo quod in loco illo resideres absque eius licentia,
vel casu, quo ex licentia illius resideres, non contraxisti debi-
tum ex necessitate sustentationis, sed potius, vt in ludis & co-
mestationibus infumeres; in hoc ergo casu Iuramento non
recedendi à loco, prauidicare superioris iurisdictioni non poteris,
secus verò si ex illius licentia illo in loco resideres, & ad
vitam degendam debitum contraxisti; quia tunc ipse superior
tacite Iuramento consensum praestat. Sic Siluester verbo *Iuram-*
entum 4. q. 6. circa fin. Sanch. lib. 3. c. 17. n. 11. Suar. tom. de
Religione lib. 2. de Iuramento c. 34. n. 7.

PUNCTVM XV.

Qualiter Iuramentum dubium interpretandum sit.

SUMMARIVM.

- 1 Si dubius es, an Iuramentum emiseris, non obligaris.
- 2 Si de intentione iurandi dubites, certus verba Iuramenti protulisse, obligaris.
- 3 Si dubium sit licite sit materia, consulendus est superior, si adiri potest.
- 4 Si dubites, an executioni mandatum sit, vel res sint notabiliter mutatae, obligaris.

Hæc difficultas decisa est, 1. p. tra. 1. disp. 3. de con-
scientia dubia à punct. 9. & sequentibus, sed ibi di-
cta breuiter in praesenti praestringemus. Multiplex dubium esse
potest. Primò dubitare potes, an Iuramentum emiseris. Se-

cundò, an habueris intentionem iurandi. Tertio, an eadem
supra materiam capacem. Quarto, an executioni mandatum
sit? Vel res notabiliter mutatae.

1. Si dubites an votum, seu Iuramentum emiseris, com-
munis sententia affirmat, & bene; te non esse obligandum,
quia in tui fauorem stat libertatis possessio, quæ certo astrin-
genda non est, dum vinculum Iuramenti dubium sit. Quæ ratio
probat non solum cum est dubium negatiuum, ita vt in
neutram partem valeas producere assensum; sed etiam quan-
do est positiuum, esto te magis inclines, votum emisisse;
dummodo pro contraria parte non desint probabiles ratio-
nes, votum non esse emisum; quia semper est vinculum
dubium, quo tua libertas attingi non debet. Sic Sanchez
aliis relictis, lib. 1. in Decalogum cap. 10. num. 36. & lib. 4.
cap. 1. num. 16. & lib. 1. de sponsalibus disp. 9. num. 11. Idem
est in sensu iuratorio, & non iuratorio accipi; dubitas tamen in
quo sensu illa acceperis. Quia semper est possessio pro tua li-
bertate, quæ absque certo vinculo non est absoluta & certo
astringenda. Sic Alecius in rubrica de Iuram. num. 5. Cai-
etanus 2. 2. quaest. 89. art. 7. Couarruias de pactis, 1. p. §. 2.
num. 2. sine. Suarez lib. 2. de Iuram. cap. 33. num. 3. Et probat
textus in cap. clericus de iurando. Vbi Pontifex in illis
verbis praemittit pro idem Iuramentum, interpretatur non iu-
rare deuo, neque antiquum Iuramentum ad nouam materiam
extendi; cum tamen verba sint facta dubia; possente in alio
sensu interpretari.

2. At si de intentione iurandi aut te obligandi dubitas,
certus tamen verba Iuramenti protulisse, teneris Iuramento.
Quia non es praesumendus fictionem commississe, ne delinque-
re praesumaris, quod verum habet; etto coactus iuraueris, vt
latius dixi illa disp. 3. punct. 10.

3. Quod si dubites, an Iuramentum sit de materia licita
vel illicita; superiorem consulere debes, si adiri potest puta
ipse loco Dei, cui est Iuramentum praestitum, succedit; ac
proinde soluere debet, quid Deo gratum sit, si verò supe-
riore consulo adhuc dubium perseuerat, excusaris à Iuramenti
executione. Quia Deo grata non est executio, quæ periculum
turpitudinis continet, dixi punct. 11.

4. Verum si dubites, an executioni mandatum sit Iuram-
entum, vel an res sint ita notabiliter mutatae, vt te ab il-
lius executione excusent; teneris Iuramentum excipere si du-
bium vincere non potes. Quia ab obligatione certa non est re-
quum, vt excusari ob causam dubiam. Suarez lib. 2. de Iuram.
c. 33. num. 7. & 8. Hinc fit, si iurasti ingredi religionem mino-
rum audis pedibus incedentium, incurristi morbum gallicum,
vel alium grauem, quo durante excusaris à Iuramento; si re-
stitues ad praesentiam sanitate dubites, possint onera religio-
nis subire ob infirmitatem praeteritam, teneris sane. Quia obli-
gatio est certa, quam excutere non debet excusatio dubia. Sic
Sanch. lib. 4. de voto cap. 16. num. 37. relato. Mannel. Rodri-
guez 2. tom. sum. cap. 95. num. 5. Affirmante laborante illo
morbo gallico nunquam censeri ad praesentiam sanitate resti-
tuti; ac proinde, qui semel in illum incidit à voto suae religio-
nis excusatur.

DISPVATIO III.

De Iuramenti relaxatione, irrita-
tione, & commutatione.

IRRITATIO Iuramenti est actus,
quo superior omnino auferit obli-
gationem à subdito: differt à di-
spensatione, seu relaxatione, Pri-
mò; quia relaxatio est actus Iurisdictionis
temporalis, vel spiritualis in subditum, irri-
tatio verò est actus potestatis dominatiuae.
Secundò: quia irritatio ad sui valorem nul-
lam causam expostulat. Relaxatio verò sine
causa nulla est, à commutatione verò differt
tam irritatio, quam relaxatio. Quia irritatio-
ne & relaxatione extinguitur, aut suspendi-
tur Iuramenti obligatio. At commutatione
non extinguitur, sed in aliam materiam trans-
fertur, in his omnes Doctores conveniunt.

PUNCTVM